

ORANGE RAPPORT

Pensionssystemets årsredovisning

2012

PENSIONS
MYNDIGHETEN

inkomstpension premiepension

slutpunkten äldre hela typ finansiera återstående totalt igen grund
dras positiv fondandelar räknar vertikala negativ exempel läggs
basscenariot indexering avsnittet helt hos sparade avseende
cenariot fta varandra sant förhållande genomsnittsinkomst dä
förvärvsaktiv finansiella framtid staten året inkomstpensionssysteme
länge värdeförändring inkomstindex intjänad större
tas ökar genom balansering kvinna ekonor
åren ökar irr genom balansering kvinna livsläng
enlighet års person tillgång tid miljoner ne
äls ålder när skillnad v
sattes princip storlek
antas stor sikt även till
delningstal belopp växa visar värde säg
också sou båda innan viss minska motsvara finns högre
summan andel traditionell sfb lön pgi innebär dock fl
post avgiftstillgång cirka balansindex antagande sker effe
lång ställning gällande respektive multiplicera tidsviktad stället
änta bort fungerade december avgiftsnettot rapp
örslag percentilen period hemsida ingår atp figur via stort nativitet mång
fastställa vet transaktionskostnaden exempelvis utbetala antal medelinkomst
utifrån ackumulerade fyller administrationskostnaden fart försäkringsadministration fa
utgången lätt negativt sex bokförs förvärvsinkomst form kunna kvot
antagna sitt förändrad ofta arbeta kurva lägst procentenhet
bild medan delningstalet takt indexera barn hög händelser riksgälden
faktorer resultaträkning utgångspunkt index mätt

ORANGE RAPPORT

Pensionssystemets årsredovisning 2012

Pensionsmyndigheten

Stockholm 2013

Mer information om pensionssystemet finns på Pensionsmyndighetens webbplats www.pensionsmyndigheten.se.

För information om AP-fonderna - se respektive fonds webbplats www.ap1.se, www.ap2.se, www.ap3.se, www.ap4.se och www.ap6.se.

Vi på Pensionsmyndigheten tackar de läsare som med sina frågor och synpunkter bidragit till att förbättra Orange rapport.

I årets Orange rapport har sammanställning och formgivning av texter, tabeller och diagram skett med kod (R och \LaTeX) och inte genom sedvanligt formgivningsarbete. Denna form av automatisering hoppas vi kommer att ge en både billigare och bättre rapport. Bättre bland annat för att risken för fel minskar och eftersom metoden möjliggör interaktiva figurer och tabeller. En sådan interaktivitet har dock inte utvecklats till årets rapport, men kommer förhoppningsvis finnas nästa år och bidra till den ökade transparens vi eftersträvar.

Utgivare: Pensionsmyndigheten
Redaktör: Elin Berglöf
Projektledare: Tommy Lowén

Databearbetningar och analyser: Angélica Naesman, Cédric Perriard, Danne Mikula, Elin Berglöf, Erik Granseth, Estrella Zarate, Gerd Wallström, Inger Söderbom, Hans Olsson, Hans Karlsson, Lars Billberg, Nils Holmgren, Stefan Granbom, Thomas Reinholdsson och Tommy Lowén
Medverkat har även: Eva Bergman, Gudrun Ehnsson, Jessica Mettävainio, Sten Eriksson, Tora Philp och Ole Settergren

Grafisk produktion: Cédric Perriard och Thomas Reinholdsson, Pensionsmyndigheten
Fotograf sid 7: Daniel Roos
Tryckeri: DanagårdLiTHO AB, Ödeshög
Papper: Arctic Volume 250 gr (omslag), 115 gr (inlaga)

Omslag: Cédric Perriard
Omslagsbilden och insidan visar förekomsten av olika nyckelord i Orange rapport.

Pensionsmyndigheten
Box 38190
100 64 Stockholm
Telefon: 0771-771 771
E-post: registrator@pensionsmyndigheten.se

ISSN 1654-126X

[5ad4438c]

Innehåll

1 Pensionssystemets resultat i korthet	9
2 Resultat- och balansräkning	12
3 Redovisningsprinciper	15
4 Så fungerar den allmänna pensionen	21
5 Administrations- och kapitalförvaltningskostnader	37
6 Pensionssystemets värdeförändringar	45
7 Pensionssystemets framtid i tre scenarier	53
8 Noter och kommentarer	69
A Beräkningsfaktorer	91
B Matematisk beskrivning av balanstalet	101
C Ordlista	105

Fakta i pensionsdebatten

Just när jag skriver dessa rader, i mars 2013, börjar pensionsdebatten ta fart. En anledning kan vara att vi haft några år där pensionerna varierat både ner och upp igen, eftersom både inkomst- och premiepensionssystemet fungerar så att det inte betalas ut mer pengar än vad systemet bedöms klara.

En annan anledning är att det väntas resultat av flera utredningar under våren 2013. Pensionsåldersutredningen kommer med sitt betänkande. En departementspromemoria om premiepensionen presenteras. Utredningen om AP-fonderna, buffertkapitalutredningen, har diskuterats. Livförsäkringsutredningens betänkande om flytträtt i tjänstepensionen har också varit föremål för debatt. En analys av möjligheterna att förstärka inkomstpensionssystemet ekonomiskt pågår i regeringskansliet. Från Pensionsmyndighetens sida har vi bidragit med ett förslag som syftar till att minska variationerna i inkomstpensionerna och att de ska följa inkomstutvecklingen närmare än i dag.

Det finns alltså all anledning att förvänta sig att debatten om pensioner kommer att växa sig starkare under 2013 och under valåret 2014. Från tid till annan kommer det synpunkter om pensionssystemet som kanske inte alltid bygger på hur det verkligen fungerar. Ett bra tips är då att göra precis som du gör nu – att titta i Orange rapport. Här finns nämligen fakta som kan vara bra att ha i den debatten.

Kommer pensionspengarna att räcka när alla 40-talister gått i pension? Är det sant att alla pensionspengarna ligger på börsen? Kan pensionärerna förvänta sig sänkta pensioner igen? Var det inte tänkt att pensionerna skulle följa inkomstutvecklingen? Vad kostar det att administrera pensionssystemet? Hur stor del av slutlönen kan olika åldersgrupper förvänta sig i allmän pension? Vad händer med pensionerna om barnafödandet går ned?

I Orange rapport finns också det långa perspektivet. Eftersom debatten många gånger baseras på det som sker precis här och nu under ett enskilt år eller under en konjunkturcykel, kan detta längre perspektiv ge en fördjupad bakgrund till pensionsdiskussionen. Vad som händer med pensionerna och hur systemet fungerar är ju oftast en fråga om vad som händer på lång sikt, och inte vad de korta svängningarna betyder.

Precis så är det för individen också. Det viktigaste för pensionen är som bekant den långa sikten – antalet år man arbetar, att man betalar skatt och om det finns en tjänstepension eller inte. Den som vill ha en god bild över sin totala framtida pension kan besöka www.pensionsmyndigheten.se/prognos eller www.minpension.se. Det har redan 1,8 miljoner personer gjort.

Katrín Westling Palm
Generaldirektör

1 Pensionssystemets resultat i korthet

Sveriges inkomstgrundade allmänna pensionssystem består av inkomst- och premiepension. Med inkomstpensionen avses i denna rapport även den tilläggs pension som är under långsam utfasning. Inkomst- och premiepensionen är avgiftsbestämda, finansiellt stabila pensionssystem. Vanligen innebär en sådan utformning att skulder och tillgångar årligen förändras lika mycket, det vill säga varje års resultat är mer eller mindre noll. Detta gäller i princip helt för premiepensionen, medan inkomstpensionen tillåter stora årliga skillnader mellan skuldernas och tillgångarnas utveckling. Dock med den begränsningen att ackumulerade underskott inte tillåts kvarstå i systemet.

Inkomstpension

Inkomstpensionssystemet är ett fördelningssystem och inbetalda pensionsavgifter används för att betala samma års pensioner. De över- eller underskott som uppstår när pensionsavgifterna är större eller mindre än pensionsutbetalningarna hanteras av buffertfonden.

Tillgångarna i systemet är värdet av framtida pensionsavgifter, kallad avgiftstillgången, och buffertfonden. Avgiftstillgången beräknas genom att avgiftsinkomsten (utjämnade värden för de tre senaste åren) multipliceras med den tid som en krona i genomsnitt förväntas ligga i pensionssystemet, omsättningstiden.

Pensionsskulden består dels av en skuld till förvärvsaktiva, dels av en skuld till pensionerade. Skulden till aktiva är, till största del, summan av samtligas pensionsbehållning (slutraden i kontobeskeden i samtliga orange kuvert). Pensionsskulden till de pensionerade är summan av de pensioner som förväntas betalas ut till dagens pensionärer under återstoden av deras liv. Skulden förändras i huvudsak med den årliga indexeringen av pensionskontonas saldon och pensionerna. Indexeringen bestäms av förändringen av genomsnittsinkomsten i Sverige i kombination med balanstalet de år balanseringen är aktiverad.

Inkomstpensionssystemets resultat påverkas av ett stort antal samhällsekonomiska och demografiska faktorer. Kortsiktigt är sysselsättningens utveckling den viktigaste faktorn, men aktie- och obligationsmarknadernas påverkan på buffertfonden har också betydelse, framför allt vid stora förändringar. På lång sikt är demografiska faktorer viktigast.

Balanstalet mäter systemets finansiella ställning och beräknas som systemets tillgångar dividerat med pensionsskulden. Sedan 2008 beräknas dock buffertfondens värde som medelvärdet av fondens marknadsvärde den 31 december de tre senaste åren. Om balanstalet understiger 1,0000, det vill säga om pensionssystemets skulder överstiger tillgångarna, aktiveras den så kallade balanseringen för att säkerställa systemets långsiktiga finansiella balans. Balanseringen är en del av indexeringen och innebär att indexeringen av pensionerna och pensionsbehållningarna minskas. Pensionsskulden räknas därmed upp i långsammare takt och pensionssystemet stärks. Den lägre indexeringen pågår tills systemet åter är i finansiell balans. Eventuella överskott som uppstår efter att balanseringen har aktiverats används direkt för att så långt som möjligt öka indexeringen och på så vis återställa pensionernas värde.

Årets resultat 2012 uppgick till -237 miljarder kronor. Tillsammans med ett kapitalöverskott på 157 miljarder kronor från 2011 ger resultatet ett kapitalunderskott om -80 miljarder kronor vid utgången av 2012. Årets negativa resultat beror på att skulderna ökade mer än tillgångarna 2012. Skulderna överstiger tillgångarna med 1,0 procent. Systemets balanstal beräknas till 0,9837. Balans-

talet kommer att påverka omräkningen av pensionsbehållningarna och pensionsutbetalningarna årsskiftet 2013/2014.

Tillgångarna 2012 har under året ökat med 2,2 procent. Avgiftstillgången ökade med 87 miljarder kronor, eller 1,3 procent, till följd av ökade löner och andra pensionsgrundande inkomster. Omsättningstiden minskade dock, vilket minskade ökningen i avgiftstillgången med 33 miljoner kronor. Buffertfonden, det vill säga Första–Fjärde och Sjätte AP-fonden, ökade med 85 miljarder kronor, eller 9,8 procent. Avkastningen var 101 miljarder kronor, eller 11,6 procent i förhållande till ingående fondvärde. 2012 blev precis som 2011 ett år då fondernas utgifter, pensionsutbetalningar och administrationskostnader, översteg inbetalda pensionsavgifter till inkomstpensionssystemet. Skillnaden gav ett negativt bidrag på 16 miljarder kronor. Totalt ökade inkomstpensionens tillgångar med 172 miljarder kronor, eller 2,2 procent.

Pensionsskulden 2012 ökade under året med 409 miljarder kronor, eller 5,4 procent. Skuldombalkningen, indexeringen, ökade skulden till de aktiva med 276 miljarder, medan omräkningen av skulden till pensionärerna innebar en ökning med 127 miljarder kronor. Totalt gav det en ökning av pensionsskulden med 403 miljarder kronor. Årets pensionsutbetalningar översteg årets intjänade pensionsrätter och ATP-poäng, inklusive vissa justeringar, vilket bidrog till en minskning av skulden på 8 miljarder kronor. Skulden till pensionerade påverkas av medellivslängdens förändring. Jämfört med 2012 har en 65-åringens genomsnittliga förväntade utbetalningstid (den ekonomiska medellivslängden) ökat med 23 dagar. Den längre förväntade utbetalningstiden medförde en ökad skuld på 13 miljarder kronor.

Flerårsöversikt

miljarder kronor

Beräkningsår	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Balanseringsår	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Buffertfonden, medelvärde ¹		821	811	810	865	908
Buffertfonden	898	707	827	895	873	958
Avgiftstillgång	6 116	6 477	6 362	6 575	6 828	6 915
Tillgångar	7 014	7 184	7 189	7 469	7 700	7 873
Pensionsskuld	6 996	7 428	7 512	7 367	7 543	7 952
Över-/Underskott	18	-243	-323	103	157	-80
Balanstal	1,0026	0,9826	0,9549	1,0024	1,0198	0,9837
Finansiell ställning ²	1,0026	0,9672	0,9570	1,0140	1,0208	0,9900

1 Medelvärde av fondvärdet 31/12 de senaste tre åren.

2 Balanstal enligt tidigare definition (till och med beräkningsår 2007), enbart räknat på buffertfondens marknadsvärde per 31 december respektive år.

Premiepension

Premiepensionssystemet är ett fonderat system där pensionsspararna själva kan välja hur premiepensionspengarna ska placeras. Pensionen betalas ut genom att det ackumulerade kapitalet säljs av. Tillgångarna utgörs av pensionsspararnas placeringar i fonder. Pensionsskulden till aktiva och pensionerade för fondförsäkring är i huvudsak knuten till fondandelar. Förändringar i fondandelarnas värden påverkar direkt och lika mycket pensionsspararnas tillgångar i systemet. Pensionsskulden för traditionell försäkring är värdet av återstående garanterade utbetalningar. Värdet beräknas med antaganden om framtida avkastning, livslängder och driftskostnader. I premiepensionssystemet

har i princip all in- och utbetalning till och från systemet och all värdetförändring samma påverkan på systemets tillgångar och skulder. Systemets positiva resultat tillhör pensionsspararna och läggs i konsolideringsfonden i eget kapital. Medel i konsolideringsfonden, traditionell försäkring, utbetalas som återbäring i samband med pensionsutbetalningarna. Medel i konsolideringsfonden, fondförsäkring, avräknas mot nästkommande års avgiftsuttag.

Pensionsspararnas intjänade pensionsrätter placeras i december månad året efter intjänandeåret. Pensionärernas fondinnehav ökar med de nya pensionsrätterna före årsomräkningen av utgående pensioner, vilket i sin tur påverkar pensionsutbetalningen för kommande år.

Värdet av pensionsspararnas premiepensionstillgångar uppgick den 31 december 2012 till 514 760 miljoner kronor. Värdeutvecklingen för fondförsäkring var 12,1 procent under 2012.

Årets resultat 2012 uppgick till 1 052 miljoner kronor. Resultatet har, förutom ett positivt resultat från fondverksamheten på 68 miljoner kronor, påverkats av den traditionella försäkringen med 1 021 miljoner kronor, handeln med fondandelar via handelslagret med 59 miljoner kronor och av ett räntenetto med -22 miljoner kronor.

Huvudorsaken till årets positiva resultat inom traditionell försäkring beror på att andelen pensionärer som valt traditionell försäkring har ökat och på en positiv kapitalavkastning till följd av fortsatt sjunkande långa räntor och stigande priser på aktier.

Årets resultat avseende handeln med fondandelar via handelslagret minskade med 70 procent på grund av stoppade massfondbyten i premiepensionssystemet. Detta ledde till ett lägre utnyttjande av fondhandelskrediten och därmed ett minskat räntenetto. I maj var det ett stort flöde från aktiefonder i utländsk valuta till svenska räntefonder och juli skedde en flytt från gamla fonder till nystartade fonder. Vid båda dessa händelser försvagades de utländska valutorna mot kronan och bidrog till ett negativt valutaresultat.

Tillgångarna 2012 har under året ökat med 81 miljarder kronor. Ökningen består av nya pensionsrätter 33 miljarder kronor, värdeökning på fonderat kapital 48 miljarder kronor, tilldelade förvaltningsavgifter 2 miljarder kronor och pensionsutbetalningar -2 miljarder kronor. Värdeutvecklingen för fondförsäkring var under året 12,1 procent.

Pensionsskulden 2012 ökade med 80 miljarder kronor. Förändringen av pensionsskulden avser i princip nyintjänade pensionsrätter, positiv värdetförändring, tilldelade förvaltningsavgifter och utbetalning av pensioner som nämnts ovan.

Flerårsöversikt

miljoner kronor

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Fondförsäkring	309 423	231 600	341 371	409 640	394 468	472 437
Traditionell försäkring	1 288	1 733	2 212	4 953	8 870	10 868
Tillfällig förvaltning	26 313	28 180	27 584	28 652	30 191	31 455
Försäkringstillgångar	337 024	261 513	371 167	443 245	433 529	514 760
Pensionsskuld	338 143	260 670	370 502	441 576	431 144	511 522
Årets resultat	318	-100	547	1 249	1 018	1 052

2 Resultat- och balansräkning

Inkomstpension, resultat- och balansräkning

Resultaträkning

miljoner kronor

	Not	2011	2012	Förändring
Förändring av fondtillgångar		-22 288	85 397	107 685
Pensionsavgifter	1	215 575	221 765	6 190
Pensionsutbetalningar	2	-219 682	-236 039	-16 357
Avkastning på fonderat kapital	3	-16 537	101 395	117 932
Administrationskostnader	4	-1 644	-1 724	-80
Förändring av avgiftstillgång		253 157	86 795	-166 362
Värdet av förändring i avgiftsinkomst	5	255 102	119 696	-135 406
Värdet av förändring i omsättningstid	6	-1 945	-32 901	-30 956
Förändring av pensionsskuld ¹		-176 552	-409 054	-232 502
Nya pensionsrätter	7	-207 238	-228 098	-20 860
Pensionsutbetalningar	2	219 675	236 020	16 345
Indexering	8	-174 567	-403 440	-228 873
Värdet av förändringen i livslängd	9	-14 034	-12 880	1 154
Uppkomna arvvinster	10	10 624	11 353	729
Fördelade arvvinster	10	-12 491	-13 400	-909
Avdrag för administrationskostnader	11	1 479	1 391	-88
Årets resultat		54 317	-236 862	-291 179

1 Negativ post (-) innebär att pensionsskulden ökar och positiv post () innebär att pensionsskulden minskar med angivet belopp.

Balansräkning

miljoner kronor

	Not	2011	2012	Förändring
Tillgångar				
Fondtillgångar	12	872 593	957 990	85 397
Avgiftstillgångar	13	6 827 772	6 914 567	86 795
Summa Tillgångar		7 700 365	7 872 557	172 192
Skulder och resultat				
Utgående balanserat resultat		157 103	-79 759	-236 862
Ingående balanserat resultat		102 786	157 103	54 317
Årets resultat		54 317	-236 862	-291 179
Pensionsskuld	14	7 543 262	7 952 316	409 054
Summa Skulder och resultat		7 700 365	7 872 557	172 192

Premiepension, resultat- och balansräkning**Resultaträkning**

miljoner kronor

	Not	2011	2012	Förändring
Förändring av fondtillgångar		-9 174	82 792	91 966
Pensionsavgifter	1	34 671	36 639	1 968
Pensionsutbetalningar	15	-1 906	-2 299	-393
Avkastning på fonderat kapital	16	-41 684	48 847	90 531
Administrationskostnader	17	-255	-395	-140
Förändring av pensionsskuld ¹		10 192	-81 740	-91 932
Nya pensionsrätter	18	-34 671	-36 639	-1 968
Pensionsutbetalningar	15	1 906	2 299	393
Värdeförändring	16	42 520	-47 826	-90 346
Uppkomna arvsvinster	19	892	1 062	170
Fördelade arvsvinster	19	-892	-1 062	-170
Avdrag för administrationskostnader	20	437	426	-11
Årets resultat		1 018	1 052	34

1. Negativ post (-) innebär att pensionsskulden ökar och positiv post () innebär att pensionsskulden minskar med angivet belopp.

Balansräkning

miljoner kronor

	Not	2011	2012	Förändring
Tillgångar				
Försäkringstillgångar	21	433 529	514 760	81 231
Fondförsäkring		394 468	472 437	77 969
Traditionell försäkring		8 870	10 868	1 998
Tillfällig förvaltning		30 191	31 455	1 264
Övriga tillgångar	22	2 552	2 955	403
Summa Tillgångar		436 081	517 715	81 634
Skulder och resultat				
Utgående balanserat resultat	23	1 348	2 234	886
Ingående balanserat resultat		330	1 182	852
Årets resultat		1 018	1 052	34
Skulder		434 733	515 481	80 748
Pensionsskuld	24	431 144	511 522	80 378
Övriga skulder	25	3 589	3 959	370
Summa Skulder och resultat		436 081	517 715	81 634

Inkomst- och premiepension, resultat- och balansräkning**Resultaträkning**

miljoner kronor

	2011	2012	Förändring
Förändring av fondtillgångar	-31 462	168 189	199 651
Pensionsavgifter	250 246	258 404	8 158
Pensionsutbetalningar	-221 588	-238 338	-16 750
Avkastning på fonderat kapital	-58 221	150 242	208 463
Administrationskostnader	-1 899	-2 119	-220
Förändring av avgiftstillgång	253 157	86 795	-166 362
Värdet av förändring i avgiftsinkomst	255 102	119 696	-135 406
Värdet av förändring i omsättningstid	-1 945	-32 901	-30 956
Förändring av pensionsskuld ¹	-166 360	-490 794	-324 434
Nya pensionsrätter	-241 909	-264 737	-22 828
Pensionsutbetalningar	221 581	238 319	16 738
Indexering/Värdeförändring	-132 047	-451 266	-319 219
Värdet av förändringen i livslängd	-14 034	-12 880	1 154
Uppkomna arvsvinster	11 516	12 415	899
Fördelade arvsvinster	-13 383	-14 462	-1 079
Avdrag för administrationskostnader	1 916	1 817	-99
Årets resultat	55 335	-235 810	-291 145

1 Negativ post (-) innebär att pensionsskulden ökar och positiv post () innebär att pensionsskulden minskar med angivet belopp.

Balansräkning

miljoner kronor

	2011	2012	Förändring
Tillgångar			
Fondtillgångar	872 593	957 990	85 397
Försäkringstillgångar	433 529	514 760	81 231
Övriga tillgångar	2 552	2 955	403
Avgiftstillgångar	6 827 772	6 914 567	86 795
Summa Tillgångar	8 136 446	8 390 272	253 826
Skulder och resultat			
Utgående balanserat resultat	158 451	-77 525	-235 976
Ingående balanserat resultat ¹	103 116	158 285	55 169
Årets resultat	55 335	-235 810	-291 145
Skulder	7 977 995	8 467 797	489 802
Pensionsskuld	7 974 406	8 463 838	489 432
Övriga skulder	3 589	3 959	370
Summa Skulder och resultat	8 136 446	8 390 272	253 826

1 Ingående balanserat resultat skiljer sig mot utgående balanserat resultat föregående år, se not 23.

3 Redovisningsprinciper

Uppgifter avseende inkomstpensionens finansiella ställning har tidigare presenterats i Pensionsmyndighetens årsredovisning. Vissa uppgifter var dock preliminära vid tidpunkten för Pensionsmyndighetens årsredovisnings fastställande och i Orange rapport har de i förekommande fall reviderats. Revisionen av uppgifterna i balans- och resultaträkningen görs i samband med fastställandet av Pensionsmyndighetens årsredovisning. Även uppgifter rörande premiepensionen har tidigare presenterats i Pensionsmyndighetens årsredovisning. Dock har vissa omarbetningar och förenklingar gjorts här av premiepensionens uppgifter för att underlätta jämförbarheten mellan de båda systemen.

Bestämmelser och riktlinjer

Pensionssystemets årsredovisning har upprättats i enlighet med 55 kap. 4 § socialförsäkringsbalken (2010:110) (SFB) och förordning (2002:135) om årlig redovisning av det inkomstgrundade ålderspensionssystemets finansiella ställning och utveckling.

Det inkomstgrundade ålderspensionssystemet omfattar förmånerna inkomst-, tillägg- och premiepension.¹

Inkomst- och tilläggspension är exempel på förmåner inom ett fördelningssystem. I fördelningssystemet fonderas inte avgifterna utan dessa används i princip direkt för att finansiera pensionsutbetalningar. AP-fonderna är buffertfonder som hanterar skillnader mellan avgiftsinbetalningar och pensionsutbetalningar. Liksom på andra ställen i redovisningen används här benämningen inkomstpension för hela fördelningssystemet, det vill säga benämningen avser ofta också tilläggspension. Av 58 kap. 14 § SFB framgår att de redovisade tillgångarna i fördelningssystemet utgörs av avgiftstillgången och värdet av tillgångarna hos Första-Fjärde och Sjätte AP-fonderna. Formler för beräkning av inkomstpensionens avgiftstillgång och pensionsskuld återfinns i förordning (2002:780) om beräkning av balanstal. Dessa formler återges även i bilaga B.

Premiepensionen är ett fullfonderat system där avgifterna investeras och pensionen utbetalas genom att det ackumulerade kapitalet säljs av.

I enlighet med förordning (2002:135) om årlig redovisning ingår i redovisningen en framskrivning av systemets antagna långsiktiga utveckling, se avsnittet Pensionssystemets framtid i tre scenarier.

I AP-fondernas årsredovisningar anges de principer som använts vid redovisningen. Dessa beskrivs därför inte här. Varje AP-fonds årsredovisning finns tillgänglig på respektive fonds hemsida: www.ap1.se, www.ap2.se, www.ap3.se, www.ap4.se och www.ap6.se. I Pensionsmyndighetens årsredovisning beskrivs de principer som använts för redovisning av premiepension, varför dessa endast kortfattat återges här. Mer information finns på www.pensionsmyndigheten.se under fliken Mer om myndigheten.

Varifrån kommer siffrorna?

Redovisningen av inkomstpensionen bygger på data från Pensionsmyndighetens intjänande- respektive utbetalningsregister.

¹Garantipensionen, som är en del av den allmänna pensionen, är inte inkomstgrundad och belastar statsbudgeten. Garantipensionen ingår därför inte i redovisningen.

I pensionssystemets årsredovisning har uppgifter som avser Första–Fjärde och Sjätte AP-fondens verksamhet i huvudsak tagits in från respektive fonds årsredovisning.² Buffertfonderna upprättar sina redovisningar enligt lag (2000:192) om allmänna pensionsfonder. Vidare har fonderna utifrån gällande föreskrifter för jämförbara finansiella företag utarbetat gemensamma redovisnings- och värderingsprinciper.

I pensionssystemets årsredovisning har uppgifter rörande premiepensionen tagits in från Pensionsmyndighetens årsredovisning som upprättats enligt bestämmelserna i förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag. Värdering av premiepensionssystemets placeringstillgångar (och motsvarande skulder) har skett enligt bestämmelserna i lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag och enligt Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd om årsredovisning i försäkringsföretag. Premiepensionssystemets tillgångar och skulder ingår i Pensionsmyndighetens gemensamma balansräkning och premiepensionsverksamheten redovisas i ett separat avsnitt i resultaträkningen. Vissa omarbetningar, förenklingar och sammanslagningar av poster har gjorts här i syfte att göra sammanställningen mer jämförbar med sammanställningen för inkomstpensionen.

Redovisningen av pensionsavgifter i resultaträkningen för premiepensionen har förändrats jämfört med Pensionsmyndighetens årsredovisning så att den innehåller samma inbetalningsperiod som inkomstpensionen. I tidigare Orange rapporters årsredovisningar har redovisade pensionsavgifter avsett fastställda pensionsrätter som därmed har redovisats ett år senare jämfört med inbetalda pensionsavgifter.

Ytterligare en förändring har införts avseende redovisning av den tillfälliga förvaltningen i balansräkningen. Tillfällig förvaltning har tidigare redovisats som övriga tillgångar och övriga skulder, men från med år 2011 ingår de i försäkringstillgångar och pensionsskuld. I den tillfälliga förvaltningen ingår inbetalda pensionsavgifter inklusive ränta för den period som de förvaltas innan de placeras i de försäkrades fonder.

Redovisning av andel av Pensionsmyndighetens gemensamma tillgångar, skulder och resultat har förenklats genom att ett nettobelopp redovisas. Nettobeloppet avser övrig verksamhet och ingår för att balansräkningen ska balansera.

Principer för värdering av tillgångar och skulder

Inkomstpensionens tillgångar och skulder värderas i stort sett endast utifrån verifierbara händelser och transaktioner som föreligger vid värderingstillfället. Att exempelvis avgiftsinkomsterna normalt förändras i takt med den ekonomiska tillväxten beaktas inte i beräkningen av avgiftstillgången. Att pensionsutgifterna, bland annat genom indexering, förändras i framtiden beaktas inte heller i värderingen av pensionsskulden. Principen att värdera tillgångar och skulder utan beaktande av framtidsfaktorer har sin grund i att systemets finansiella ställning uteslutande bestäms av förhållandet mellan tillgångar och skulder, det vill säga den kvot som benämns balanstalet.

Genom inkomstpensionens konstruktion finns det en stark koppling mellan hur systemets tillgångar respektive skulder utvecklas. När balanseringen är aktiverad finns en i princip absolut koppling mellan skuldernas och tillgångarnas förändringstakt.³

²Redovisningen av inkomstpensionssystemets finansiella ställning i Pensionsmyndighetens årsredovisning 2012 baserades på preliminära uppgifter avseende AP-fondernas verksamhet.

³Det sätt på vilket omsättningstiden beräknas innebär ett underförstått antagande om att den förvärvsaktiva befolkningens storlek kommer att vara konstant. Om befolkningen minskar finns därför en risk att redovisningen (något) överskattar systemets tillgångar i förhållande till dess skulder. Det är dock rimligt att utgå från att befolkningsminskningen vid någon tidpunkt upphör. Vid ett sådant förlopp kommer underskattningen, och det eventuella underskottet i buffertfonden som den medfört, att vara tillfällig. Buffertfonden kommer på sikt att återgå till en nivå om minst noll kronor.

Sättet att värdera inkomstpensionssystemets tillgångar och skulder utgår från att dessa förändras i samma takt från varje värderingstidpunkt. Samma sak annorlunda uttryckt: värderingsmetoden utgår från att systemets framtida internränta överensstämmer med pensionsskuldens framtida värdeförändring, trots att detta endast är säkert om balanseringen är aktiverad. När balanseringen inte är aktiverad kan internräntan både över- och understiga pensionsskuldens värdeförändring.

Att värderingen av avgiftsflödet och pensionsskulden görs i stort sett enbart med utgångspunkt i de förhållanden som råder vid värderingstidpunkten är inte uttryck för en tro att alla dessa skulle vara helt beständiga. Utformningen av redovisningen innebär däremot att förändrade förhållanden införlivas i redovisningen först när förändringarna avspeglas i de händelser och transaktioner som redovisningen utgår från.

Så beräknas inkomstpensionens tillgångar

Avgiftstillgången värderas med utgångspunkt i hur stor pensionsskuld som bokslutsårets avgiftsinkomst, det vill säga inbetalade pensionsavgifter, skulle kunna finansiera om de förhållanden som råder vid tidpunkten för värderingen vore beständiga. De förhållanden som härvid avses är ekonomiska och demografiska samt pensionssystemets regler. De ekonomiska förhållandena utgörs av varje årskulls genomsnittliga pensionsgrundande inkomst och summan av dessa inkomster. De demografiska avser dödligheten i olika åldrar. De regler för pensionssystemet som avses är de som används för att beräkna och indexera inkomstpension, samt de som avgränsar avgifts- och pensionsunderlaget och som anger avgiften i procent. Avgiftstillgången beräknas i princip genom att multiplicera bokslutsårets avgiftsinkomster med samma års omsättningstid.⁴ Omsättningstiden visar hur lång tid det i genomsnitt förväntas ta från det att en krona i avgift betalas till systemet tills dess att den pensionsrätt som avgiften givit upphov till utbetalas i form av pension. Således speglar omsättningstiden den skillnad i ålder mellan den genomsnittlige avgiftsbetalaren och pensionären som skulle framkomma om bokslutsperiodens ekonomiska, demografiska och juridiska förhållanden vore konstanta.

Att värderingen av avgiftsflödet sker genom att multiplicera årets flöde med omsättningstiden är liktydigt med att avgiftsflödet värderas genom att en förmodad evig ström av avgifter, årligen lika stora som det gångna årets avgifter, diskonteras med en ränta som är ett (1) dividerat med omsättningstiden. Ökar omsättningstiden, sjunker diskonteringsräntan och värdet av avgiftsflödet ökar. Om omsättningstiden i stället sjunker, ökar diskonteringsräntan och värdet av avgiftsflödet sjunker.

För att minska rörligheten i balanstalet, vilket är liktydigt med att minska svängningarna i pensionssystemets årliga resultat, utjämnas det avgiftsflöde som ingår i beräkningen av avgiftstillgången. Utjämnningen följer den som sker i beräkningen av inkomstindex. Eftersom inkomstindex har stor påverkan på utvecklingen av pensionsskulden och därmed på balanstalets nämnare är det viktigt att också avgiftsflödet i balanstalets täljare följer den utjämnning som görs av inkomstindex. För att skapa denna följsamhet beräknas genomsnittet av de tre senaste årens avgiftsinkomster, varefter detta tal räknas upp med den genomsnittliga årliga procentuella förändringen av avgiftsflödet de senaste tre åren, efter att konsumentprisförändringen under samma period räknats bort. Därefter läggs det senaste årets förändring i konsumentpriserna tillbaka. Vidare, också för att minska rörligheten i balanstalet, används medianen av de tre senaste årens omsättningstider vid beräkningen av avgiftstillgången.⁵

⁴Hur omsättningstiden räknas beskrivs av formel B.3.1 i bilaga B.

⁵Pensionsmyndigheten har visat att de utjämnningar som görs är ineffektiva och i vissa fall till och med kontraproduktiva, se till exempel rapporten "Fördjupad analys av vissa beräkningsregler i inkomstpensionssystemet", 2013-02-25, på Pensionsmyndighetens hemsida.

AP-fondernas tillgångar värderas till så kallat verkligt värde. Med det avses att tillgångarna i första hand värderas till den senaste betalkursen under årets sista handelsdag, i andra hand till den senaste köpkursen. För att minska variationen används medelvärdet av de tre senaste årens tillgångar för AP-fonderna när balanstalet beräknas.

Så beräknas inkomstpensionens skulder

Inkomstpensionsskulden till personer som inte börjat ta ut ålderspension värderas till summan av alla försäkrades pensionsbehållningar. Inkomster intjänade det år redovisningen avser har inte hunnit fastställas när redovisningen görs. Till summan av de försäkrades pensionsbehållningar läggs därför en uppskattning av den pensionsrätt för inkomstpension som tjänats in samma år som redovisningen avser. Detta belopp utgör mindre än tre procent av den totala pensionsskulden. Skillnaden mellan skattad och fastställd pensionsrätt avräknas i följande årsredovisning.⁶

Pensionsskulden till pensionerade beräknas genom att multiplicera beviljade pensioner (årsbelopp) med det antal år som beloppet förväntas betalas ut. Antalet år diskonteras för att beakta att indexeringen av utbetalda belopp sker med ökningen i inkomstindex eller balansindex minus 1,6 procentenheter. Förväntat antal år med utbetalningar beräknas med utgångspunkt från mätningar av hur länge pensionsbeloppen i Pensionsmyndighetens register betalas ut, så kallade ekonomiska delningstal.⁷ I de ekonomiska delningstalen beaktas eventuella samband mellan pensionsbeloppens storlek och hur länge de betalas ut.

En princip för redovisningen är att endast inträffade och registrerade händelser eller transaktioner ska ligga till grund för den. I och med att tilläggspension kommer att tjänas in till och med år 2017 kan denna redovisningsprincip ännu inte tillämpas fullt ut. Det beror på att tilläggspensionsskulden till personer som inte börjat ta ut ålderspension inte kan beräknas utan antaganden om framtida ekonomisk och demografisk utveckling. Enligt förordning (2002:135) om årlig redovisning får skulden avseende tilläggspension för förvärvsaktiva därför beräknas utifrån vissa antaganden om framtida utveckling. Tilläggspensionsskulden avseende förvärvsaktiva beräknas enligt de grunder som är angivna i propositionen (2000/01:70), Automatisk balansering av ålderspensionssystemet. Dessa innebär att skulden till aktiva beräknas med samma medellivslängd som används för beräkningen av inkomstpensionsskulden och med ett antagande om två procents årlig tillväxt i inkomstindex.

Med dessa förutsättningar beräknas tilläggspensionsskulden per den 31 december redovisningsåret genom att skatta hur stor tilläggspension varje årskull kommer att få det år de fyller 65 år. Detta belopp multipliceras med redovisningsårets fastställda ekonomiska delningstal för 65-åringar. Personer äldre än 65 år som vid beräkningstidpunkten ännu inte tagit ut hela sin pension antas göra det nästföljande år. Därefter beräknas nuvärdet av de framtida pensionsbeloppen genom att de diskonteras med den antagna förändringen i inkomstindex om två procent per år från pensioneringsåret till redovisningsåret. Beloppet reduceras med det på samma sätt diskonterade värdet av individernas egna förväntade avgiftsinbetalningar fram tills de fyller 64 år. Inkomster intjänade efter denna ålder ger i sin helhet pensionsrätt enligt reglerna för inkomstpension.

Värdering av premiepensionens tillgångar och skulder

Premiepensionens tillgångar värderas till verkligt värde eller upplupet anskaffningsvärde enligt Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd (FFFS 2009:12) om årsredovisning i försäkringsföretag. Tillgångar som värderas till verkligt värde värderas till balansdagens kurs under årets sista handelsdag. Värdering av tillgångar till upplupet anskaffningsvärde innebär att skillnaden mellan anskaffningsvärde och inlösenpris periodiseras såsom ränteintäkt under resterande löptid.

⁶Se not 14, tabell A.

⁷Se formel B.6.4 i bilaga B.

Tillfällig förvaltning utgörs av pensionsavgifter som betalas in successivt under intjänandeåret och överförs till premiepensionssystemet när årets pensionsrätt har fastställts. Tillgångarna i den tillfälliga förvaltningen värderas till upplupet anskaffningsvärde.

Fondförsäkringstillgångarna utgörs av pensionsspararnas placeringar i fonder och avser inlösenpris för fondandelar. Pensionsskulden i fondförsäkring utgörs av fondförsäkringstillgångarna och likvida medel som ännu inte omvandlats till fondandelar. Försäkringstillgångar i traditionell försäkring är placerade i aktie- och räntefonder och värderas till verkligt värde.

Pensionsskulden för den traditionella försäkringen bestäms för varje försäkring som kapitalvärde av återstående garanterade utbetalningar. Värdet beräknas med antaganden om framtida avkastning, livslängder och driftskostnader. Avkastningen utgörs av marknadsräntan på statsobligationer med olika löptid. Marknadsräntan väljs med utgångspunkt från löptiden på garanterade utbetalningar. Marknadsvärdering av skulden innebär att livförsäkringsavsättningen påverkas av ränteförändringar. Inbetalda premier redovisas som engångspremier och höjer det garanterade beloppet. Antaganden om livslängder baseras på SCB:s befolkningsprognos från 2009. Driftskostnaden antas vara 0,1 procent av försäkringskapitalet. Detta sammantaget innebär att garanterade åtaganden i traditionell försäkring har värderats betryggande enligt vedertagna aktuariemässiga metoder.

4 Så fungerar den allmänna pensionen

Principerna för inkomst- och premiepensionen är enkla. En del av din lön sätts varje år in på två olika konton. Pensionen beräknas utifrån två saker: hur mycket pengar du har på dina konton och hur många år du beräknas leva från det att du tagit ut pensionen. Detta avsnitt är till för den som vill ha en djupare kunskap än dessa enkla grunder.

Nästan som ett banksparande ...

Det allmänna pensionssystemet fungerar i stora stycken som ett vanligt banksparande. Det gäller systemets båda inkomstgrundade delar, inkomst- och premiepension. Varje år betalar de försäkrade, deras arbetsgivare och i vissa fall staten in pensionsavgifter. Avgifterna bokförs som pensionsrätter i den försäkrades "bankbok", det vill säga kontot för inkomst- respektive premiepension. Sparandet växer under åren i takt med avgiftsinbetalningarna och med den "ränta" som gäller. I det orange kuvertet kan den försäkrade följa hur det egna kontot för inkomst- och premiepension utvecklas år från år. När den försäkrade pensioneras vänds betalningsströmmarna och inkomst- respektive premiepension betalas ut till den försäkrade under återstoden av livet.

... men helt och hållet en pensionsförsäkring

I en pensionsförsäkring är sparandet låst. Man kan inte ta ut varken hela eller delar av sitt pensionsparande före den lägsta tillåtna åldern för uttag av pension. Inkomst- och premiepension kan tas ut först vid 61 års ålder.

Ett syfte med en pensionsförsäkring är att omfördela tillgångar från individer som lever kortare än genomsnittligt till dem som lever längre än så. Avlidna personers pensionstillgångar fördelas varje år på de överlevande i samma årskull. Sådana pengar kallas för *arvsvinst* (se bilaga A). Även efter det att man har börjat ta ut sin pension fördelas tillgångar från dem som lever kortare än genomsnittligt till dem som lever längre. Det sker genom att den månatliga pensionen beräknas med utgångspunkt från en genomsnittlig livslängd, men betalas ut så länge man lever. Följaktligen blir summan av pensionsutbetalningarna till dem som lever kort tid som pensionär mindre än vad de sparar till. De som lever längre än genomsnittligt får ut mer än de själva sparar till.

Saldot på det egna pensionskontot utgörs av summan av pensionsrätter (avgifter), förräntning och arvsvinster. Från kontot dras varje år en administrationsavgift.

En krona i avgift ger en krona i pensionsrätt

Pensionsavgiften är 18,5 procent av pensionsunderlaget. Pensionsunderlaget består av pensionsgrundande inkomster och belopp. Förutom lön räknas ersättning från social- och arbetslöshetsförsäkringarna som inkomster. Pensionsgrundande belopp är beräkningsunderlag, inte några inkomster i egentlig mening. Pensionsrätt för pensionsgrundande belopp tillgodoräknas vid sjuk- och aktivitetsersättning, år med små barn (barnår), studier och plikttjänst. Pensionsunderlaget är maximerat till 7,5 inkomstbasbelopp (409 500 kronor år 2012). Pensionsrätten för inkomstpension motsvarar 16 procent av pensionsunderlaget och pensionsrätten för premiepension motsvarar 2,5 procent.¹

¹Pensionsrätt för premiepension kan överföras mellan makar. Överfört kapital minskas med för närvarande 8 procent, eftersom det sker fler överföringar till kvinnor än till män och att kvinnor i medeltal lever längre än män. Detta medför att överförd pensionsrätt troligen kommer att betalas ut under en längre tid.

Vem betalar avgiften?

Den försäkrade betalar allmän pensionsavgift till den allmänna pensionen på 7 procent av sin lön och av ersättningar från social- och arbetslöshetsförsäkringarna. Avgiften betalas för inkomster upp till 8,07 inkomstbasbelopp.² Inbetalningen sker tillsammans med preliminärskatten. Den allmänna pensionsavgiften på 7 procent ingår inte i pensionsunderlaget. Årsinkomsten är pensionsgrundande när den överstiger gränsen för deklARATIONSSKYLDIGHET, som från 2003 är 42,3 procent av det gällande prisbasbeloppet.³ När inkomsten har passerat denna tröskel är den pensionsgrundande från första kronan.

För sina anställda betalar arbetsgivare en pensionsavgift på 10,21 procent av varje anställds lön till pensionssystemet.⁴ Avgiften betalas även för inkomster ovanför 8,07 inkomstbasbelopp. Eftersom inkomster som överstiger 8,07 inkomstbasbelopp inte ger pensionsrätt är de avgifterna i själva verket en skatt. De förs därför som en skatt till statsbudgeten och tillfaller inte pensionssystemet.⁵

För de personer som får pensionsgrundande ersättning från social- och arbetslöshetsförsäkringarna betalar staten en avgift på 10,21 procent av ersättningen till pensionssystemet. För personer som tillgodoräknas pensionsgrundande belopp betalar staten en avgift till pensionssystemet på 18,5 procent av det pensionsgrundande beloppet. Dessa statliga ålderspensionsavgifter finansieras med allmänna skattemedel.

Pensionsavgiften summerar således till 17,21 procent av avgiftsunderlaget, samtidigt som pensionsrätten och pensionsavgiften är 18,5 procent av pensionsunderlaget. Skillnaden förklaras av att den allmänna pensionsavgiften, 7 procent, dras av från avgiftsunderlaget när pensionsrätten beräknas.⁶ Det innebär att maximalt pensionsunderlag är 93 procent av 8,07 inkomstbasbelopp, det vill säga 7,5 inkomstbasbelopp. Maximal pensionsrätt 2012 var 75 757 kronor.

Vart tar avgiften vägen?

Av pensionsavgiften på 18,5 procent går 16 procentenheter till inkomstpensionens fyra buffertfonder: Första, Andra, Tredje och Fjärde Allmänna Pensionsfonden.⁷ Varje fond får en fjärdedel av avgifterna och finansierar en fjärdedel av pensionsutbetalningarna. De inkomstpensioner som betalas ut varje månad kommer alltså från buffertfonderna. I princip är det samma pengar som betalades in under månaden som betalas ut i form av pension till pensionärerna.

De pengar som sätts av till premiepensionen, 2,5 procent av pensionsunderlaget, placeras i räntebärande tillgångar till dess att taxeringen är fastställd. Först då vet man hur mycket pensionsrätt för premiepension varje försäkrad har tjänat in. När pensionsrätterna är fastställda köps andelar i de fonder de försäkrade har valt. De som inte valt får sina pengar placerade i AP7 Såfa, Statens årskullsförvaltningsalternativ, som har en generationsfundsprofil. Vid årsskiftet 2012/2013 fanns inom premiepensionssystemet 793 fonder registrerade, förvaltade av 104 olika fondbolag. Vid varje pensionsutbetalning säljs fondandelar så att det räcker till månadsbeloppet.

²År 2012: 8,07 x 54 600 = 440 622 kronor

³År 2012: 0,423 x 44 000 = 18 612 kronor. Med gällande avrundningsregler, uppåt till närmsta hundratal kronor, utgår pensionsrätt om inkomst överstiger 18 700 kronor.

⁴Egenföretagare betalar allmän pensionsavgift om 7 procent och egenföretagaravgift om 10,21 procent.

⁵Denna skatt var 16,5 miljarder kronor 2012, se not 1 tabell A.

⁶0,1721 / 0,93 ≈ 0,185

⁷Dessutom finns Sjätte AP-fonden som är en tillgång i inkomstpensionssystemet, men som inte tillförs några avgifter eller betalar ut några pensioner.

Antal fonder i premiepensionssystemet 2012 och förvaltad kapital 2008-2012

per den 31 december, miljarder kronor

	Antal registrerade fonder 2012	Förvaltad kapital				
		2008	2009	2010	2011	2012
Aktiefonder	565	105	179	214	159	193
Blandfonder	70	10	12	17	41	51
Generationsfonder	41	29	38	43	60	71
Räntefonder	117	24	21	24	28	24
AP7 Såfa/Premiesparfonden ¹		63	90	110	105	132
Summa	793	231	340	408	393	471

1 Premiesparfonden ersattes av AP7 Såfa från och med maj 2010. AP7 Såfa består av en del AP7 Aktiefond och en del AP7 Räntefond, som är registrerade som en aktiefond respektive räntefond i tabellen ovan.

Ränta på avgifterna som gav pensionsrätt

Den som sparar i bank får ränta på pengarna. Så fungerar även den allmänna pensionen. Räntan på inkomstpensionskontot bestäms som regel av genomsnittsinkomstens utveckling. Genomsnittsinkomsten mäts med *inkomstindex* (se bilaga A). Premiepensionskontots motsvarighet till ränta bestäms av värdeförändringen i de fonder den försäkrade valt.

Förräntningen av pensionsrätterna beror således på olika sidor av den ekonomiska utvecklingen. Inkomstpensionskontot förräntas med inkomstutvecklingen, priset på arbete om man så vill. Utvecklingen på premiepensionskontot följer av utvecklingen på de finansiella marknaderna som bland annat speglar priset på kapital. Ingen av räntorna är garanterade, de kan till och med vara negativa. Genom att fördela avgifterna till olika delsystem, vars ränta bestäms av delvis olika omständigheter, uppstår en viss riskspridning. Den genomsnittliga årsräntan i inkomstpensionssystemet (inkomst-/balansindex) har sedan 1995 varit 2,9 procent. Premiepensionssystemet har under samma tid genererat en genomsnittlig årlig ränta på 3,5 procent.⁸

Annan ränta än inkomstindex - balansering

Vid viss demografisk och ekonomisk utveckling är det inte möjligt att förränta inkomstpensionskontot och inkomstpensionen med genomsnittsinkomstens utveckling och samtidigt finansiera inkomstpensionerna med en fast avgift. För att kunna hålla avgiften fast vid nivån 16 procent måste i en sådan situation avsteg göras från inkomstindexeringen. Det sker genom att balanseringen aktiveras.

Systemets tillgångar dividerat med pensionskulden ger ett mått på dess finansiella ställning, en kvot som kallas balanstalet (BT). Om balanstalet är större än talet ett är tillgångarna större än skulderna. Om balanstalet är mindre än talet ett är skulderna större än tillgångarna och balanseringen aktiveras. När balanseringen aktiveras indexeras pensionsbehållningar och pensioner med förändringen i ett *balansindex* i stället för med förändringen i inkomstindex. Balansindexets förändring bestäms av förändringen i inkomstindex och balanstalets storlek.

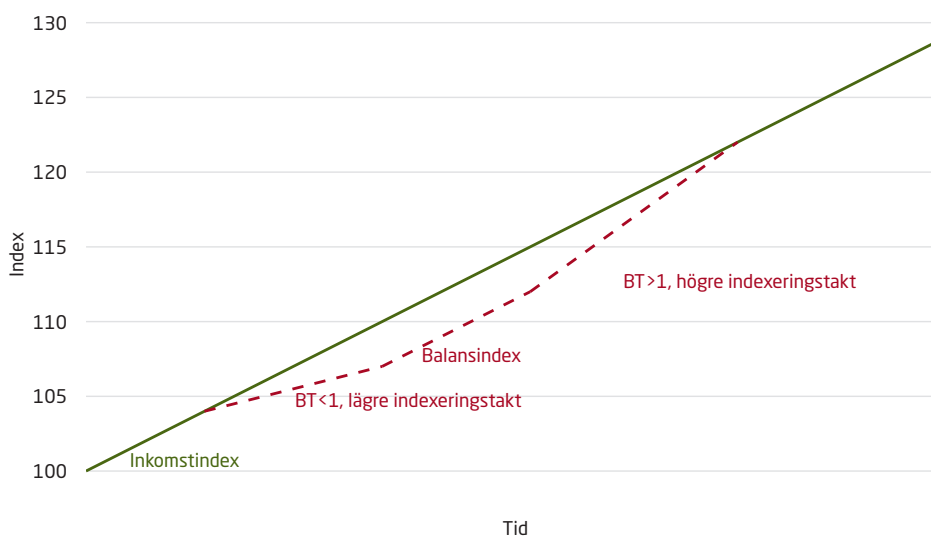
Ett exempel: Om balanstalet faller under 1,0000 till 0,9900 samtidigt som inkomstindex ökar från 100,00 till 104,00 räknar man fram ett balansindex genom att multiplicera balanstalet (0,9900) och inkomstindex (104,00). Balansindex blir då 102,96. Indexeringen av pensionsbehållningarna

⁸Kapitalviktad avkastning. För mer information se kapitel Pensionssystemets värdeförändringar, avsnitt Mått på värdeförändringar inom premiepensionssystemet.

blir då 2,96 i stället för 4 procent.⁹ Även indexeringen av pensionerna minskas i samma utsträckning.

Om balansstalet under en period då balanseringen är aktiv överstiger 1,0000 indexeras pensionsbehållningar och pensioner snabbare än vad inkomstindex ökar. När pensionerna återfår det värde de skulle ha haft om de enbart indexerats med inkomstindex, det vill säga när balansindex når inkomstindexets nivå, stängs balanseringen av och systemet återgår till att indexera med enbart förändringen i inkomstindex.

Figur 4.1 Balansering

Administrationskostnaderna minskar pensionen

Inkomstpensionens administrationskostnader dras varje år från pensionsbehållningen. Avdraget görs genom att pensionsbehållningarna multipliceras med en förvaltningskostnadsfaktor (se bilaga A). Kostnadsavdraget görs endast fram till det att pension börjar tas ut. Med nuvarande kostnadsnivå innebär kostnadsavdraget att inkomstpensionen blir cirka 1 procent lägre än om inget avdrag hade gjorts.

Premiepensionens administrations- och fondförvaltningskostnader dras på motsvarande sätt varje år från premiepensionskapitalet. Här fortsätter dock avdraget även efter att pension har börjat tas ut. Nuvarande kostnadsnivå är 0,42 procent av premiepensionskapitalet per år. Kostnaderna väntas dock sjunka och genomsnittet under de kommande 31 åren beräknas till 0,27 procent. Med denna kostnadsnivå blir premiepensionen cirka 8 procent lägre än om inget kostnadsavdrag hade gjorts. I syfte att sänka pensionsspararnas kostnader är de förvaltare som är anslutna till premiepensionssystemet förpliktade att lämna rabatt på fondernas ordinarie avgifter. De rabatter som återförts till fondspararna under 2012 motsvarar en sänkning av fondavgifterna med cirka 0,60 procentenheter. Rabatten innebär att pensionerna blir cirka 18 procent högre än vad de skulle ha blivit om rabatterna inte hade funnits.

⁹Nästa års balansindex beräknas genom att multiplicera balansindexet (102,96) med kvoten mellan nytt och gammalt inkomstindex, multiplicerat med nytt balanstal.

Hur beräknas inkomstpensionen?

Inkomstpensionen beräknas genom att beloppet på inkomstpensionskontot divideras med ett delningstal (se bilaga A) vid pensionstillfället. Delningstalen är specifika för varje årskull och speglar dels återstående livslängd vid den ålder pensionen tas ut, dels en ränta om 1,6 procent. Den återstående livslängden avser ett genomsnitt för män och kvinnor. Räntan om 1,6 procent gör att delningstalet blir lägre än vad medellivslängden är och att begynnelsepensionen blir högre än vad den skulle ha varit utan ränta.

Ett exempel: En person som går i pension vid 65 års ålder har en förväntad återstående livslängd på cirka 19 år. Räntan om 1,6 procent gör att delningstalet sjunker till 16. Om personen har 2,5 miljoner på sitt inkomstpensionskonto får personen 156 250 kronor per år (2,5 mkr/16) i inkomstpension eller 13 020 kronor per månad.

Inkomstpensionen räknas årligen om med förändringen i inkomstindex med avdrag för den ränta på 1,6 procentenheter som tillgodoräknas i delningstalet, så kallad följsamhetsindexering¹⁰. Det innebär att om inkomstindex ökar med exakt 1,6 procent *mer* än inflationen, mätt med konsumentprisindex, ökar pensionerna exakt med inflationen. Om inkomstindex ökar med mer än 1,6 procent än inflationen ökar pensionerna i fasta priser och tvärtom. När balanseringen är aktiverad ersätts inkomstindex med balansindex vid omräkningen av pensionerna.

Hur beräknas premiepensionen?

Premiepension kan tas ut antingen som traditionell försäkring eller fondförsäkring.

I båda försäkringsformerna divideras beloppet på premiepensionskontot med ett delningstal på samma sätt som för inkomstpensionen. Premiépensionens delningstal bygger, till skillnad från inkomstpensionens delningstal, på prognostiserade framtida livslängder. Den tillgodoräknade räntan är för närvarande 2,2 procent i traditionell försäkring och 3,9 procent i fondförsäkring, efter ett kostnadsavdrag om 0,1 procent.

Att ta ut premiepension i form av traditionell försäkring betyder att pensionen beräknas som ett livsvarigt garanterat nominellt månadsbelopp. Den försäkrades fondandelar säljs och Pensionsmyndigheten tar över investeringsansvaret och den finansiella risken. Pensionen beräknas med en antagen nominell avkastning om, för närvarande, -0,1 procent efter kostnadsavdrag. Utbetalda belopp kan bli högre genom så kallad återbäringsränta om den traditionella livförsäkringsrörelsen visar positivt resultat (se bilaga A).

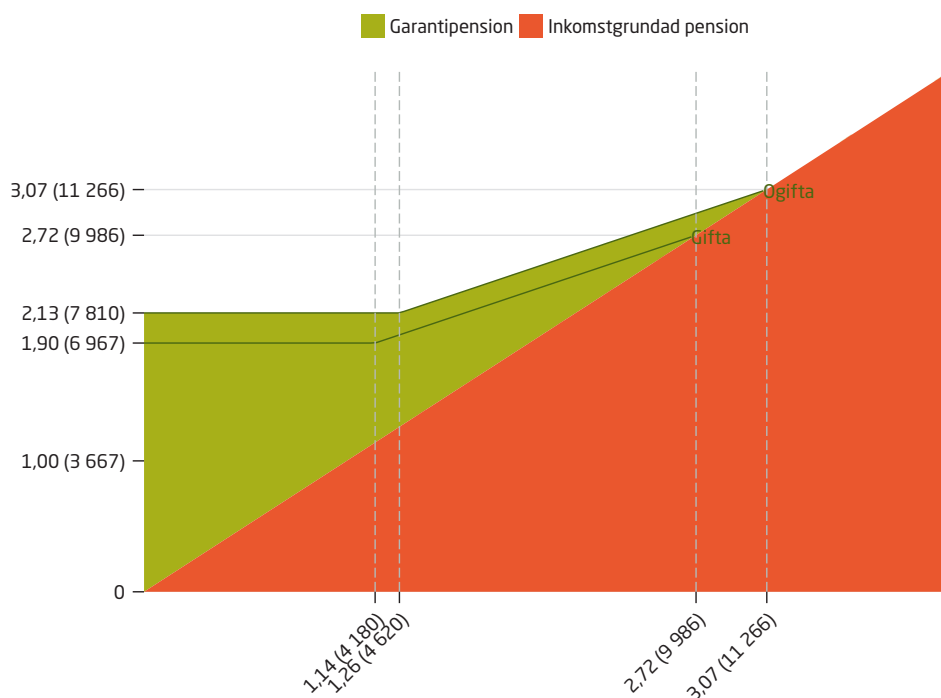
Fondförsäkring innebär att den försäkrade behåller sitt sparande i valfria premiépensionsfonder. I fondförsäkring räknas premiépensionens storlek årligen om med utgångspunkt från fondandelarnas värde i december. Det följande året säljs varje månad det antal fondandelar som krävs för att finansiera den beräknade premiépensionen. Ökar fondandelarnas värde säljs färre andelar, minskar fondandelarnas värde säljs fler andelar. Prisvariationerna påverkar värdet av följande års premiépension.

Premiepensionen kan tas ut med ett efterlevandeskydd under pensionstiden. Det innebär att premiépensionen betalas ut till endera av två makar eller sambor så länge någon av dem lever. Om man väljer att ha efterlevandeskydd blir månadspensionen lägre eftersom premiépensionsutbetalningen då förväntas betalas ut längre.

¹⁰Omräkningen av inkomstpension sker med kvoten mellan det nya och gamla inkomstindexet dividerat med 1,016. De år balanseringen är aktiverad ersätts inkomstindex med balansindex.

Garantipension¹¹

Garantipensionen är ett grundskydd för den som haft låg eller ingen inkomst. Garantipension kan betalas ut från 65 års ålder till den som är bosatt i Sverige. För att ha rätt till full garantipension måste den försäkrade, i princip, ha bott 40 år i Sverige från 25 års ålder. Bosättning i annat EU/EES-land kan också ge rätt till garantipension.

Figur 4.2 Inkomstgrundad pension och garantipension

Årlig inkomstgrundad pension i prisbasbelopp (månadspension i kr, 2012)

År 2012 var den maximala garantipensionen för en ensamstående pensionär 7 810 kronor per månad (2,13 prisbasbelopp¹²) och för en gift pensionär 6 967 kronor per månad (1,90 prisbasbelopp). Garantipensionen minskar för den som har en inkomstgrundad pension. Minskningen görs i två steg. För låga inkomster görs en avräkning krona för krona, för högre inkomster är det endast 48 procent som reducerar garantipensionen. Det innebär att till en ensamstående pensionär med en månatlig inkomstgrundad pension 2012 på 11 266 kronor eller mer utbetalades ingen garantipension. För en gift pensionär var motsvarande inkomstgräns 9 986 kronor.

Ett exempel: En ensamstående pensionär har en inkomstgrundad pension på motsvarande 2,26 prisbasbelopp. Garantipensionen avräknas först krona för krona mot inkomsten upp till 1,26 prisbasbelopp. Det återstående beloppet om 0,87 prisbasbelopp [=2,13-1,26] minskar därefter med 48 procent av inkomsten utöver 1,26 prisbasbelopp, vilket i detta exempel ger en garantipension på

¹¹Beskrivningen avser garantipension till personer födda 1938 eller senare. För äldre personer gäller andra regler.

¹²År 2012 var prisbasbeloppet 44 000 kronor.

0,39 prisbasbelopp [=0,87-0,48*(2,26-1,26)]. Inkomst- och garantipension blir därmed för detta exempel 2,65 prisbasbelopp [0,39+2,26].

När garantipensionen beräknas bortses från premiepensionen. I stället beräknas inkomstpensionen som om den tjänats in med 18,5 procent i stället för 16 procent. Ett skäl för dessa regler är att de underlättar administrationen av garantipensionen.

Garantipensionen finansieras med allmänna skattemedel över statsbudgeten och ingår därför inte i pensionssystemets resultat- och balansräkning.

Tilläggs pension

Pensionärer födda före 1938 har inte tjänat in vare sig inkomst- eller premiepension. De får i stället tilläggs pension, som beräknas enligt äldre regler. Tilläggs pensionens nivå baseras på inkomsten för de 15 bästa åren och det krävs 30 inkomstår för oavkortad pension.

För personer som är födda 1938–1953 gäller särskilda övergångsregler. De får en viss del av sin inkomstgrundade ålderspension som tilläggs pension och resterande del som inkomst- och premiepension. Ju yngre personen är desto mindre del betalas ut som tilläggs pension. Pensionärer födda 1938 får 80 procent av tilläggs pensionen, pensionärer födda 1939 får 75 procent och så vidare. Det finns ett garantitillägg som garanterar att deras pension inte blir lägre än den tilläggs pension de tjänat in till och med 1994 – året då pensionsreformen principiellt beslutades. De som är födda 1954 och senare tjänar in hela sin pension enligt reglerna för inkomst- och premiepension.

Vid uttag före det år personen fyller 65 år prisindexeras tilläggs pensionen. Om balanseringen är aktiverad det år individen fyller 65 år ska tilläggs pensionen räknas om enligt särskilda regler. Omräkningen görs den månad personen fyller 65 år och innebär att tilläggs pensionsbeloppet multipliceras med samtliga tidigare fastställda balanstal under den aktuella balanseringsperioden. Från och med efterföljande årsskifte följsamhetsindexeras tilläggs pensionen på samma sätt som inkomstpensionen.

Andel som nybeviljats allmän pension i olika åldrar* procent

Årskull	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74
1938	3,6	2,3	2,3	2,1	77,3	4,1	3,2	0,8	0,3	0,3	0,1	0,1	0,1	0,1
1939	3,9	1,9	2,1	2,3	75,6	6,5	2,3	0,8	0,3	0,3	0,2	0,1	0,1	
1940	3,0	2,1	2,5	3,1	75,9	5,0	2,6	0,8	0,4	0,5	0,2	0,1		
1941	2,9	2,2	3,0	3,7	73,2	6,3	2,8	0,8	0,5	0,4	0,2			
1942	3,4	2,9	3,4	3,9	70,9	6,2	3,4	1,2	0,5	0,4				
1943	4,0	3,1	3,6	5,3	66,5	7,1	4,4	1,2	0,4					
1944	4,7	3,4	4,8	5,9	63,3	7,9	4,0	1,2						
1945	5,1	4,2	5,3	6,1	61,8	7,2	4,1							
1946	6,1	4,8	5,5	6,8	59,7	6,9								
1947	6,4	4,7	6,1	7,5	56,6									
1948	6,1	5,0	6,7	7,9										
1949	5,9	5,4	6,8											
1950	5,7	5,3												
1951	6,1													

* Andelarna avser nya pensionärer i relation till möjliga pensionärer i december 2012. Åldrarna avser åldern 31 december aktuellt år som pensionären tog ut sin inkomstpension/garantipension

Det allmänna pensionssystemet 2012 - i bilder och siffror

I detta avsnitt illustreras pensionssystemet i figurer. Figurerna som visar intjänade och pension, figur 4.3 – 4.7, har beräknats utgående från samtliga 5 480 300 individer som intjänade pensionsrätt i Sverige 2012. Pensionsrätter som tillgodoräknades 2012 avser inkomster intjänade 2011.

Inkomster, pensionsrätter och utbetald pension

I figur 4.3 framgår att genomsnittsinkomsten stiger fram till omkring 45 års ålder, eller mer korrekt, fram till den årskull som år 2012 fyllde 45 år. För åldrar/årskullar därefter är genomsnittsinkomsten mer eller mindre densamma som för 45 åringarna, för att falla kraftigt från omkring 60 års ålder. En orsak till fallet är ökningen av andelen förtidspensionärer i dessa åldrar och förtidspensionärernas lägre genomsnittsinkomster. En annan orsak till fallet i genomsnittsinkomst är att vissa personer minskat sin arbetstid, eller helt gått i pension.

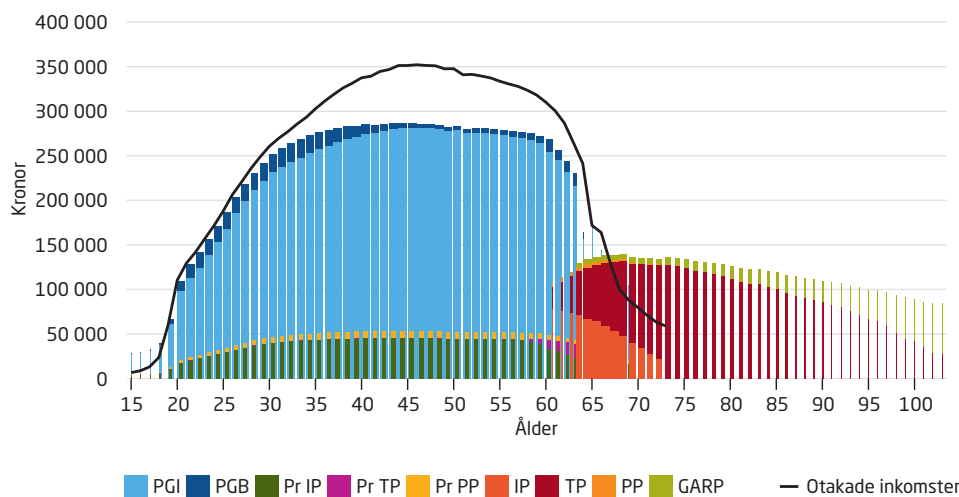
Betydelsen av taket för intjänade av pensionsrätt framgår av figuren – den genomsnittliga pensionsgrundande inkomsten (PGI) skulle följa linjen *Otakade inkomster* om det inte funnits något tak.

Den andel av löneutrymmet om 17,21 procent, som avgiften till inkomst- respektive premiepension tar i anspråk redovisas i staplarna.

Figuren ger en övergripande information om nivån på ersättningarna till de 2 005 140 personer som i december 2012 hade någon ersättning från det allmänna pensionssystemet. Vidare framgår att nuvarande pensionärer i huvudsak fått sin pension beräknad enligt reglerna för tilläggspension. Samtidigt framgår garantipensionens stora betydelse – särskilt för de äldre årskullarna. Att inkomstpension börjar ersätta tilläggspension för årskullar födda 1938 och senare framgår. Premiépensionens likaledes växande betydelse framgår inte lika tydligt – men också den utvecklingen finns i bilden.

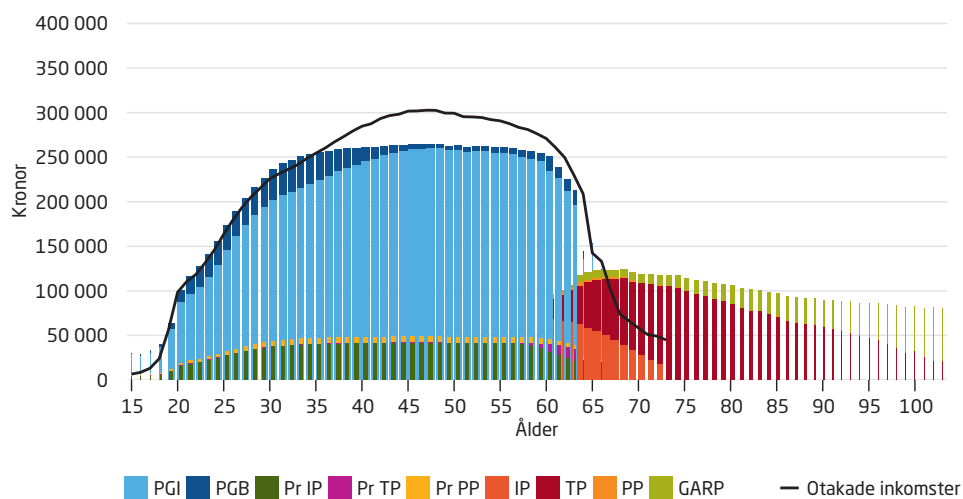
Staplarnas bredd speglar antalet personer i årskullen, varvid födda 1946 varit normerande.

Figur 4.3 Genomsnittlig inkomst, intjänad pensionsrätt samt utbetald pension, 2012

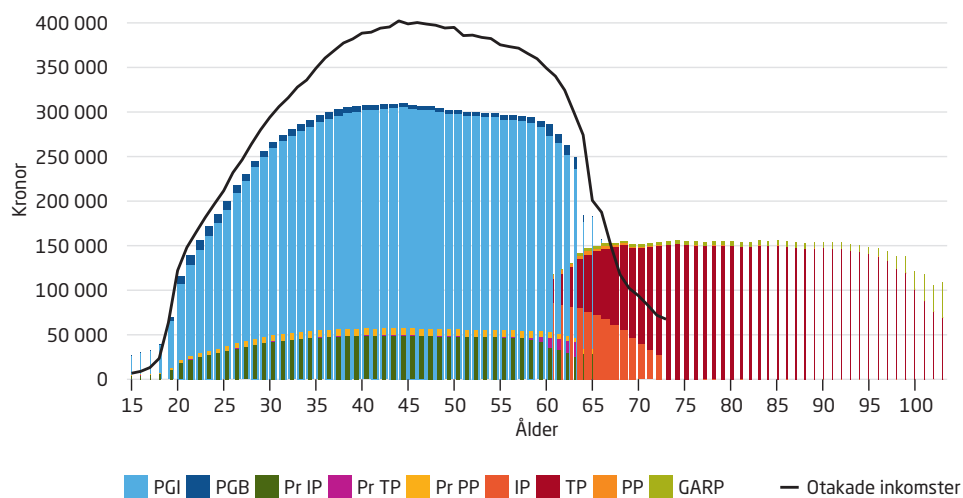

PGI	Pensionsgrundande inkomst	Pr TP	Pensionsrätt tilläggspension	TP	Tilläggspension
PGB	Pensionsgrundande belopp	Pr PP	Pensionsrätt premiepension	PP	Premiepension
Pr IP	Pensionsrätt inkomstpension	IP	Inkomstpension	GARP	Garantipension

Figur 4.4 Genomsnittlig inkomst, intjänad pensionsrätt samt utbetald pension för kvinnor, 2012

Figur 4.5 Genomsnittlig inkomst, intjänad pensionsrätt samt utbetald pension för män, 2012

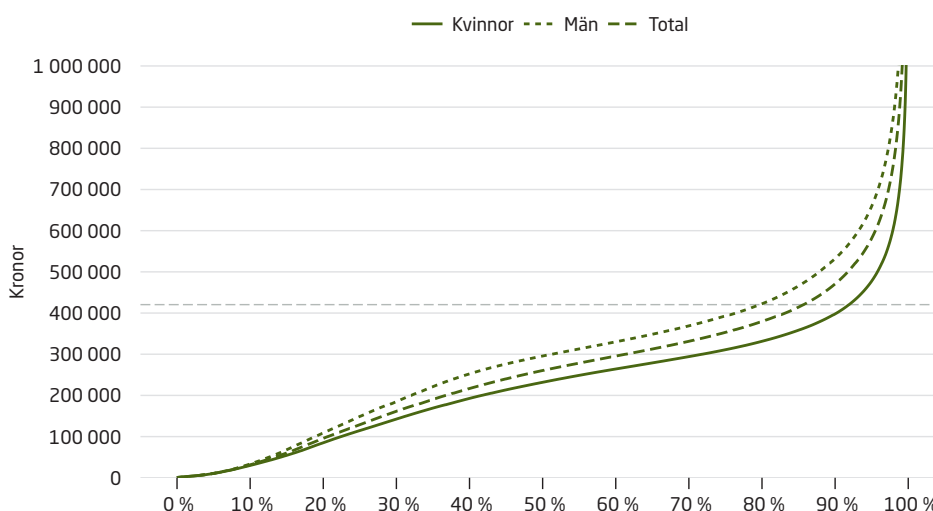

Genom att figur 4.3 delas upp i en figur för kvinnor (4.4) och en för män (4.5) ser man att kvinnor i genomsnitt har lägre inkomster än män. Likaså framgår att intjänadetakets större negativa påverkan för mäns genomsnittliga pensionsgrundande inkomster än vad det har för kvinnor, beroende på att en större andel av mäns inkomster ligger över taket jämfört med motsvarande andel för kvinnor. Att kvinnor får mer av de pensionsgrundande beloppen än vad män får framgår också – mer detaljer om de pensionsgrundande beloppen finns i figur 4.8. Vidare har kvinnor i genomsnitt lägre pension och betydligt mer av garantipension än vad män har.

Förvärvsinkomsterna

I figur 4.6 och 4.7 nedan visas förvärvsinkomster uppdelat på kvinnor och män. Inkomster upp till 8,07 inkomstbasbelopp (420 400 kronor för inkomståret 2011) ligger till grund för den allmänna pensionen. I diagrammet nedan är inkomsterna för taxeringsåret 2012 fördelade i stigande storleksordning (totalt 5 723 600 personer, 2 808 600 kvinnor och 2 915 000 män). Av dessa hade 4 904 900 en inkomst under avgiftstaket (2 581 300 kvinnor och 2 323 600 män).

Figur 4.6 Förvärvsinkomster för kvinnor och män, taxeringsår 2012

Avser taxerad förvärvsinkomst (löner, inkomst av aktiv och passiv näringsverksamhet, sjukpenning, föräldrapenning, sjuk- eller aktivitetsersättning, arbetslöshetsersättning mm). Inkomsten är före avdrag för allmän pensionsavgift och redovisas för personer med inkomster över gränsen för deklarationsskyldighet om 42,3 procent av prisbasbeloppet. Den horisontella linjen vid 420 400 kronor avser avgiftstaket.

Cirka 590 000 män eller 25 procent av männen hade en inkomst över intjänandetaket. Motsvarande andel för kvinnor var 9 procent eller cirka 227 000 kvinnor. I tabellen nedan redovisas genomsnittlig taxerad förvärvsinkomst och pensionsgrundande inkomst för kvinnor och män. Av tabellen framgår att kvinnors inkomster är lägre än männens (76 procent av taxerade inkomsten och 83 procent av pensionsgrundande inkomsten).

Genomsnittliga förvärvsinkomster och pensionsgrundande inkomster, taxeringsår 2012

kronor

	Taxerad förvärvsinkomst	Pensionsgrundande inkomster
Kvinnor	230 400	218 800
Män	304 300	262 400
Totalt	268 000	241 000

Intjänade pensionsrätter till inkomst- och premiepensionen

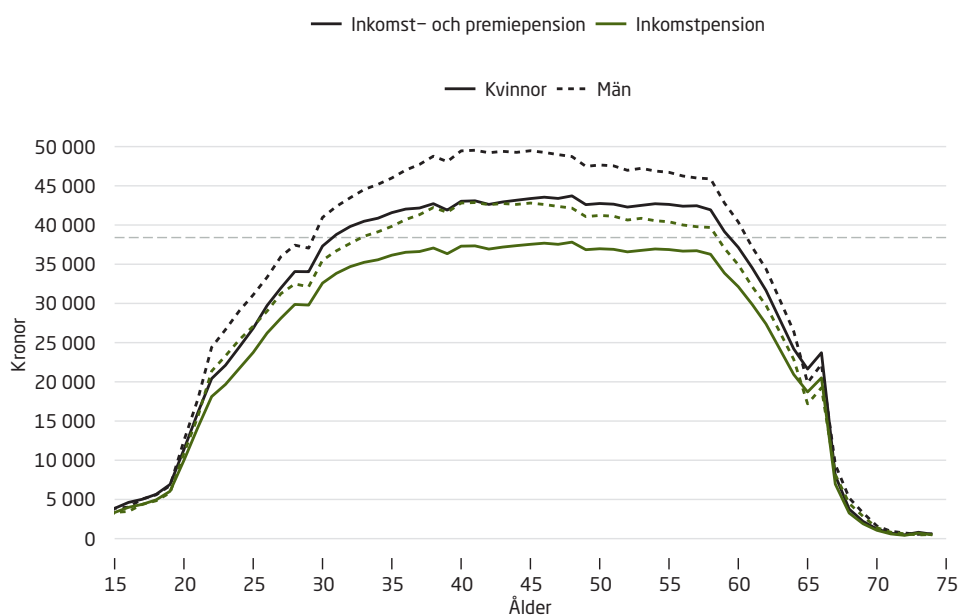
Den genomsnittliga pensionsrätten för inkomst- och premiepensionen uppgick till 38 400 kronor, lägre för kvinnor (36 300 kronor) och högre för män (40 500 kronor), se tabellen nedan.

Genomsnittlig intjänad pensionsrätt, 2012

kronor

	Inkomstpension	Premiepension	Summa
Kvinnor	31 500	4 800	36 300
Män	35 100	5 400	40 500
Totalt	33 300	5 100	38 400

Figur 4.7 Genomsnittlig intjänad pensionsrätt för kvinnor och män, 2012

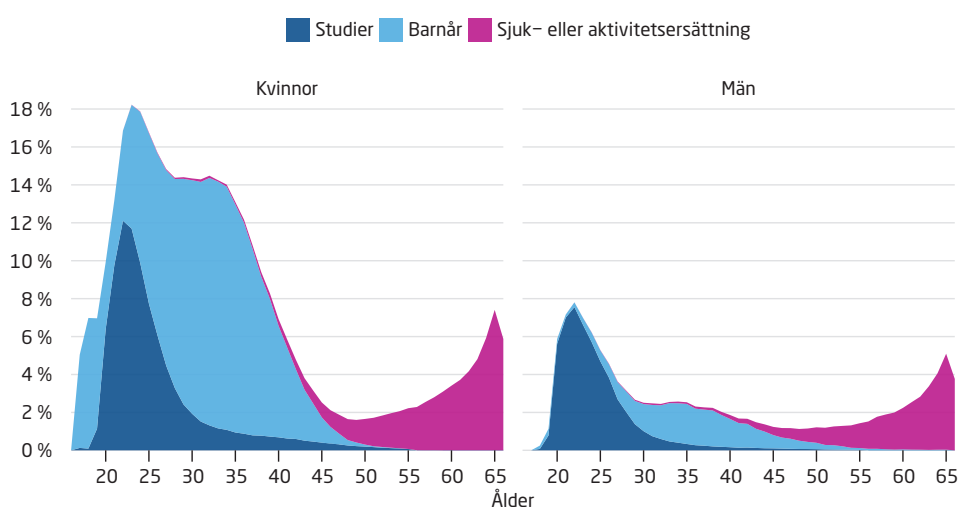
Den horisontella linjen vid 38 400 kronor avser genomsnittet för samtliga individer.

Av tabellen och figuren ovan framgår att kvinnornas medelbelopp för 2012 är cirka 10 procent lägre än männens.

Pensionsgrundande belopp

Pensionsgrundande belopp ger pensionsrätt under speciella skeden i livet, som till exempel vid vård av små barn och vid studier. År 2012 utgjorde pensionsgrundande belopp 7 procent av det totala pensionsunderlaget för kvinnor och cirka drygt 2 procent för männen. Den största delen för kvinnorna, drygt 4 procent av det totala underlaget, utgjordes av barnår. För männen utgjorde sjuk- och aktivitetsersättningen den största delen, cirka 1 procent av det totala pensionsunderlaget. Sett över livsryckeln erhålls i unga åldrar pensionsgrundande belopp för studier och barnår och i senare del av livet erhålls belopp för sjukersättning. Pensionsgrundande belopp för pliktjänst är så marginellt förekommande att de inte syns i figuren.

Figur 4.8 Pensionsgrundande belopp, 2012
procent av pensionsunderlaget

Pensionskapitalet

Den genomsnittliga pensionsbehållningen (summa av alla års intjänande pensionsrätter) uppgår vid utgången av 2012 till 858 000 kronor. Kvinnornas genomsnittliga samlade kapital utgör 88 procent av männens, se tabellen nedan.

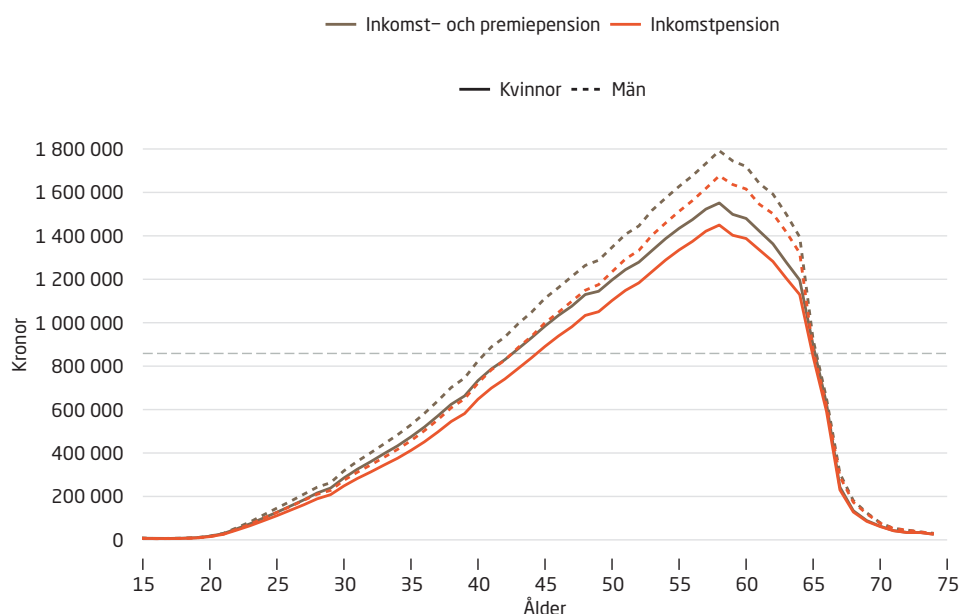
Genomsnittligt pensionskapital, 2012

	Inkomstpension	Premiepension	Summa
Kvinnor	735 600	68 100	803 700
Män	830 200	79 800	910 000
Totalt	784 300	74 200	858 500

Av tabellen framgår att premiepensionens andel av det totala pensionskapitalet är 9 procent. Kvinnornas andel är 3,7 procent lägre än vad männens andel är. Det torde förklaras av att kvinnor i genomsnitt, per den 31 december 2012, haft lägre avkastning på sina premiepensionsfonder än

vad männen haft. Skillnaden skulle dock även helt eller delvis kunna bero på skillnader i intjänande av pensionsrätt.

Figur 4.9 Genomsnittligt pensionskapital, 2012

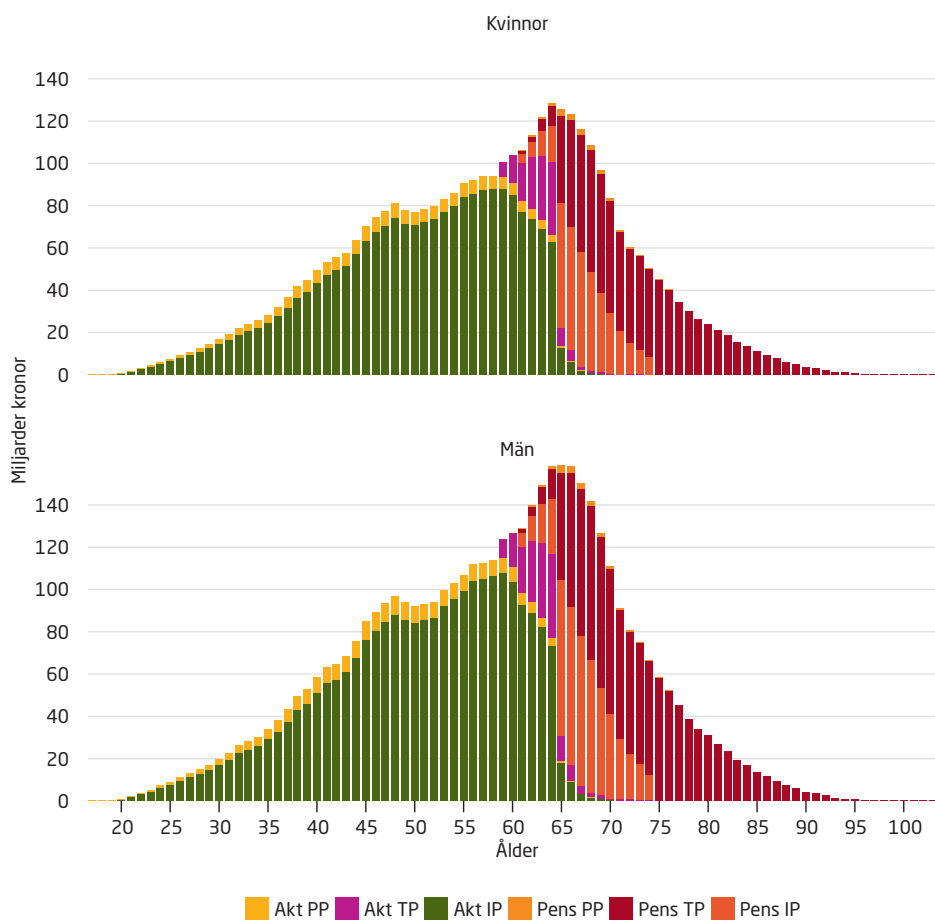
Den horisontella linjen vid 858 500 kronor avser genomsnittet för samtliga individer.

Av figuren ovan framgår att det samlade kapitalet ökar med stigande ålder fram till strax innan 60 års ålder. Skälet till minskad behållning beror på det nya systemets infasning och, från 61 års ålder, på att folk gått i pension.

Pensionsskulden

Pensionsskulden – de försäkrades pensionskapital – i inkomst- och premiepensionssystemet var 8 464 miljarder kronor den 31 december 2012. Den skulden, fördelad på kvinnor och män, för varje ålder 15 till 108 år framgår av figur 4.10. Till de förvärvsaktiva är pensionsskulden i stort sett kontobehållningen för inkomst- respektive premiepension, den som framgår av det orange kuvertet. Skulden till pensionärerna är utbetald pension i december multiplicerad med relevant delningstal för inkomst- respektive premiepension. Att kvinnor har lägre intjänat pensionskapital framgår. Vidare framgår att tilläggs pensionen är den viktigaste pensionstillgången för de som nu är pensionärer, men att tilläggs pensionen snart är helt borta för de förvärvsaktiva årskullarna. År 2017 är det sista år som tilläggs pension kan intjänas – och det kommer då att intjänas med ett mycket litet belopp. För de förvärvsaktiva dominerar inkomstpensionen, samtidigt som premiepensionens ökande betydelse kan spåras. Om man utgår från att de första inkomsterna kommer vid 20 årsålder har alla som 2012 var 37 år eller yngre intjänat inkomst- och premiepension sedan avsättningarna började 1995. De som är äldre än så har inte intjänat premiepension hela sitt yrkesversamma liv, utan har istället intjänat mer till sin inkomstpension.

Figur 4.10 Pensionsskulden kvinnor och män, vid utgången av 2012

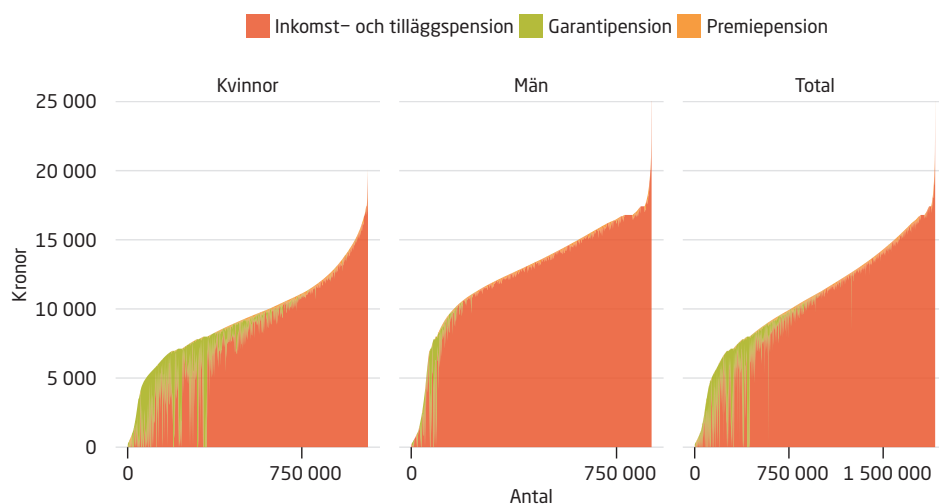

Akt PP	Premiepension aktiva	Pens PP	Premiepension pensionerade
Akt TP	Tilläggspension aktiva	Pens TP	Tilläggspension pensionerade
Akt IP	Inkomstpension aktiva	Pens IP	Inkomstpension pensionerade

Utbetald pension

I figurerna nedan är utbetalningarna av den allmänna pensionen i december månad 2012 för kvinnor och män födda 1947 eller tidigare ställda i stigande storleksordning (986 600 kvinnor och 927 500 män). För totalt utbetald pension under 2012, se not 2 i avsnittet Noter och kommentarer.

Figur 4.11 Utbetald pension, kvinnor och män, december 2012

Skillnaden i nivå och sammansättningen av olika pensionsdelar för män och kvinnor är det som är mest slående i figuren. Kvinnors snittpension – inkomstgrundad och garantipension var 8 800 kronor, motsvarande belopp för männen var 12 500. Av kvinnornas allmänna pension utgjordes 88 procent av inkomstgrundad pension, 12 procent av garantipension – hela 60 procent av kvinnorna hade dock någon andel garantipension. Att andelen som har garantipension ökar kraftigt med åldern framgår inte av diagrammet. Av männens allmänna pension utgjordes 98 procent av inkomstgrundad pension, 2 procent av garantipension. 17 procent av männen hade någon andel garantipension. Vare sig änkepension, som enbart betalas till kvinnor, eller bostadstillägg, som till övervägande del betalas till kvinnor, finns med i figuren.

De mönster som framskyntar i figuren – med stråk av personer som enbart har garantipension – är tydligast vad gäller en grupp, mestadels kvinnor, som har maximal garantipension med 40/40-delar garantipension. Detta förklarar koncentrationen av grönt vid max garantipension för "gifta" (6 967 kronor per månad 2012) och för "ogifta" (7 810 kronor per månad). De med lägre garantipension, men också helt utan inkomstgrundad pension har färre bosättningsår. Endast personer födda 1938 eller senare kan ha någon andel premiepension – och den har då endast intjänats sedan 1995 – det gör att premiepensionen ännu har så liten omfattning att den är svår att se i figuren. Premiépensionens betydelse växer dock för varje ny årskull som tar ut pension. De fåtal personer med en allmän pension överstigande 20 000 kronor per månad har nått den nivån på sin pension bland annat genom att senarelägga pensionsuttaget. Maximal allmän pension som utbetalades 2012 var 27 900 kronor per månad.

5 Administrations- och kapitalförvaltningskostnader

I pensionssystemets resultaträkningar för inkomst- och premiepensionen framgår de kostnader som Pensionsmyndigheten och AP-fonderna redovisar som kostnader i sina egna resultaträkningar, ”bruttoredovisade kostnader”. De kapitalförvaltningskostnader i AP-fonderna och premiepensionssystemet som ”nettoredovisas”¹ mot intäkt och fondavkastning framgår inte av pensionssystemets resultaträkning.

I det här avsnittet sammanställs de brutto- och nettoredovisade kostnaderna samt även sådana transaktionskostnader som AP-fonderna och Pensionsmyndigheten endast delvis kan fånga. Syftet är att ge en så fullständig bild av ålderspensionssystemets totala kostnader som möjligt. Viktigt att ha i åtanke är att de kostnader som benämns nettoredovisade i detta avsnitt samt transaktionskostnader redan har påverkat fondernas intäkter negativt.

Effekten för de försäkrade av de nettoredovisade kostnaderna är olika för premie- och inkomstpensionen. Inom premiepensionssystemet minskar dessa kostnader avkastningen eller dras av från premiepensionskontot genom ett kostnadsavdrag. Kostnaderna reducerar således tillgångarna och därmed den framtida premiepensionen för den försäkrade. AP-fondernas nettoredovisade kostnader ingår däremot inte i den kostnad som dras av från inkomstpensionskontot. AP-fondernas nettoredovisade kostnader påverkar i stället direkt AP-fondernas tillgångar och avkastning. Genom att endast inkomstpensionssystemets tillgångar och inte dess skulder minskas av dessa kostnader påverkar de inkomstpensionssystemets resultat negativt. Det innebär att balanstalet påverkas negativt. Eftersom de nettoredovisade kostnaderna är mycket små i förhållande till pensionsskulden är dock effekten på balanstalet liten. När balanseringen är aktiverad påverkar de nettoredovisade kostnaderna indexeringen av inkomstpensionerna och inkomstpensionskapitalet.

Total kostnadsredovisning

Den sammanlagda kostnaden för pensionssystemets försäkringsadministration och kapitalförvaltning samt övriga avgifter uppgår till drygt 5,0 miljarder kronor, varav 2,1 miljarder kronor redovisas i pensionssystemets resultaträkning. De 2,1 miljarderna är summan av försäkringsadministration (1 245 miljoner) och AP-fondernas rörelsekostnader (845 miljoner). Se tabellen Ålderspensionssystemets totala kostnader och avgifter.

För inkomstpensionen uppgick de kostnader som redovisas i resultaträkningen 2012 till 1 724 miljoner kronor, där 879 miljoner kommer från försäkringsadministration och 845 miljoner kommer från AP-fondernas rörelsekostnader. Detta belopp (1 724 miljoner) belastar i princip de försäkrades inkomstpensionskonton i orange kuvertet; dock med vissa periodiseringskillnader. Utöver de 879 miljonerna i rörelsekostnader hade AP-fonderna fasta förvaltningsarvoden om 506 miljoner kronor. Summan av redovisade kapitalförvaltningskostnader som framgår i AP-fondernas resultaträkningar uppgick därmed till 1 351 miljoner kronor. Prestationsbaserade arvoden och transaktionskostnader, som till exempel courtage, redovisas inte som direkta kostnader hos AP-fonderna utan påverkar i stället avkastningen negativt. Prestationsbaserade arvoden är inte en vanlig förvalt-

¹Begreppet nettoredovisade kostnader används här för sådana kostnader som i AP-fondernas redovisning består av fasta förvaltningsarvoden och som i premiepensionssystemets redovisning används för nettot av de poster som benämns förvaltningsavgifter och rabatter på förvaltningsavgifter.

ningskostnad utan ett sätt för AP-fonderna att dela risk och avkastning med sina externa förvaltare. Totalt betalade AP-fonderna 209 miljoner i prestationsbaserade arvoden och 192 miljoner kronor i courtage och andra transaktionskostnader. När dessa kostnader och avgifter inkluderas blir summan av kostnaderna totalt för inkomstpensionen 2 631 miljoner kronor.

I Pensionsmyndighetens resultaträkning för premiepensionssystemet redovisas administrationskostnaden till 395 miljoner kronor. I beloppet ingår inte kostnader för försäkringsadministrationen avseende traditionell försäkring på 8 miljoner kronor. Denna kostnad netto redovisas genom att avkastningen på fonderat kapital minskas (se not 17). Den totala kostnaden för premiepensionens försäkringsadministration uppgår till 366 miljoner kronor, se Summa försäkringsadministration i tabellen nedan. För premiepensionssystemets del avser posten Fasta förvaltningsarvoden avgifter som premiepensionsfonderna tar ut efter att rabatter återförts till premiepensionsspararna. Avgifterna uppgick till 1 371 miljoner kronor. Rabatten uppgick till 2 570 miljoner kronor, avgiften före rabatt var således 3 941 miljoner kronor. Utöver de 1 371 miljonerna i fasta förvaltningsarvoden består summan av kapitalförvaltningskostnader och avgifter av transaktionskostnader om 635 miljoner kronor. I likhet med motsvarande post för inkomstpensionen utgör detta belopp inte någon fullständig redogörelse för alla transaktionskostnader. Samtliga premiepensionens kapitalförvaltningskostnader har reducerat avkastningen (se not 16).

Ålderspensionssystemets totala kostnader och avgifter, 2012 miljoner kronor

	Inkomstpension	Premiepension	Summa
Försäkringsadministration			
Avgiftsuppbörd, m.m. (Skatteverket)	380	59	439
Pensionsadministration ¹	499	307	806
Summa Försäkringsadministration	879	366	1 245
Kapitalförvaltningskostnader och avgifter			
Redovisade kapitalförvaltningskostnader	1 351	1 371	2 722
AP-fondernas rörelsekostnader (bruttoredo visade)	845		845
Fasta förvaltningsarvoden (netto redovisade)	506	1 371	1 877
Prestationsbaserade arvoden ²	209		209
Transaktionskostnader ³	192	635	827
Summa Kapitalförvaltningskostnader och avgifter	1 752	2 006	3 758
Summa	2 631	2 372	5 003

- 1 Inkomstpension: Beloppet är beslutad administrationskostnadsersättning från AP-fonderna som Pensionsmyndigheten erhåller och inte myndighetens redovisade kostnadsutfall för inkomstpension (se tabell Pensionsmyndighetens/Försäkringskassans kostnad för inkomstpension).
- 2 Detta är avgifter som AP-fonderna endast betalar om en viss förvaltare lyckats uppnå ett visst överenskommet resultat.
- 3 Med transaktionskostnader avses här courtage och clearingavgifter som tas ut på aktie- och derivatmarknaden. Dessa avgifter läggs direkt på transaktionen och påverkar fondernas avkastning negativt. Ränte- och valutatransaktioner betalas genom skillnaden mellan köp- och säljkurs och kan därmed inte redovisas som en separat avgift. Premiepension: Här redovisas endast kostnader i de fonder som rapporterar så kallad totalkostnadsandel (TKA) till Pensionsmyndigheten. Dessa fonder innehar cirka 82 procent av kapitalet i premiepensionssystemet. Beloppet inkluderar också räntekostnader och kupongskatt i fonderna.

Pensionsmyndighetens kostnad för inkomstpension

I pensionssystemets resultaträkning redovisas Pensionsmyndighetens ersättning från AP-fonderna för administrationskostnader. Regeringen beslutar om kostnadsersättningen. Inkomstpensionens redovisning sker utifrån kontantmässig princip, inte bokföringsmässig princip. Skillnaden mellan ersättningen från AP-fonderna och Pensionsmyndighetens redovisade kostnad för inkomstpension räknas av mot den ersättning myndigheten får två kalenderår efter det år skillnaden uppstod. I tabellen nedan framgår dels den beslutade ersättningen, det vill säga den kostnad som tas upp i pensionssystemets årsredovisning, dels den bokföringsmässiga kostnaden, ”kostnadsutfall”, som använts i tidsserierna nedan.

Pensionsmyndighetens/Försäkringskassans kostnad för inkomstpension *

miljoner kronor

	2008	2009	2010	2011	2012
Ingående balans	302	66	91	150	120
Årets över-/underskott	-236	25	59	-30	8
Beslutad ersättning ¹	257	544	627	476	499
Kostnadsutfall ²	-493	-519	-568	-506	-491
Utgående balans	66	91	150	120	128

* Försäkringskassans kostnader före 2010, därefter Pensionsmyndigheten.

1 Beslutad ersättning från AP-fonderna. Den kostnad som tas upp i inkomstpensionens resultaträkning.

2 Den kostnad som ingår i tabellen Ålderspensionssystemets kostnader och figur 5.1-5.4.

Kostnadernas utveckling 2008-2012

För att ge perspektiv på kostnaderna redovisas i tabellerna och diagrammen nedan kostnadsposter-
na för varje år från 2008. Kostnaderna redovisas i miljoner kronor och i kronor per antal försäkrade,
det vill säga antalet personer som har ett pensionskonto, inklusive pensionärer.

Ålderspensionssystemets kostnader

miljoner kronor

	2008	2009	2010	2011	2012
Inkomstpension					
Försäkringsadministration	846	897	970	883	879
Avgiftsuppbörd, m.m. (Skatteverket)	353	378	402	377	380
Pensionsadministration ¹	493	519	568	506	499
Kapitalförvaltningskostnader och avgifter	1 977	1 675	1 851	1 648	1 752
Redovisade kapitalförvaltningskostnader	1 276	1 297	1 297	1 228	1 351
AP-fondernas rörelsekostnader (bruttoredoisade)	778	808	820	791	845
Fasta förvaltningsarvoden (nettoredoisade)	498	489	477	437	506
Prestationsbaserade arvoden	294	170	368	241	209
Transaktionskostnader ²	407	208	186	179	192
Summa Inkomstpension	2 823	2 572	2 821	2 531	2 631
Premiepension					
Försäkringsadministration	437	343	346	340	366
Avgiftsuppbörd, m.m. (Skatteverket)	55	59	63	59	59
Pensionsadministration	382	284	283	281	307
Kapitalförvaltningskostnader och avgifter	1 350	1 394	1 804	1 800	2 006
Redovisade kapitalförvaltningskostnader	758	829	1 141	1 155	1 371
Fasta förvaltningsarvoden (nettoredoisade)	758	829	1 141	1 155	1 371
Transaktionskostnader	592	565	663	645	635
Summa Premiepension	1 787	1 737	2 150	2 140	2 372
Summa	4 610	4 309	4 971	4 671	5 003

1 Beloppet för inkomstpension avser faktisk kostnad medan beloppet i tabellen Ålderspensionssystemets totala kostnader och avgifter avser administrationskostnadsersättning från AP-fonden.

2 Se förklaring i tabellen Ålderspensionssystemets totala kostnader och avgifter.

I tabellen framgår att inkomstpensionens kostnader har ökat något under det senaste året. Premiepensionens kapitalförvaltningskostnader och avgifter har ökat något från 2011 till 2012. Utvecklingen av kapitalförvaltningskostnaderna och avgifterna för premiepensionen beror i huvudsak på hur genomsnittligt förvaltad kapital utvecklas.

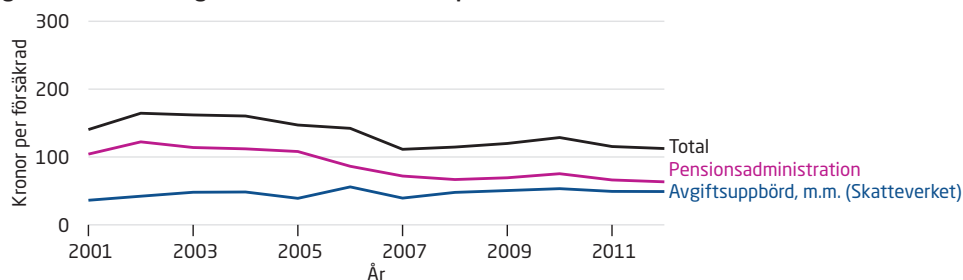
För att kunna jämföra kostnadernas storlek i förhållande till det ”kapital” som kostnaderna dras från redovisas pensionsskuldens storlek i tabellen.

Pensionsskuld/kapital på vilket kostnadsavdraget har gjorts

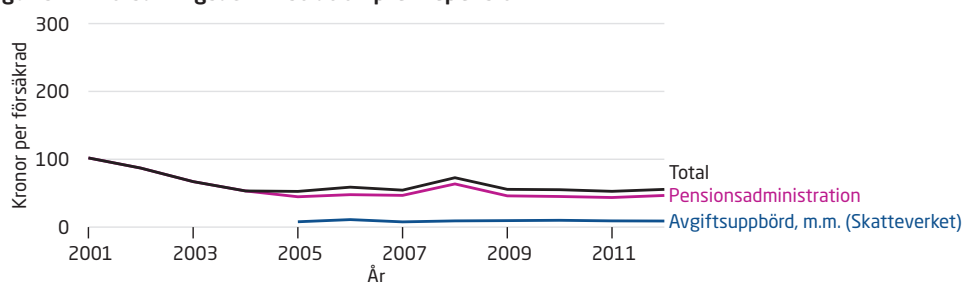
miljarder kronor

	2008	2009	2010	2011	2012
Inkomstpension	5 157	5 002	4 795	4 965	5 177
Premiepension	233	343	413	401	480

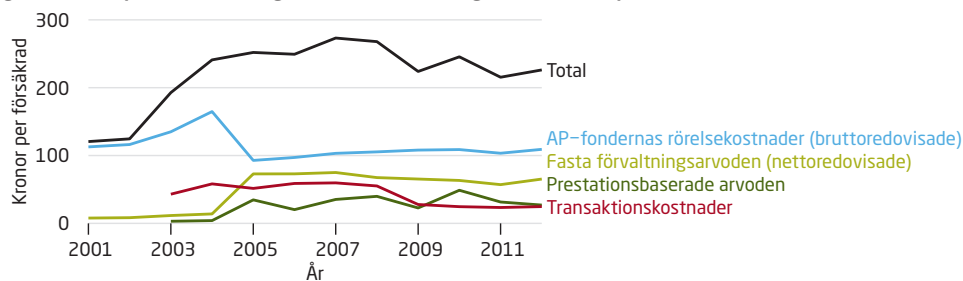
Figur 5.1 Försäkringsadministration inkomstpension

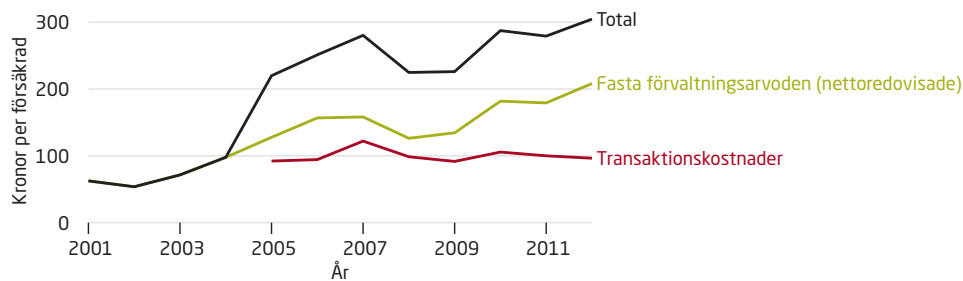
Figur 5.2 Försäkringsadministration premiepension

Figur 5.3 Kapitalförvaltningskostnader och avgifter inkomstpension

Figur 5.4 Kapitalförvaltningskostnader och avgifter premiepension

Kapitalförvaltningskostnaderna i förhållande till förvaltad kapital

Inkomstpensionens kapitalförvaltningskostnader avser Första–Fjärde AP-fonden samt Sjätte AP-fonden. Premiepensionens kapitalförvaltningskostnader avser de avgifter premiepensionsfonderna, inklusive Sjunde AP-fonden, tagit ut efter rabatter samt premiepensionssystemets kapitalförvaltningskostnader för den traditionella livförsäkringen. De skalfördelar som de fyra stora AP-fonderna inom inkomstpensionssystemet har framgår tydligt av tabellen nedan. År 2012 var summan av kapitalförvaltningskostnader för dessa, samt den betydligt mindre Sjätte AP-fonden, 0,15 procent av förvaltad kapital. AP-fondernas prestationsbaserade arvoden uppgick till 0,02 procent, transaktionskostnader uppgick till 0,02 procent vilket gjorde att summan av kapitalförvaltningskostnader och avgifter uppgick till 0,19 procent av förvaltad kapital. Redovisade kapitalförvaltningskostnader för de många fler och betydligt mindre fonderna inom premiepensionssystemet uppgick till 0,32 procent, transaktionskostnaden till 0,15 procent och summan av kapitalförvaltningskostnader och avgifter således till 0,47 procent av förvaltad kapital. Kostnadsskillnaderna förklaras dock inte enbart av skillnader i skalfördelar, utan även av att inkomstpensionens fonder investerar cirka 39 procent av sitt kapital i obligationer eller liknande tillgångar med i förhållande till aktier låga förvaltningskostnader. Inom premiepensionssystemet är endast cirka 14 procent av tillgångarna investerade i denna typ av tillgångar.

Kapitalförvaltningskostnaderna i förhållande till förvaltad kapital
procent

	2008	2009	2010	2011	2012
Inkomstpension					
Redovisade kapitalförvaltningskostnader	0,16	0,17	0,15	0,14	0,15
AP-fondernas rörelsekostnader (bruttoredo­visade)	0,10	0,11	0,10	0,09	0,09
Fasta förvaltningsarvoden (netto­redo­visade)	0,06	0,06	0,06	0,05	0,06
Prestationsbaserade arvoden	0,04	0,02	0,04	0,03	0,02
Transaktionskostnader	0,05	0,03	0,02	0,02	0,02
Summa Inkomstpension	0,25	0,22	0,21	0,19	0,19
Premiepension					
Redovisade kapitalförvaltningskostnader	0,30	0,31	0,32	0,30	0,32
Fasta förvaltningsarvoden (netto­redo­visade)	0,30	0,31	0,32	0,30	0,32
Transaktionskostnader	0,23	0,21	0,19	0,17	0,15
Summa Premiepension	0,53	0,52	0,51	0,47	0,47
Summa	0,78	0,73	0,73	0,65	0,66

Genomsnittligt förvaltad kapital
miljarder kronor

	2008	2009	2010	2011	2012
Inkomstpension	803	767	861	884	915
Premiepension	254	270	353	385	429

Faktiskt gjorda kostnadsavdrag 2008-2012

År 2012 var inkomstpensionens kostnadsavdrag från pensionsbehållningarna 0,03 procent. Kostnadsavdraget görs endast fram till det att pension börjar tas ut. Varken de fasta förvaltningsarvodena på 0,06 procent av förvaltad kapital, de prestationsbaserade arvoden på 0,02 procent av förvaltad kapital eller transaktionskostnaderna på 0,02 procent av förvaltad kapital belastar pensionsspararna genom kostnadsavdrag.

År 2012 var avdraget för premiepensionens administrationskostnader 0,10 procent, beräknat på förvaltad kapital i premiepensionssystemet, snitt per 2012-01-31, 2012-02-28, 2012-03-31. Här fortsätter avdraget även efter att pension har börjat tas ut. Fondförvaltarens kostnadsavdrag 2012 motsvarade efter rabatter 0,32 procent. Därtill finns transaktionskostnader i form av courtage med mera som uppgår till omkring 0,15 procent. Det årliga procentuella kostnadsavdraget kommer att minska framöver. Allteftersom det fonderade kapitalet växer beräknas det totala avgiftsuttaget sjunka från 0,42 procent till omkring 0,27 procent efter rabatterna.

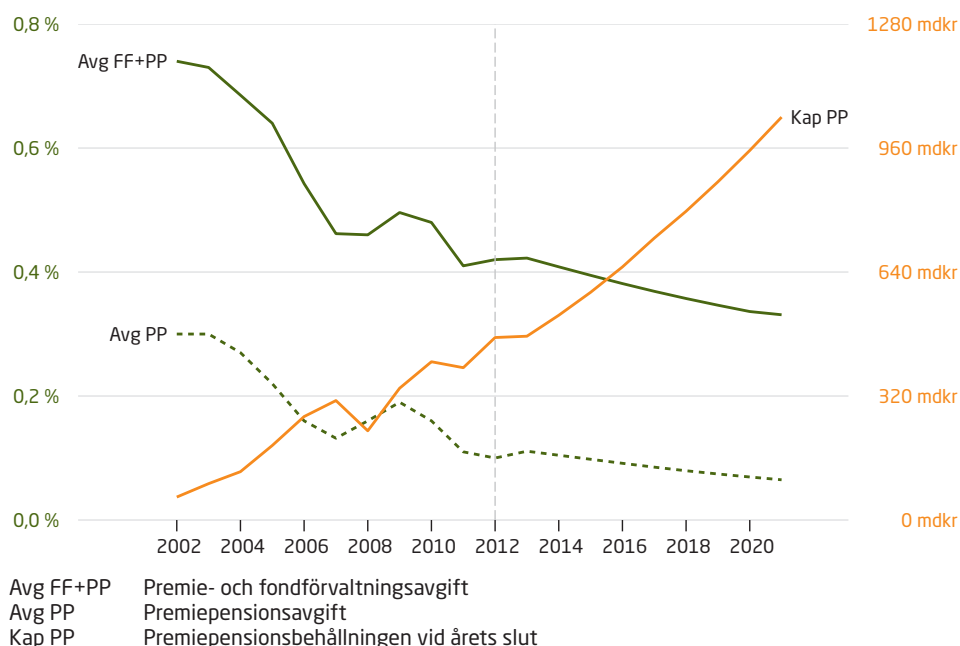
Gjorda kostnadsavdrag
procent

	2008	2009	2010	2011	2012
Inkomstpension	0,0226	0,0189	0,0343	0,0340	0,0300
Premiepension	0,46	0,50	0,48	0,41	0,42
Förvaltningskostnad	0,16	0,19	0,16	0,11	0,10
Fonder	0,30	0,31	0,32	0,30	0,32

Den kostnad som dras av från inkomstpensionskontona ska motsvara den kostnad som tas upp i inkomstpensionens resultaträkning. Detta belopp delat med inkomstpensionsskulden – de försäkrades saldon på sina inkomstpensionskonton – som inte börjat utbetalas skulle vara kostnadsavdraget uttryckt som en andel. Ett skäl till att så inte är fallet avser systemets infasning; fram till år 2021 ökas kostnadsavdraget stegvis, se not 11. Ett annat är att det är budgeterade kostnader som dras av från kontona. De (små) avvikelser mellan avdragen och faktisk kostnad som därmed uppstår följs upp och korrigeras i påföljande års kostnadsavdrag.

Premiepensionen har motsvarande små periodiska avvikelser mellan den avgift som tas ut och den faktiska kostnaden. Även dessa avvikelser korrigeras löpande.

Figur 5.5 Premiepensionens kostnader

Vad betyder kostnaderna för pensionens storlek?

Kostnadernas storlek är en viktig faktor för den framtida pensionen. En till synes låg årlig avgift kan minska pensionen med en avsevärd andel eftersom den betalas över lång tid. Av de faktorer som påverkar pensionskapitalet är kostnadernas storlek den faktor som de ansvariga myndigheterna har störst kontroll över. Vissa kostnader för premiepensionen kan även den försäkrade påverka.

Följande förenklade beräkningssätt ger en ganska precis uppfattning om vad en viss kostnadsprocent innebär för den utbetalade pensionens storlek. Den genomsnittliga tid som en inbetalad avgift ligger i systemet innan den börjar betalas ut är cirka 21 år, och den genomsnittliga tid som en krona ligger i systemet medan pension utbetalas är cirka 10 år. Om inkomstpensionens kostnad är 0,04 procent, kommer avdraget att minska inkomstpensionen till $(1-0,0004)^{21} \approx 99$ procent av vad den skulle ha varit utan kostnadsavdrag. Kostnaden minskar inkomstpensionen med cirka 1 procent. Om premiepensionens kostnader sjunker till, säg 0,3 procent, kommer avdraget att minska premiepensionen till $(1-0,003)^{31} \approx 91$ procent av vad den skulle ha varit utan kostnadsavdrag. Kostnaden minskar premiepensionen med 9 procent. Anledningen till att avdraget sker i 31 år är att i premiepensionssystemet görs kostnadsavdraget också under den tid pensionen betalas ut. En inte ovanlig fondförvaltningsavgift i Sverige för sparande utanför det allmänna pensionssystemet är omkring 1 procent – ofta högre. En avgift på 1 procent under samma tid som i exemplet ovan innebär att det sparade kapitalet blir 73 procent av vad det skulle ha varit i förhållande till om avgiften varit 0 procent, 27 procent försvinner i avgifter.

6 Pensionssystemets värdeförändringar

Den allmänna pensionen består till huvuddelen av inkomstgrundad pension. Varje år under det aktiva livet betalar de förvärvsarbetande en viss del av inkomsten som pensionsavgift. Större delen av avgiften går till systemet för inkomstpension och en mindre del till premiepensionssystemet. Pensionen tjänas ofta in under lång tid, 40–45 år eller ännu längre. Därför är det viktigt för pensionens framtida storlek vilken värdeförändring som de inbetalda avgifterna får. Exempelvis får en person som sätter in ett konstant belopp varje år under 40 års tid med en årlig ränta på 2 procent hela 54 procent större slutbehållning än en sparare utan årlig avkastning.

I inkomstpensionssystemet bestäms värdeförändringen normalt av den procentuella ökningen i inkomstindex. Detta index följer i sin tur den genomsnittliga utvecklingen av de förvärvsarbetandes inkomster. I premiepensionssystemet bestäms värdeförändringen av avkastningen på pensionspararnas fonder. För de pensionärer som valt traditionell försäkring bestäms värdeutvecklingen av utvecklingen på de tillgångar Pensionsmyndighet investerat i. Nedan redogörs fortsättningsvis för utvecklingen inom fondförsäkring. En viktig skillnad mellan inkomstpensions- och premiepensionssystemen är att värdeförändringen i inkomstpensionen är lika för alla, medan den för premiepensionen kan variera kraftigt från person till person, beroende på vilken typ av fonder som valts.

Värdeförändringar under 2012

Pensionsbehållningen i inkomstpensionen skrivs normalt upp i takt med inkomstindex. Till skillnad mot vad som gäller premiepensionssystemet görs värdeförändringarna bara vid årsskiftena. Eftersom den så kallade balanseringen trädde i kraft år 2010 är det emellertid relevant att mäta värdeutvecklingen med balansindex, som är det index som används så länge balanseringen är i funktion. Balansindex sjönk 2010 med 1,4 procent och 2011 med 2,7 procent. 2012 och 2013 blev det i stället en höjning av balansindex med 5,2 procent respektive 5,8 procent, se tabell nedan. Det är alltså med dessa procenttal som de förvärvsarbetandes intjänade inkomstpensionsrätter förändrats vid årsskiftena.

För pensionärerna räknas inkomst- och tilläggspensionerna varje år om med förändringen i inkomst-/balansindex minskat med 1,6 procent. Minskningen med 1,6 procent beror på att den räntan redan har tillgodoräknats inkomstpensionen i delningstalet.¹

Under en balanseringsperiod påverkas inkomstpensionen av utvecklingen på kapitalmarknaderna eftersom AP-fondernas värde ingår i beräkningen av balanstalet. Eftersom AP-fonderna endast motsvarar cirka 12 procent av alla tillgångar är påverkan inte så omfattande. Nedgången i placeringarnas marknadsvärden under 2008, orsakade av ett stort börsfall, var dock en viktig orsak till att balanseringen trädde i kraft år 2010.

Premiepensionssystemets värdeförändring bestäms däremot helt av utvecklingen på kapitalmarknaderna. Framförallt den svenska börsen utvecklades positivt under 2012 i motsats till föregående år. Värdeförändringen i premiepensionsfonderna 2012 blev 12,1 procent, att jämföra med förra årets negativa avkastning, -10,7 procent.

¹För en mer utförlig beskrivning av inkomst- och balansindex, se kapitlet Så fungerar den allmänna pensionen

Årlig indexering av inkomstpensionen respektive premiepensionsavkastning
procent

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Inkomst-/balansindex	1,4	2,9	5,3	3,4	2,4	2,7	3,2
Premiepensionsindex ¹	-4,5	-11,1	-31,2	17,8	8,8	30,6	12,1
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	
	4,5	6,2	-1,4	-2,7	5,2	5,8	
	5,7	-34,2	34,7	12,2	-10,7	12,1	

¹ Premiepensionsindex mäter hur ett belopp som satts in i systemet vid en viss tidpunkt har förändrats under en viss period (så kallad tidsviktad avkastning). I detta fall är perioden lika med kalenderår. Enskilda pensionssparare har normalt haft en annan avkastning beroende på vilka fonder de valt.

Mått på värdeförändringar inom premiepensionssystemet

Värdeförändringen inom premiepensionssystemet kan mätas på flera sätt. De som redovisas i detta kapitel är så kallad tidsviktad avkastning och kapitalviktad avkastning. Ett annat namn för kapitalviktad avkastning är internränta.

Den tidsviktade avkastningen används för att beskriva en fonds eller ett index värdeförändring. Tidsviktad avkastning visar avkastningen på en krona som sattes in i början av perioden. Hänsyn tas inte till om insättningar eller uttag har gjorts under perioden.

Den kapitalviktade avkastningen kan användas för att utvärdera premiepensionen i stort, men även för enskilda konton. Hänsyn tas till tidpunkten och storleken på alla insättningar och uttag på kontot, samt behållningen i slutet av perioden. Den kapitalviktade avkastningen svarar mot den genomsnittliga årsräntan under perioden.

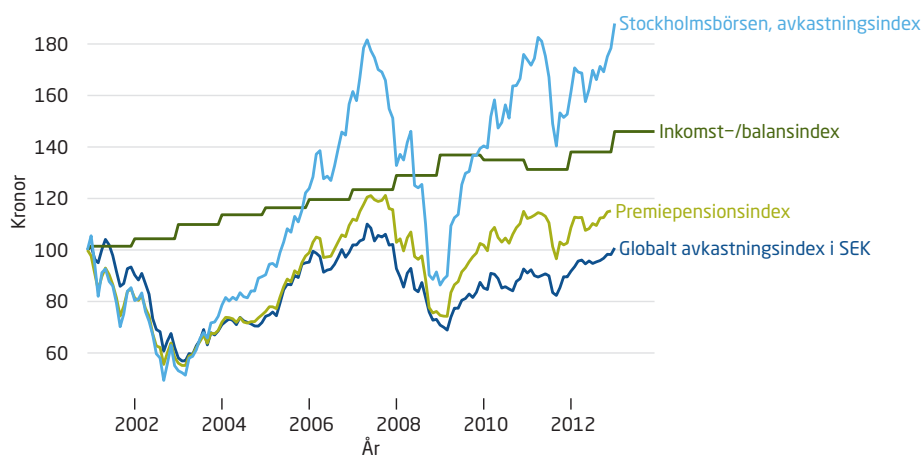
I avsnittet Inkomst- och premiepension som komplement till varandra används tidsviktad avkastning, medan kapitalviktad avkastning används i avsnittet Värdeförändring på pensionsspararnas konton. (För mer utförlig beskrivning av formlerna som används för att beräkna tids- och kapitalviktad avkastning, se bilaga A.)

Inkomst- och premiepension som komplement till varandra

Ett av syftena med att inrätta premiepensionen som komplement till inkomstpensionen var att variationer över åren i löneinkomsternas tillväxt och i kapitalavkastningen från i huvudsak aktiemarknaden skulle kunna jämna ut varandra. Utvecklingen under de senaste åren är exempel på att denna riskspridning fungerat som tänkt. Under 2008 kompenserade den relativt stora ökningen i inkomstindex den negativa utvecklingen av premiepensionsindex och gav en relativt god samlad förräntning i pensionssystemet. Under 2009 och 2010 utvecklades premiepensionsindex positivt och fungerade som utjämning till den balansering som skedde för 2010 och 2011. År 2011 steg balansindex, vilket resulterade i uppskrivning av inkomstpensionerna samtidigt som avkastningen i premiepensionssystemet var negativ. År 2012 steg balansindex igen samtidigt som avkastningen i premiepensionssystemet var positiv.

Betydelsen av riskspridningen kan öka i framtiden, när premiepensionsfondernas andel av det totala pensionskapitalet blir större. Det kommer inte alltid vara så att riskspridningen fungerar, vissa år kommer nedgångar i premiepensionens tillgångsvärden att sammanfalla med nedgångar i inkomst-/balansindex.

Figur 6.1 Värdet av 100 kronor

Värdet av 100 kronor som sattes in i december 2000 i inkomstpensionssystemet (inkomst/balansindex) och i premiepensionssystemet (premiepensionsindex) samt i en genomsnittlig aktieportfölj på Stockholmsbörsen respektive på den globala aktiemarknaden.

Avkastningsindex för Stockholmsbörsen enligt OMX, globalt aktieavkastningsindex enligt Morgan Stanley Capital International Inc., omräknat till SEK. För samtliga serier har mättet tidsviktad avkastning använts.

I december år 2000 kunde premiepensionsspararna börja placera sitt kapital i systemets fonder. Dessförinnan hade kapitalet, bestående av pensionsrätter från och med intjänandeår 1995, förvaltats tillfälligt på räntebärande konto hos Riksgälden. Värdet av ett belopp som sattes in vid starten år 2000 har varierat kraftigt under åren.

Avkastningsindex på Stockholmsbörsen steg betydligt mer än premiepensionsindex 2003–2007, och föll därefter kraftigare under 2008. Återhämtningen 2009–2010, liksom tillbakagången 2011, var också betydligt kraftigare på Stockholmsbörsen än i premiepensionsindex. Detsamma gäller för år 2012 då Stockholmsbörsen steg mer än premiepensionsindex. Skillnaden i förloppen beror till större del på att premiepensionsspararna mest har placerat i utländska aktier, där kursutvecklingen varit stabilare och i genomsnitt lägre än på Stockholmsbörsen. Till detta kommer att en mindre del av placeringarna gjorts i räntefonder med jämnare avkastning.

De som har avstått från att välja fonder, och därmed haft sina medel placerade i Premiesparfonden och AP7 Såfa, Statens årskullsförvaltningsalternativ, har den 31 december 2012 överträffat den genomsnittliga fondspararen (premiepensionsindex, vari AP7 Såfa ingår) med 9 procentenheter avseende medel som sattes in i december 2000.

Värdeförändring på pensionsspararnas konton

Den tidsviktade avkastningen som redovisas i ovanstående avsnitt tar inte hänsyn till att framförallt insättningar, men även utbetalningar, har gjorts under sparperioden. För de individuella spararna, men även för premiepensionssystemet i stort, är det viktigt att redovisa kapitalviktad avkastning. En anledning till att så är fallet är att de samlade insättningarna på pensionsspararnas konton vuxit kraftigt sedan starten, eftersom systemet är under uppbyggnad. Vid slutet av år 2007 fanns ett sex gånger så stort kapital i fonderna som vid slutet av 2000. Det var alltså ett betydligt större belopp som exempelvis kunde dra nytta av 2005 års mycket höga positiva avkastning än det belopp som drabbades av 2002 års lika stora negativa avkastning. Den kapitalviktade avkastningen tar hänsyn till detta genom att ge 2005 en större vikt än 2002. I Pensionsmyndighetens beräkning av den kapitalviktade avkastningen tas dessutom hänsyn till förvaltningsavgifter, rabatter och arvsvinster.

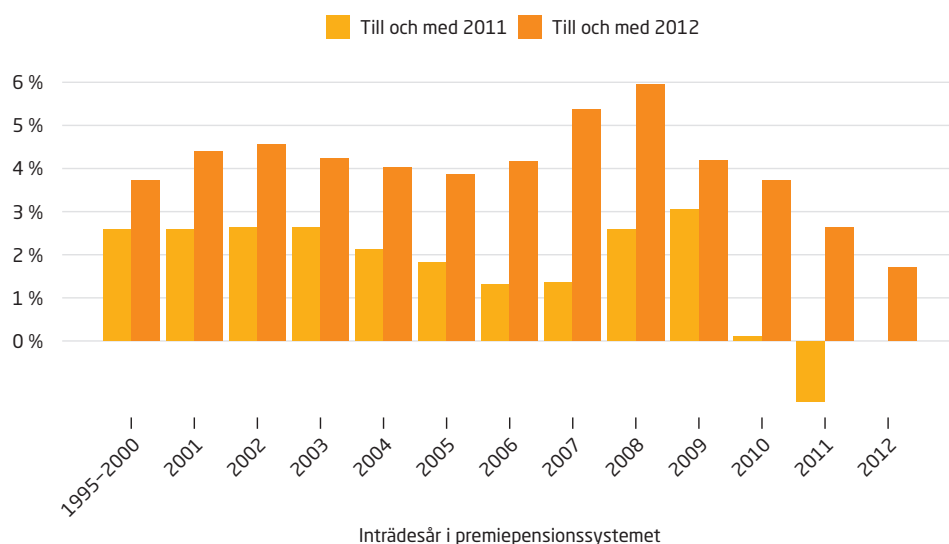
Figur 6.2 Genomsnittlig kapitalviktad avkastning per år för alla premiepensionssparare under åren 2000-2012

Varje punkt på kurvan visar den genomsnittliga årliga kapitalviktade avkastningen från 1995 fram till tidpunkten i fråga.

I figur 6.2 redovisas dels den genomsnittliga kapitalviktade avkastningen för premiepensionen per år fram till olika tidpunkter, dels motsvarande avkastning om premiepensionen i stället utvecklats som inkomst-/balansindex. Den genomsnittliga kapitalviktade avkastningen fram till slutet av 2012 skulle med inkomst-/balansindexets utveckling ha uppgått till 2,9 procent per år. Detta kan jämföras med den faktiskt uppnådda årliga genomsnittliga kapitalviktade avkastningen i premiepensionen på 3,5 procent fram till slutet av 2012. Av diagrammet kan utläsas att motsvarande beräkning fram till och med 2008 blev minus 0,8 procent i premiepensionssystemet och plus 3,5 procent om premiepensionen i stället utvecklats som inkomst-/balansindex. Observera att kurvan inte visar inkomstpensionsspararnas faktiska kapitalviktade avkastning, eftersom inkomstpensionens kapitalstruktur är väsentligt annorlunda.

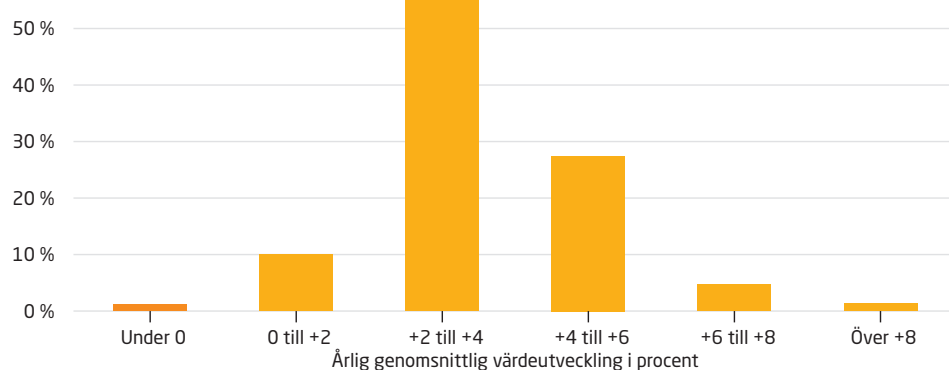
Figur 6.1 och 6.2 speglar två synsätt för spararen, baserat på tidsviktad respektive kapitalviktad avkastning förklarar ovan. I det första diagrammet sätts hundra kronor in i premiepensionssystemet i december 2000 och är värd cirka 115 kronor i december 2012. Som lägst var de hundra kronorna värda 55 kronor under 2002–2003 och som mest drygt 120 kronor 2007. För att ta hänsyn till att premiepensionsspararna sätter in pengar varje år i systemet och att sparandet är långsiktigt visar det andra diagrammet den genomsnittliga årliga kapitalviktade avkastningen fram till en viss tidpunkt. Den genomsnittliga årliga kapitalviktade avkastningen på insatta medel i premiepensionssystemet var 3,5 procent i december 2012. Den genomsnittliga kapitalviktade årliga avkastningen var som lägst under 2001 med drygt -8,5 procent och som högst under 2007 med cirka 7 procent. Allt eftersom premiepensionssystemet mognar kommer den årliga variationen i kapitalvägd avkastning att minska. Denna minskning framgår tydligt i diagrammet.

I figur 6.3 redovisas pensionsspararnas genomsnittliga årliga kapitalviktade avkastning uppdelat på inträdesår i premiepensionssystemet. Skillnaden i avkastning minskar ju längre årskullarna varit med och betalat in till systemet. Samtliga grupper har i genomsnitt en positiv värdeutveckling på sitt premiepensionssparande. Även den grupp som gick in i systemet 2011 då börserna föll har tagit igen förlusterna och har vid utgången av 2012 en positiv värdeutveckling. Den positiva avkastningen 2012 har höjt nivån för samtliga inträdesår.

Figur 6.3 Genomsnittlig kapitalviktad avkastning per år från spararens inträdesår

Pensionssparare med inträdesår 1995-2000 utgör 67 procent av det totala antalet.

Spridningen i kapitalviktad avkastning mellan pensionssparare som varit med i systemet lika länge framgår av figur 6.4. Bland de pensionssparare som varit med i premiepensionssystemet sedan starten av fondrörelsen år 2000 hade cirka 99 procent en positiv värdeförändring vid slutet av 2012. Det kan nämnas att fyra år tidigare, vid slutet av 2008, hade endast 35 procent en positiv värdeutveckling.

Figur 6.4 Pensionssparare som började betala till premiepensionssystemet 1995, fördelade på nivåer av kapitalviktad avkastning fram till utgången av 2012.

Eftersom uppgifterna avser personer som varit med ända från 1995, är orsaken till spridningen inte att de kommit in vid olika tidpunkter (jämför figur 6.3 som visar fördelningen på inträdesår). Det är i stället valet av fonder med olika avkastningsutfall som är huvudorsaken till spridningen.

Nedanstående tabell sammanfattar den genomsnittliga årliga värdeförändringen för tids- och kapitalviktad avkastning under den period premiepensionen funnits. Från år 1995 gjordes avsättningar till premiepensionen, men först i december år 2000 placerades pengarna i fonder. Under perioden 1995–2000 var pengarna placerade i räntebärande tillgångar.

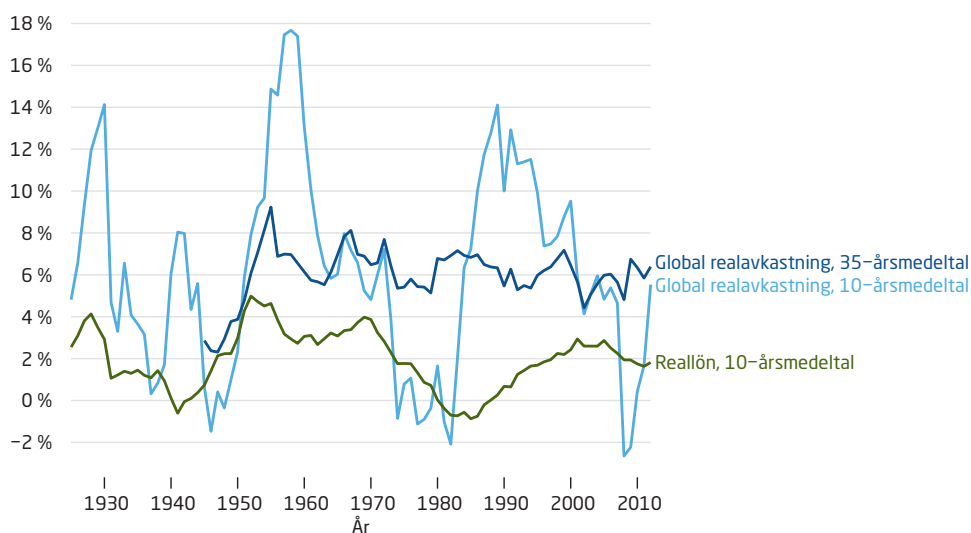
Nominell genomsnittlig årlig värdeförändring och inflation procent

	1995-2012	2000-2012
Premiepensionsindex (tidsviktad)	2,3	1,2
Premiepension (kapitalviktad)	3,5	3,4
Inkomst-/balansindex (tidsviktad)	2,6	2,7
Inkomst-/balansindex (kapitalviktad)	2,9	2,9
Inflation	1,2	1,6

Långsiktighetens betydelse

De sidor av pensionssystemet som har att göra med dess värdeförändring kan inte utvärderas utifrån värdeförändringarna under några få år. Betydelsen av långsiktighet underskattas lätt, både under upp- och nedgångstider. Under 93-årsperioden 1918–2012 var den genomsnittliga reala avkastningen på Stockholmsbörsen 6,8 procent per år. Globalt sett var den reala aktieavkastningen 5,9 procent per år. Detta betyder inte att man med stor säkerhet kan vänta sig sådana avkastningstal på 10 års, eller ens 20 eller 30 års sikt. Realavkastningen har under olika 10-årsperioder sedan 1930 varierat kraftigt, på Stockholmsbörsen från 23 procent per år (1980–1989) ned till negativa tal under vissa andra perioder. Stora förskjutningar mellan näraliggande 10-årsgenomsnitt har ofta skett, både på Stockholmsbörsen och globalt.

Figur 6.5 Global real avkastning och Sveriges reala löneutveckling per anställd

Kurvorna visar för varje år den reala totalavkastningen per år (inklusive utdelningar) sedan 10 respektive 35 år tillbaka i tiden och den procentuella förändringen per år i den reala lönen per anställd sedan 10 år tillbaka i tiden.

En slutsats är att "lång sikt" inte är 5–7 år, eller ens 10 år, som det ibland sägs, utan att man bör när det gäller aktieavkastning tänka sig en betydligt längre period. I pensions-sammanhang kan det för yngre personer vara rimligt att ha ett 30–40-årigt perspektiv. Historiskt sett har också den reala värdeutvecklingen under 35-årsperioder varit betydligt stabilare, som framgår av diagrammet. I diagrammet kan man jämföra den reala löneutvecklingen (per anställd) under 10-årsperioder med den reala globala aktieavkastningen under 10- respektive 35-årsperioder. Att den globala avkastningen används i detta fall beror på att det mesta av premiepensionskapitalet är placerat i utländska aktier. Övervägande delen av AP-fondernas aktiekapital består också av utländska aktier.

Först på 35 års sikt är den reala värdeutvecklingen för globala aktier jämförbar i stabilitet med de reala svenska lönernas utveckling på 10 års sikt. Reallöneutvecklingen är den faktor som framför allt är styrande för inkomstpensionernas värdeutveckling. Den reala lönen per anställd har under perioden 1918–2012 ökat med uppskattningsvis 2,1 procent per år, således betydligt långsammare än den reala aktieavkastningens 5,9 procent per år. Skillnaden var mest markant under 1980- och 1990-talen.

7 Pensionssystemets framtid i tre scenarier

För att belysa hur olika utvecklingsförlopp på lång sikt kan påverka inkomstpensionssystemets finansiella ställning och pensionernas storlek presenteras framskrivningar av pensionssystemets utveckling på 75 års sikt.

Inkomstpensionssystemets långsiktiga finansiella ställning beskrivs i tre olika utvecklingsförlopp: scenarier. De tre scenarierna benämns basscenario, optimistiskt scenario och pessimistiskt scenario. Tre aspekter på den finansiella ställningen tas upp:

- avgiftsnettot
- fondstyrkan
- balanstalet

Avgiftsnettot är skillnaden mellan systemets avgiftsinkomster och pensionsutbetalningar. I framtidsscenarierna har, för bättre jämförelse, avgiftsnettot uttryckts i procent av summan av inbetalda avgifter, vilket innebär att volymeffekten av den långsiktiga tillväxten i ekonomin rensas bort. Idag uppgår avgiftsnettot till cirka -6,0 procent, det vill säga avgifterna underskrider pensionsutgifterna med cirka sex procent.

Inkomstpensionssystemets finansiella sparande* miljarder kronor

	2012
Primärt finansiellt sparande	
Avgiftsnetto	-14,3
Avgifter	221,8
Pensioner	-236,0
Förvaltningskostnader, m.m.	-2,6
Summa Primärt finansiellt sparande	-16,9
Avkastning	
Räntor	12,0
Aktieutdelning	12,9
Summa Avkastning	24,9
Finansiellt sparande	8,0

* Vissa smärre avvikelser från nationalräkenskapernas bokföring kan förekomma.

Avgiftsnettot motsvarar (efter avdrag för förvaltningskostnader med mera) systemets *primära* finansiella sparande. Det totala finansiella sparandet innefattar därtill AP-fondernas avkastningsnetto, som består av ränteinkomster och aktieutdelningar.

Det finansiella sparandet bidrar till förändringen i AP-fondernas storlek. Härtill kommer emellertid förändringar i värdepapprens marknadsvärden, vilka ibland är av betydande storlek, uppåt eller nedåt. År 2012 ökade buffertfondens (Första-Fjärde samt Sjätte AP-fonden) tillgångar med totalt 101 miljarder kronor.

Fondstyrkan är det marknadsvärderade buffertfondkapitalet dividerat med årets pensionsutbetalningar. Fondstyrkan visar hur många års pensionsbetalningar som fonden kan finansiera. År 2012 uppgick fondstyrkan till 4,06.

Balanstalet är ett sammanfattande mått på inkomstpensionssystemets finansiella ställning. Balanstalet är kvoten mellan systemets totala tillgångar och dess skulder. Tillgångarna utgörs av avgiftstillgången med tillägg av AP-fondernas marknadsvärden. (Se närmare Så fungerar den allmänna pensionen och bilaga B). Balanstalet beräknat på tillgångar och skulder 2012-12-31 uppgick till 0,9837.

Inkomstpensionssystemets framtida finansiella ställning beror på utvecklingen av flera faktorer av demografisk och ekonomisk natur. De tre scenarier som studeras skiljer sig åt i följande avseenden:

- Den demografiska utvecklingen
- Förändring av genomsnittsinkomsten
- Avkastningen på AP-fonderna

De detaljerade antagandena för scenarierna redovisas sist i detta kapitel under rubriken Beräkningsantaganden i de tre scenarierna.

Antalet **avgiftsbetalare** bestäms av antalet personer i förvärsaktiv ålder och andelen av dessa som har förvärsinkomst eller annan pensionsgrundande och avgiftsbelagd inkomst. Utvecklingen av antalet personer i förvärsaktiv ålder beror främst på nettoinvandringens storlek och – på längre sikt – födelsetalen. Utvecklingen av antalet avgiftsbetalare har betydelse för systemets finansiella ställning. Pensionerna och de förvärsarbetandes intjänade pensionsrätter skrivs årligen upp med förändringen av genomsnittsinkomsten (inkomstindex alternativt balansindex de år balanseringen är aktiverad). Om antalet personer som har inkomst och betalar avgift växer, blir resultatet att såväl avgiftsnettot, buffertfonden och balanstalet ökar.

Förändringen i de förvärsaktivitas **genomsnittsinkomst** spelar en begränsad roll för pensionssystemets finansiella sparande. Pensionerna knyts till inkomstindex, som följer genomsnittsinkomsten. En förändrad medelinkomst medför en motsvarande förändring av både avgiftsinflödet och pensionsutbetalningarna. Följaktligen får ändrad medelinkomst i princip ingen effekt på avgiftsnettot. Till följd av konstruktionen med tidsförskjutna värden på inkomstförändringarna i inkomstindex uppstår ändå vissa skillnader vid ändrad genomsnittsinkomst, vilka återverkar på balanstalet. Däremot påverkas naturligtvis inkomstpensionens nivå i hög grad av förändringen av inkomstindex.

Avkastningen på AP-fonderna påverkar AP-fondernas storlek och därmed fondstyrkan och balanstalet. Den negativa effekten på fondstyrkan och balanstalet av en svag utveckling av avgiftsnettot kan kompenseras av hög avkastning på fondkapitalet. I basscenariot antas en årlig real avkastning på 3,25 procent, i det optimistiska scenariot 5,5 procent och i det pessimistiska scenariot 1,0 procent. För fondstyrkan och balanstalet är differensen mellan avkastningen och genomsnittsinkomstens utveckling av betydelse. Det beror på att både pensionsutbetalningarna och systemets pensionskuld växer i takt med genomsnittsinkomsten, samtidigt som AP-fondernas marknadsvärden växer med avkastningen och ingår i täljaren både för måttet på fondstyrka och i balanstalet, se bilaga B.

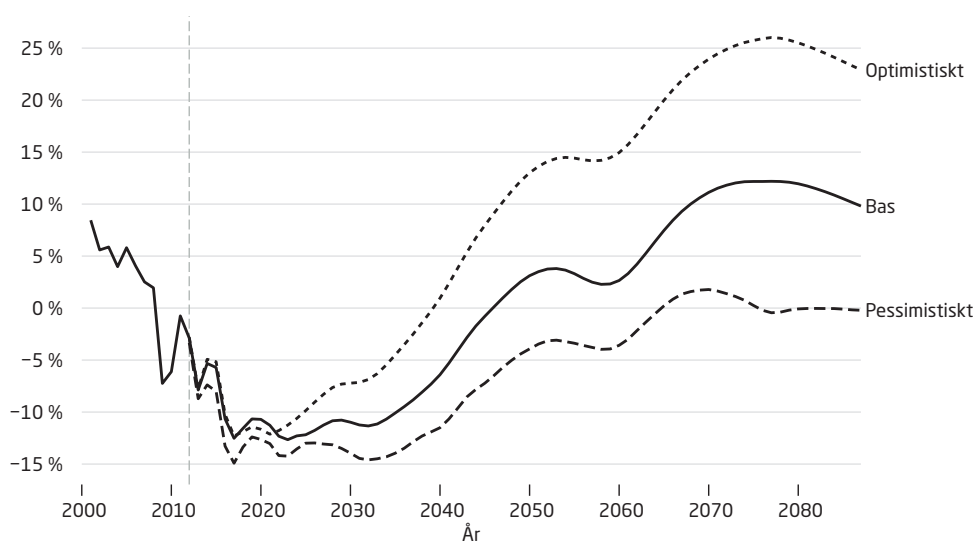
Sammanfattningsvis kan sägas att i alla tre scenarierna är avgiftsnettot negativt under många år framöver. Pensionsutbetalningarna beräknas således överstiga avgiftsinkomsterna, men det är

endast i det pessimistiska scenariot som detta så småningom leder till att buffertfonden töms. Att fonden töms beror på lägre nativitet (barnafödande) och därmed färre antal framtida yrkesverksamma samt på att buffertfondens avkastning är låg.

Avgiftsnettot

Avgiftsnettot är som tidigare nämnts differensen mellan avgiftsinkomsterna och pensionsutbetalningarna i relation till avgifterna. Eftersom årskullarna i befolkningen är olika stora och i viss utsträckning har arbetat olika mycket, kommer systemets avgiftsinkomster och pensionsutgifter att variera över tiden. För att de tre framtidsscenariernas avgiftsnetton bättre ska kunna jämföras med varandra har avgiftsnettot dividerats med scenariots influtna avgifter. Därmed elimineras den volymeffekt som de olika tillväxttakterna har på avgiftsnettot uttryckt i kronor.

Figur 7.1 Avgiftsnetto

Influtna avgifter minus pensionsutbetalningar som andel influtna avgifter i procent.

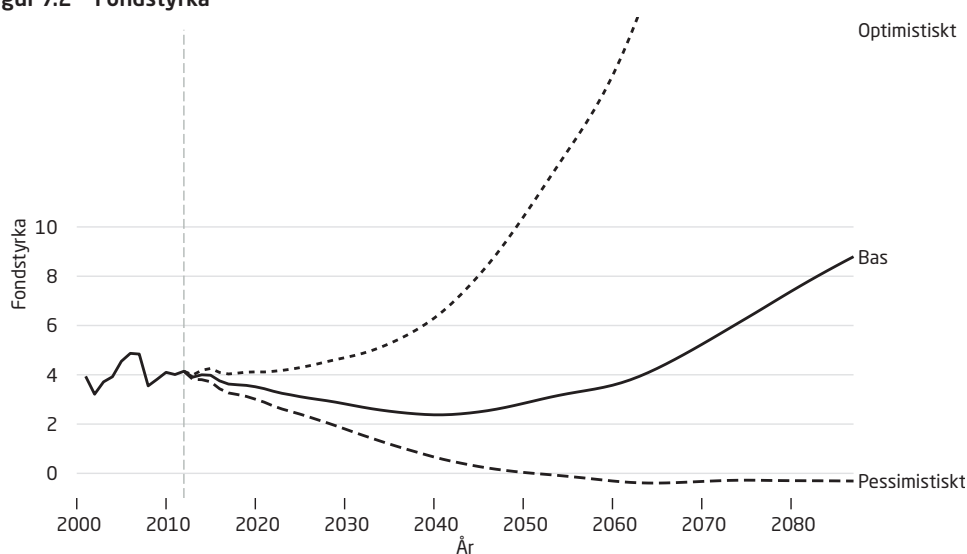
Avgiftsnettot blev negativt första gången år 2009 och beräknas vara så under många år framöver. Skälet är att 1940-talets stora årskullar i stor utsträckning lämnat arbetskraften och gått i pension. Balanseringarna 2010 och 2011 syns i diagrammet i form av en förbättring av avgiftsnettot. Omkring 2025 avtar försvagningen och så småningom minskar avgiftsunderskottet. Efter 2046 är inkomsterna större än utgifterna i basscenariot. Den främsta anledningen till detta är att 1990- och 2010-talets stora årskullar är i yrkesverksam ålder samtidigt som antalet 1960-talister med pensionsutbetalningar sjunker, se figur 7.7 i slutet av kapitlet. Demografins påverkan avspeglas också i krönen och dalarna i figuren ovan. Att tidpunkterna för krön och dalar skiljer sig mellan det pessimistiska och de övriga scenarierna beror på olika livslängds- och sysselsättningsantaganden. I det optimistiska scenariot är avgiftsnettot negativt fram till 2040 och det pessimistiska fram till 2065.

Buffertfonden - fondstyrkan

Buffertfondens storlek uttrycks i termer av fondstyrka, det vill säga fondkapitalet vid årets slut dividerat med årets pensionsutbetalningar. Fondstyrkan visar hur många års pensionsutbetalningar som fonden, utan framtida avgiftstillskott eller avkastning, kan finansiera. Att buffertfonden utvecklas olika i de tre framtidsscenarierna beror på skillnaderna i avgiftsnetto och skillnaderna i antagen fondavkastning.

I genomsnitt har fondstyrkan varit 4–5 år sedan 1990. Vid utgången av 2012 var fondstyrkan drygt 4 år.

Figur 7.2 Fondstyrka

Buffertfondens storlek i relation till årets pensionsutbetalningar.

I **basscenariot** medför avgiftsunderskottet att fondstyrkan långsamt minskar. Fondstyrkan är som lägst omkring 2040 och motsvarar strax under 2,4 års utbetalningar. Efter detta ökar fondstyrkan i basscenariot vilket beror på positivt avgiftsnetto och på att fondens avkastning (3,25 procent) överstiger ökningen i genomsnittsinkomst (1,8 procent).

I **det optimistiska scenariot** växer fondstyrkan varje år, vilket förklaras av att avgiftsnettots försämring är mindre än i basscenariot och av att fondavkastningen är hög (5,5 procent) i förhållande till genomsnittsinkomstens utveckling (2,5 procent). År 2040 motsvarar fondens storlek cirka 6 års pensionsutbetalningar för att därefter kontinuerligt växa ytterligare.

I **det pessimistiska scenariot** är buffertfonden tömd omkring 2050 och fondstyrkan är därefter svagt negativt. Underskottet finansieras då genom att fonderna lånar via Riksgälden. Under de år fonden är negativ betalas ränta på lånen. I diagrammet har låneräntan antagits vara lika stor som den i scenariot antagna avkastningen om 1 procent.

Inkomstpensionens finansiella ställning (balanstalet)

Inkomstpensionens finansiella ställning uttrycks genom balanstalet, se avsnitt Annan ränta än inkomstindex – balansering i kapitel Så fungerar den allmänna pensionen. När balanstalet är mindre än ett är skulderna större än tillgångarna. Ett balanstal på 2,0 innebär att tillgångarna är dubbelt så stora som skulderna och systemet är då i princip fullfonderat, det vill säga buffertfonden, avgiftstillgången och pensionskulden är lika stora.

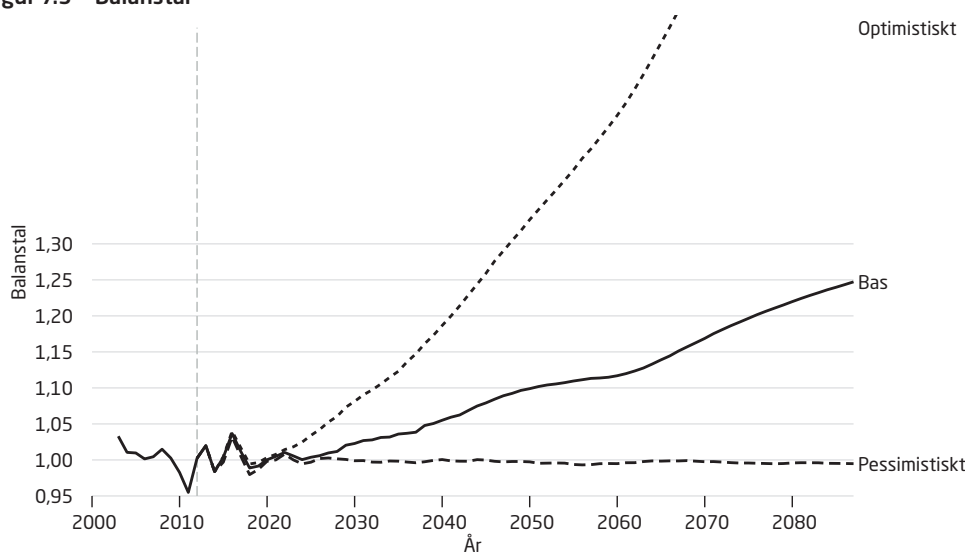
2010 aktiverades balanseringen för första gången vilket innebar att indexeringen av pensionerna och pensionsbehållningen minskade. Balanseringen är fortfarande aktiv och kommer att fortlöpande tills dess att systemets indexering kommer i kapp den nivå som indexeringen skulle ha varit på om balanseringen inte aktiverats. När balanseringen är aktiverad "förräntas" pensionerna och pensionsbehållningen med förändringen i inkomstindex och balanstalet. Så länge balanseringen är aktiv är den ackumulerade indexeringen lägre än vad indexeringen skulle ha varit utan balansering. Men enskilda år under en balanseringsperiod kan balanseringen medföra högre indexering, det sker de år då balanstalet är större än ett. I tabellen visas balanseringens ackumulerade effekt. Det ackumulerade balanstalet i basscenariet år 2014 på 0,9436 innebär att inkomstpensionen är 5,64 procent lägre än vad den skulle ha varit utan balansering. År då den ackumulerade balanstalsprodukten ökar är balanstalet över ett. År då den minskar är balanstalet mindre än ett.

Ackumulerad balanstalsprodukt *

År	Bas	Optimistiskt	Pessimistiskt
2009	1,0000	1,0000	1,0000
2010	0,9826	0,9826	0,9826
2011	0,9383	0,9383	0,9383
2012	0,9406	0,9406	0,9406
2013	0,9592	0,9592	0,9592
2014	0,9436	0,9436	0,9436
2015	0,9470	0,9480	0,9407
2016	0,9818	0,9857	0,9706
2017	0,9932	1,0000	0,9756
2018	0,9821	0,9944	0,9557
2019	0,9737	0,9908	0,9430
2020	0,9740	0,9940	0,9413
2021	0,9789	1,0000	0,9414
2022	0,9890	1,0000	0,9489
2023	0,9945	1,0000	0,9490
2024	0,9949	1,0000	0,9439
2025	0,9986	1,0000	0,9409
2026	1,0000	1,0000	0,9427

* Den ackumulerade balanstalsprodukten under den pågående balanseringen. När produkten når 1,000 är balanseringen slut.

Figur 7.3 Balanstal

(Avgiftstillgång + treårigt medelvärde av buffertfond) / Pensionsskuld

I **basscenariot** är balanstalet över ett 2015–2017 och 2020–2026 och under ett 2018–2019. I basscenariot förstärks balanstalet successivt på grund av demografiska faktorer och genom att buffertfonden ger bättre avkastning än inkomstindexet. Balanseringen avslutas år 2026 och balanstalet når nivån 1,1 omkring 2050, en nivå som enligt förslaget i ”Utdelning av överskott i inkomstpensionssystemet” (SOU 2004:25) skulle innebära att utdelningsbara överskott föreligger. Något sådant förslag har dock inte lämnats till Riksdagen.

I **det optimistiska scenariot** är balanstalet över ett 2015–2017 och balanseringen stängs tillfälligt av år 2017. Balanseringen aktiveras dock redan påföljande år, men med en ganska liten negativ balansering år 2018 och 2019. Därefter är balanseringen positiv för att stängas av permanent 2021. Från och med 2025 överstiger balanstalet 1,1.

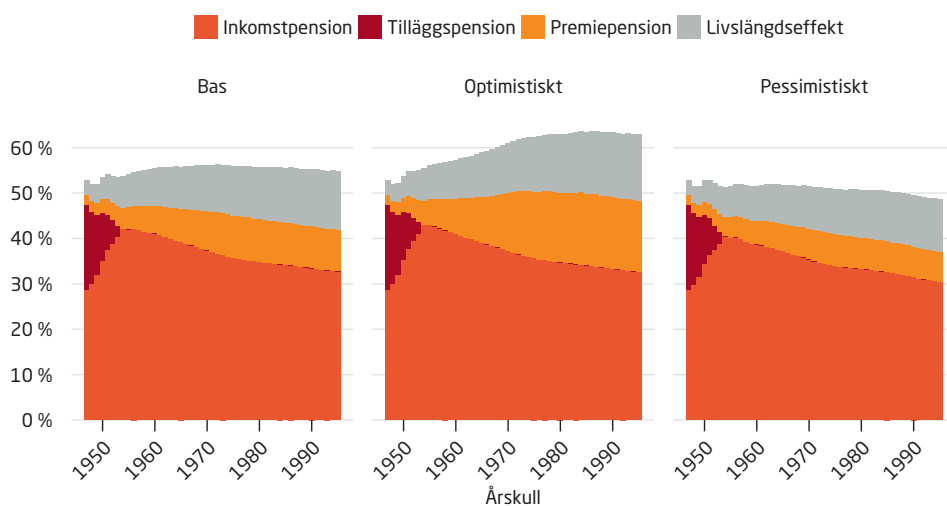
I **det pessimistiska scenariot** förblir systemet i balansering hela framskrivningsperioden. År 2087 är den ackumulerade balanstalsprodukten 0,7769 vilket innebär att inkomstpensionen är 22,31 procent lägre än vad den skulle ha varit utan balansering.

Eftersläpningen i inkomstindex med mera orsakar en cyklisk volatilitet i balanstalet som är synlig de första 20 åren i diagrammet. Pensionsmyndigheten har i sin rapport ”Fördjupad analys av vissa beräkningsregler i inkomstpensionssystemet”, 2013-02-25, lämnat förslag som tar bort denna volatilitet.

Pensionsnivåns utveckling för typfall

I detta avsnitt redovisas hur pensionsnivån vid 65 års ålder utvecklas för ett typfall i åldersgrupperna 1947–1995 i de tre olika scenarierna. Scenariernas effekt på pensionsnivån har renodlats genom att pensionerna har beräknats för en individ som har arbetat i 42 år innan pensioneringen vid 65 års ålder med en inkomst som ökar i takt med den allmänna inkomstillväxten. Pensionsnivån beräknas som nybeviljad inkomstgrundad allmän pension vid 65 års ålder i relation till slutlönen.

Figur 7.4 Pension som andel av slutlön uppdelat på olika årskullar

Scenariernas pensionsnivåer vid 65 års ålder beskrivs i figurerna ovan, ett för varje scenario. I figurerna redovisas en livslängdseffekt som är den totala allmänna pension som fås om typfallen senare lägger sin pensionering i den utsträckning som krävs för att kompensera för livslängdsökningen. Det går även att utläsa tilläggs pensionens utfasning och inkomst- och premiepensionens infasning.

Ett förlängt arbetsliv ger högre pension både genom att nya pensionsrätter intjänas och att ett lägre delningstal används vid beräkningen av pensionen. Av den totala ökningen av livslängden behöver cirka två tredjedelar läggas till arbetslivet för att få samma pensionsnivå medan en tredjedel av livslängdsökningen kan läggas till åren som pensionär. Den pensionsålder som krävs för att pensionsnivån inte ska minska till följd av livslängdsökningen redovisas i tabellen i nästa avsnitt Livslängdseffekt och alternativ pensionsålder. I figuren har den pensionsnivå som typfallen får vid sin högre, alternativa pensionsålder markerats med ljusgrått.

I **basscenariot** sjunker pensionsnivån vid 65 års ålder från 50 procent av slutlönen för årskullen födda 1947 till cirka 42 procent för årskullen född 1995. Denna minskning beror bland annat på den förväntade ökningen av medellivslängden. Om förvärvslivet förlängs så att livslängdsökningens effekt på pensionsnivån neutraliseras, stabiliseras pensionsnivån på cirka 55 procent av den tidigare förvärvsinkomsten. Skälet till den ökade pensionsnivån är bland annat premiepensionen som ger överavkastning gentemot lönetillväxten. Överavkastningen leder till att premiepensionens andel av den allmänna pensionen blir större än vad som motsvaras av dess avgifter¹.

För de yngsta årskullarna uppgår premiepensionen vid 65 års ålder till cirka 9 procent av slutinkomsten och inkomstpensionen till omkring 36 procent. Vid den alternativa pensionsåldern är motsvarande siffror 12 procent respektive 43 procent.

I de **optimistiska och pessimistiska scenarierna** är tillväxten i genomsnittsinkomst högre respektive lägre än i basscenariot. Även avkastningen på premiepensionen skiljer sig åt.

¹Ett annat skäl till att den nybeviljade premiepensionen är förhållandevis större är att den tillgodoräknande räntan i delningstalet är högre för premiepensionen än för inkomstpensionen, se avsnitten Så fungerar den allmänna pensionen och bilaga A.

När balanseringen inte är aktiverad förräntas (indexeras) inkomstpensionerna med förändringen i medelinkomst och inkomstpensionerna förändras i samma takt som denna. Förhållandet mellan inkomstpension och slutinkomst påverkas i så fall inte av reallönetillväxten, och inkomstpensionen i procent av inkomsten förblir oförändrad. Däremot blir naturligtvis inkomstpensionen lägre uttryckt i kronor vid lägre tillväxt respektive högre vid högre tillväxt.

Förhållandet mellan premiepensionssystemets avkastning och tillväxten i snittinkomst påverkar premiepensionens relativa storlek. Ju större den positiva skillnaden är mellan avkastningen och tillväxten, desto större andel kommer premiepensionen att utgöra.

Pensionsnivån ökar för typfallen om de antas ha tjänstepension. Ökningen är drygt 15–20 procentenheter vid 65 års ålder och omkring 20 procentenheter vid den alternativa pensionsåldern.

Livslängdseffekt och alternativ pensionsålder

I tabellen nedan redovisas bland annat förväntad medellivslängd för de som når 65 års ålder för årskullar födda 1930–1995. Den förväntade genomsnittliga återstående livslängden vid 65 års ålder ökar från 17 år och 5 månader för personer födda 1930 till 24 år och 2 månader för personer födda 1995, en ökning av den förväntade återstående livslängden med nästan 7 år. Om de som är födda 1995 ska få samma pensionsnivå som de skulle ha fått om livslängden inte hade ökat måste en del av den ökade livslängden efter 65 år bestå av ytterligare arbete. För årskullen född 1995 måste arbetslivet förlängas till 69 år och 4 månader. Samtidigt kommer de födda 1995 trots en sådan högre pensionsålder kunna se fram emot att vara pensionärer 3 år och 2 månader längre än de födda 1930.

Alternativ pensionsålder och tid som pensionär *

Årskull	... fyller 65 år	Förväntad livslängd vid 65	Alternativ pensionsålder	Tid som pensionär	... jämfört med årskull 1930
1930	1995	82 år 5 mån	65 år 0 mån	17 år 5 mån	0 år 0 mån
1940	2005	84 år 0 mån	65 år 2 mån	18 år 10 mån	1 år 5 mån
1945	2010	84 år 8 mån	65 år 6 mån	19 år 4 mån	1 år 11 mån
1950	2015	85 år 3 mån	66 år 4 mån	19 år 3 mån	1 år 10 mån
1955	2020	85 år 9 mån	67 år 1 mån	19 år 3 mån	1 år 10 mån
1960	2025	86 år 3 mån	67 år 5 mån	19 år 5 mån	2 år 0 mån
1965	2030	86 år 9 mån	67 år 9 mån	19 år 8 mån	2 år 3 mån
1970	2035	87 år 3 mån	68 år 1 mån	19 år 10 mån	2 år 5 mån
1975	2040	87 år 8 mån	68 år 4 mån	20 år 0 mån	2 år 7 mån
1980	2045	88 år 1 mån	68 år 8 mån	20 år 2 mån	2 år 9 mån
1985	2050	88 år 6 mån	68 år 11 mån	20 år 3 mån	2 år 10 mån
1990	2055	88 år 10 mån	69 år 2 mån	20 år 5 mån	3 år 0 mån
1995	2060	89 år 2 mån	69 år 4 mån	20 år 7 mån	3 år 2 mån

* Tid som pensionär avser förväntad återstående livslängd vid alternativ pensionsålder

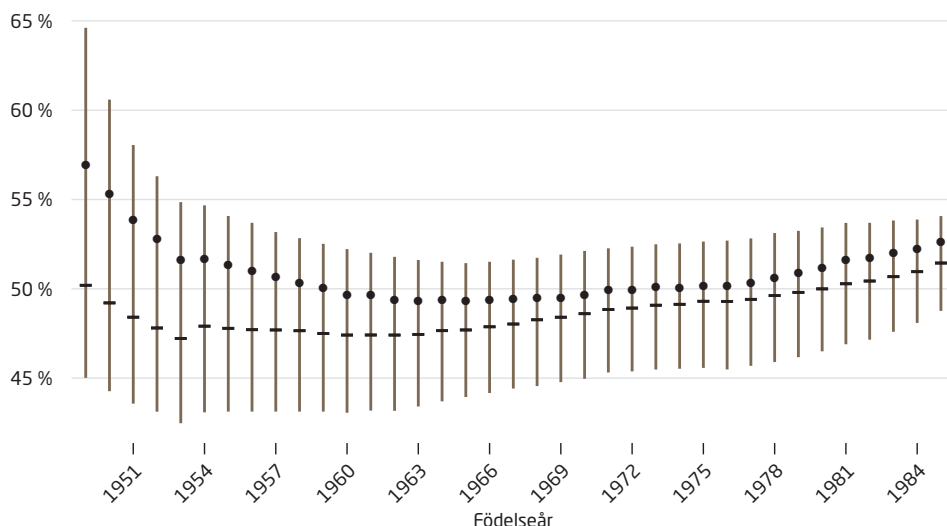
Den alternativa pensionsåldern innebär för födda 1954 och senare, det vill säga de som omfattas helt av det nya pensionssystemets regler, att i genomsnitt 2/3 av medellivslängdsökningen tas i anspråk för arbete och 1/3 till ökad tid som pensionär.

Den allmänna pensionens nivå i orange kuvertets prognos

I det orange kuvertet görs varje år pensionsprognoser för varje försäkrad med utgångspunkt från individens faktiskt intjänade pensionsrätt. När kuvertet skickas i februari/mars finns inkomststopp-gifter fram till och med kalenderåret två år före det år kuvertet skickas. 2013 års kuvert utgick således från alla inkomster varje individ intjänat till och med 2011. I prognosen tas hänsyn till balanseringen 2013, men inte till eventuell positiv eller negativ balansering för kommande år. Prognosen beräknas med noll procents tillväxt för kommande år, såväl vad gäller individens egna inkomst som den allmänna genomsnittsinkomsten.

Som ett komplement till pensionsnivån för typfallen har pensionsnivån i orange kuvertets prognoser beräknats genom att varje individs pensionsprognos vid 65 års ålder, exklusive eventuell garantipension, divideras med samma individs pensionsgrundande inkomst år 2011², fortsättningsvis benämnd ersättningsgrad. Ett genomsnitt för varje årskull mellan födelseår 1949 och 1985 har därefter beräknats genom att summera alla ersättningsgrader och dividera med antalet individer i årskullen.

Figur 7.5 Orange kuvertets ersättningsgrader - inkomstgrundad pension vid 65 år i procent av pensionsgrundande slutinkomst

I diagrammet markerar tvärstrecket i de gråa vertikala linjerna medianvärdet och cirkeln medelvärdet. Den vertikala linjen beskriver 25:e respektive 75:e percentilen (inom vilken 50 procent av observationerna i varje åldersgrupp finns). Källa: 4 040 060 individuella prognoser i orange kuvert 2013.

Både antagandena bakom denna beräkning och metoden som använts skiljer sig från den som används i beräkningen av pensionsnivåerna tidigare i kapitlet under rubriken Pensionsnivåns utveckling för typfall. I figur 7.5 är jämförelseinkomsten inkomsten under intjänandetaket 2011 för respektive individ vilket motsvarar prognostiserad slutinkomst eftersom ingen reallönetillväxt antas. För unga individer, med få intjänandeår, innebär detta att ersättningsgraden beräknats med

²För personer som inte hade någon inkomst detta år kan inte någon ersättningsgrad beräknas och de har uteslutits från beräkningen. Personer med ersättningsgrad större än 150 procent har också uteslutits ur beräkningen. Detta för att så höga kompensationsgrader oftast beror på så låg inkomst att den vanligen är tillfällig.

en nära nog rak löneprofil. För personer som är relativt nära pensionsåldern beräknas pensionen med många år av faktisk inkomsthistorik vilket i genomsnitt innebär en konkav profil.

De högre ersättningsgraderna för de äldsta årskullarna förklaras delvis av att deras egna inkomster, som här används som jämförelseinkomst, har börjat sjunka. Det ger högre ersättningsgrad med den metod som här används. En ytterligare förklaring är att de äldre årskullarna får en andel av sin pension beräknad med de i genomsnitt mer förmånliga ATP-reglerna. Att spridningen i ersättningsgrad minskar för varje yngre årskull förklaras av att beräkningen blir mer fiktiv och rak för varje yngre årskull samt av att spridningen i antalet inkomstår är lägre. Ökningen av ersättningsgraderna från och med årskullarna födda 1960 förklaras delvis av att premiepensionen har större betydelse för dessa årskullar. Den antagna avkastningen om 3,5 procent utöver inkomstillväxt och att livslängden antas öka i lägre takt bidrar till ökningen. De yngre kohorterna beräknas ha många intjänandeår vilket också bidrar till de högre ersättningsgraderna.

Vid beräkningar av pensionsnivån i det allmänna pensionssystemet behöver man ta ställning till om inkomster över taket ska vara med i beräkningen av jämförelseinkomsten eller inte. Pensionsnivåerna som redovisas i detta avsnitt bortser från inkomster över taket. Av alla pensionsgrundande inkomster i Sverige ligger 11 procent över intjänandetaket. Lägg inkomster över taket till jämförelseinkomsten ökar denna med 11 procent. Det minskar den genomsnittliga pensionsnivån med nästan 10 procent. Vidare jämförs bruttopensioner med bruttoinkomster. År 2007 infördes skattereduktion för förvärvsarbete, vilket innebär att det inte längre är samma skatt på pension och på den större delen av de inkomster som ingår i pensionsgrundande inkomster. År 2008, 2009 och 2010 infördes förstärkta jobbskatteavdrag. En skattelättnad i form av förhöjt grundavdrag infördes 2009 för de som vid ingången av året hade fyllt 65 år. År 2010 och 2011 sänktes skatten ytterligare för de äldre. I de pensionsgrundande inkomsterna under taket utgörs omkring 95 procent av förvärvsinkomster. Införandet av skatteavdragen medför att pensionsnivån sjunker med cirka 1,7 procentenheter om skillnaden i beskattning mellan olika inkomsttyper beaktas.

Beräkningsantaganden i de tre scenarierna

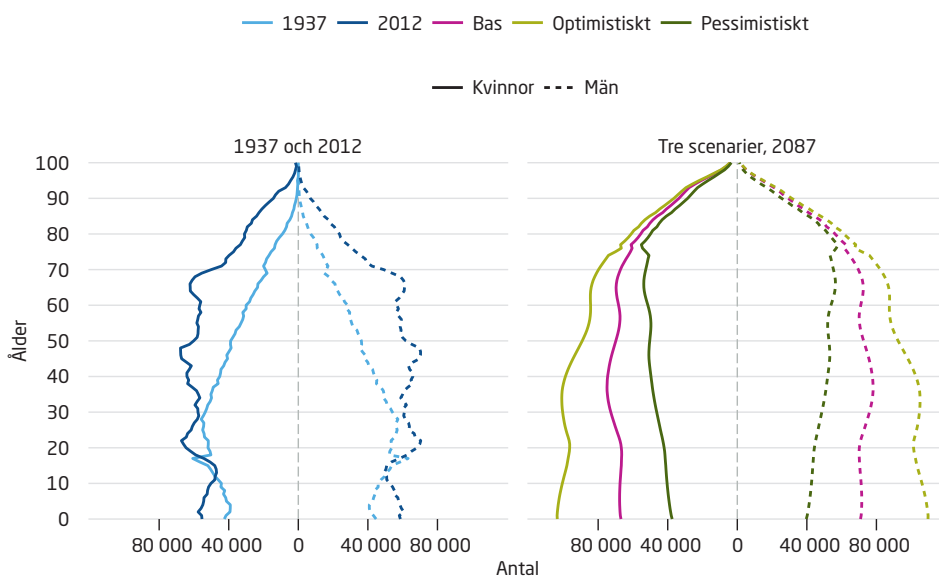
I tabellen och figuren nedan sammanfattas de tre scenariernas olika antaganden.

Beräkningsgrunder

procent

	Bas	Pessimistiskt	Optimistiskt
Inflation	2,00	2,00	2,00
Förändring av genomsnittsinkomsten	1,80	1,00	2,50
Avkastning realt netto efter fondbolagens avgifter			
Premiepensionsfonderna	3,25	1,00	5,50
Buffertfonden	3,25	1,00	5,50
Riksgälden	2,00	1,00	3,00

Figur 7.6 Befolkningen för 1937, 2012 och de tre scenariernas prognos för 2087

Basscenariot

Basscenariots demografiska utveckling följer SCB:s senaste befolkningsprognos från 2012. I den antas nativiteten vara 1,89 barn per kvinna. Den förväntade medellivslängden för män födda 2012 är 80,0 år och förväntas öka till 85,7 år 2050. För kvinnor förväntas livslängden öka från 83,8 till 88,0 år under samma tidsperiod. Fram till prognosperiodens slut, 2087, ökar livslängden ytterligare 3 år för både män och kvinnor. De senaste 20 åren har nettoinvandringen uppgått till i genomsnitt 33 800 personer per år. Sedan 2006 har nettoinvandringen varit ungefär 50 000 personer per år. Under de första åren i framskrivningen fram till och med 2017 antas nettoinvandring uppgå till 50 000 personer. Efter 2017 minskar nettoinvandringen gradvis till 17 500 per år. Under prognosperioden stiger andelen sysselsatta med någon procentenhet från dagens nivå. Den reala

medelinkomsten antas öka med 1,8 procent per år. Buffertfondens reala avkastning antas till 3,25 procent per år. Samma avkastning, efter förvaltningskostnader, antas för premiepensionsfonderna medan Riksgälden antas ge en ränta på 2 procent.

Optimistiskt scenario

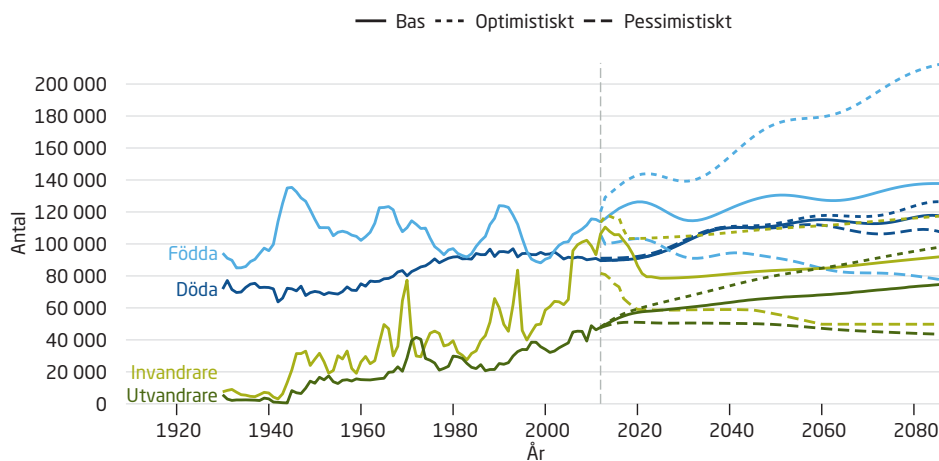
De demografiska antagandena avviker från basscenariot. Både nativiteten och nettoinvandringen är högre än i basalternativet. På lång sikt uppskattas nativiteten till 2,10 barn per kvinna samt den långsiktiga nettomigrationen antas ge ett positivt överskott på i snitt cirka 30 000 personer. Dödligheten följer basscenariot. Sysselsättningen antas följa samma utveckling som i basscenariot. Den reala ökningen av genomsnittsinkomst är 2,5 procent per år efter 2012 och den reala avkastningen på buffertfonden antas i framtiden till 5,5 procent per år. Även avkastningen för premiepensionen antas realt vara 5,5 procent per år efter förvaltningskostnader. Riksgälden antas ha ge ränta på 3 procent.

Pessimistiskt scenario

Det pessimistiska scenariots antaganden om nativitet och nettoinvandring är lägre än i basalternativet. Nativiteten antas till 1,65 barn per kvinna. Nettoinvandringen sjunker kraftigt fram till 2020 där den stabiliserar sig runt 8 000 per år för att efter 2045 sjunka till ungefär 5 000. Nativiteten och migrationen följer SCB:s låga antaganden i befolkningsprognosen från 2012. Den förväntade återstående livslängden ökar från 83,7 år för kvinnor till 87,4 år 2050. Motsvarande för männen är från 79,9 till 85,4 år. Andelen sysselsatta är lägre än i basscenariot och stiger mindre än i de övriga scenarierna. Den reala ökningen av genomsnittsinkomsten antas vara 1 procent per år. Buffertfondens, Riksgälden och premiepensionsfondernas reala avkastning, efter förvaltningskostnader, antas också till 1 procent per år. Med en avkastning lika med ökningen i medelinkomsten bidrar, i princip, buffertfondens avkastning inte till den långsiktiga finansieringen av pensionerna. Buffertfonden blir demografiskt betingad och för systemets finansiering en neutral förvaring av pensionskapital. Antagandena i det pessimistiska scenariot innebär att avgiftsflödet växer långsamt i förhållande till den eftersträvade indexeringen i medelinkomsten. Det pessimistiska scenariot beskriver hur pensionerna påverkas av en långvarig svag utveckling.

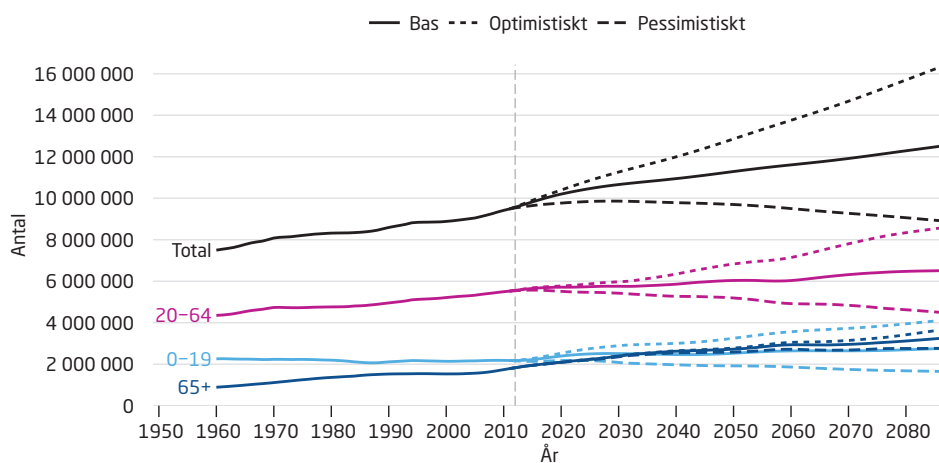
Beskrivning av scenariernas antaganden

Figur 7.7 Antal födda, döda, invandrade och utvandrade, 1935-2012 och antaganden fram till år 2087

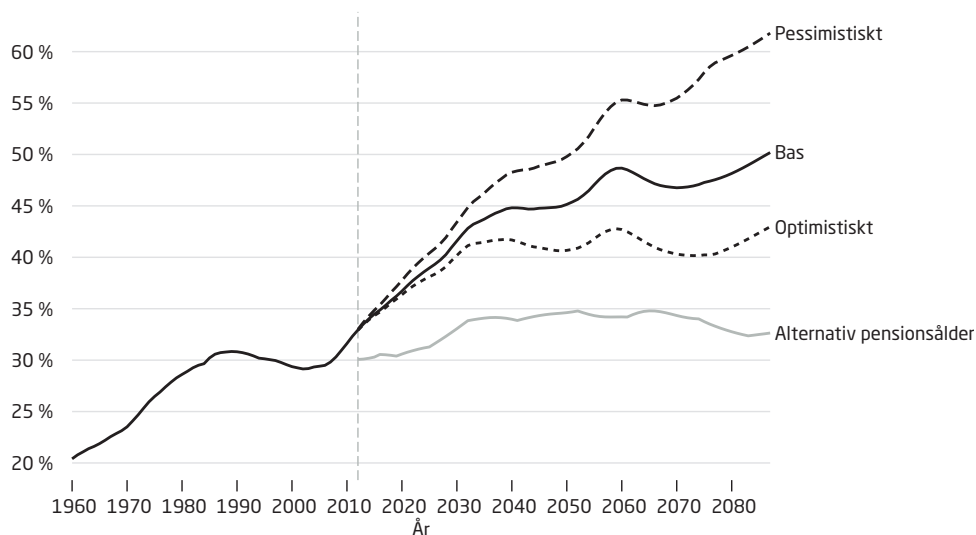
Diagrammet visar befolkningsutvecklingen sedan 1930 och antagandena 75 år framåt i tiden. De stora årskullarna på 1940-, 1960-, 1990- och 2010-talet framgår. Antalet döda ökar varje år, inte för att dödligheten ökar utan för att befolkningen växer. Topparna på invandringen är under 1960-1970-talet när arbetskraftsinvandring framför allt från Finland skedde. Ytterligare en topp inföll i början av 1990-talet när många flyktingar från bland annat forna Jugoslavien anlände. De senaste årens stora kullar av invandringen framgår också.

Figur 7.8 Befolkningens storlek

Totalbefolkningen ökar i både det positiva och bassceneriet och detta beror på hög nativitet och nettoinvandring. Antalet personer över 65 år är i stort detsamma mellan scenarierna. De historiska uppgifterna är skattade.

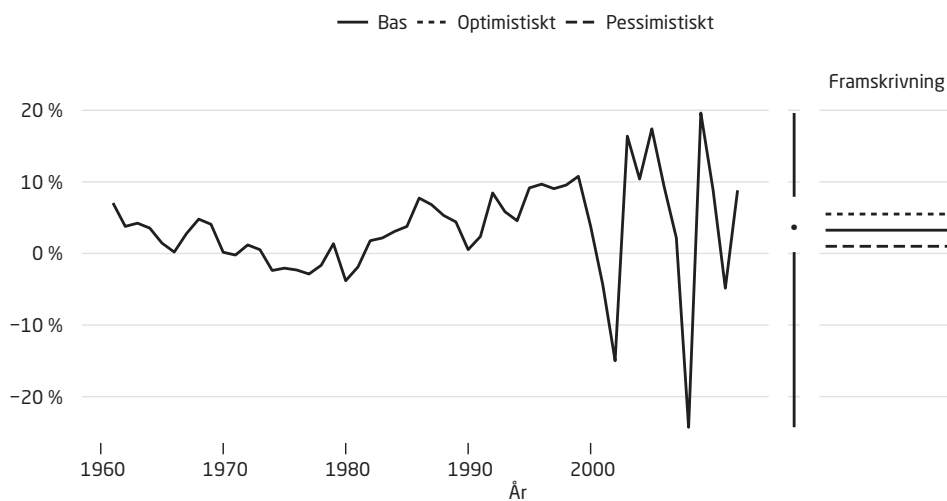
Figur 7.9 Försörjningskvoten 1960-2012 och prognos enligt SCB:s tre scenarier för 2013-2050

För de tre scenarierna beräknas försörjningskvoten som antal personer äldre än 65 år dividerat med antal personer 20-64 år. Försörjningskvoten för basscenariet har även beräknats med alternativ pensionsålder istället för att använda gränsen 65 år. För denna kurva används ett utjämnat medelvärde av försörjningskvoten.

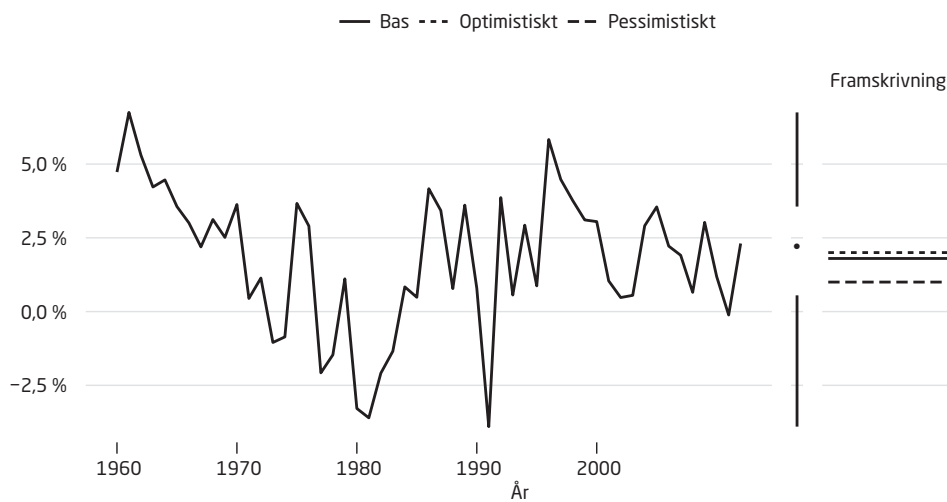
I beräkningarna av avgiftsnetto, fondstyrka och balanstal för de tre scenarier används en pensionsålder på 65 år och denna är konstant över simuleringsperioden. Om pensioneringsåldern förskjuts uppåt, vilket är troligt med tanke på ökade livslängder, innebär det att avgiftsnettot, fondstyrkan och balanstalet förbättras. I figur 7.9 visas även försörjningskvoten beräknad med alternativ pensionsålder istället för 65 år. Eftersom en hel kohort, de födda 1947, flyttas från att vara pensionerade till att vara yrkesverksamma med alternativ pensionsålder är utgångsvärdet 3 procentenheter lägre än för de tre scenarierna år 2012. Med stigande alternativ pensionsålder allteftersom medellivslängden ökar ligger försörjningskvoten mellan 30-35 procent. Detta kan sättas i relation till de stigande försörjningskvoterna för scenarierna med fix pensionsålder på 65 år.

Figur 7.10 Buffertfondens reala avkastning 1960-2012 och antaganden till 2087

Buffertfondens historiska avkastning de senaste 52 åren. Punkten mellan de vertikala linjerna är medianvärdet. Startpunkt för den övre vertikala linjen är 75:e percentilen, slutpunkten är maxvärdet. Startpunkt för den nedre vertikala linjen är 25:e percentilen, slutpunkten är minimivärdet.

Figur 7.11 Reallönetillväxt 1960-2012 och antaganden till 2087

Reallönetillväxtens utveckling den senaste 53 åren. Punkten mellan de vertikala linjerna är medianvärdet. Startpunkt för den övre vertikala linjen är 75:e percentilen, slutpunkten är maxvärdet. Startpunkt för den nedre vertikala linjen är 25:e percentilen, slutpunkten är minimivärdet.

8 Noter och kommentarer

Not 2–14 avser inkomstpension, not 15–25 avser premiepension. Not 1 avser båda delar av den inkomstgrundade allmänna pensionen. Samtliga belopp anges i miljoner kronor.

Not 1 Pensionsavgifter

Tabellen nedan visar pensionsavgifter som bokförts 2012 hos Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten. Arbetsgivaravgifter och egenavgifter bokförs hos Försäkringskassan. De avgifter som ska föras till inkomstpensionssystemet överförs till Pensionsmyndigheten och därifrån till AP-fonderna. De avgifter som beräknas motsvara pensionsrätt för premiepension förs vidare till Riksgäldskontoret. Allmän pensionsavgift och statliga ålderspensionsavgifter bokförs hos Pensionsmyndigheten innan de överförs till AP-fonderna respektive premiepensionssystemet. Av de avgifter som bokförs ett visst år avser en del året innan eller i vissa fall flera år dessförinnan. Arbetsgivaravgifter, exempelvis, bokförs minst en månad senare än när motsvarande lön betalas ut.

Den allmänna pensionsavgiften förs i sin helhet till AP-fonderna. För arbetsgivaravgifter och egenavgifter sker en preliminär fördelning enligt fastställda procentsatser mellan AP-fonderna, premiepensionssystemet och statsbudgeten. De statliga ålderspensionsavgifterna fördelas preliminärt mellan AP-fonderna och premiepensionssystemet enligt fastställda procentsatser.

Pensionsavgifter fördelat efter avgiftsslag, 2012 * miljoner kronor

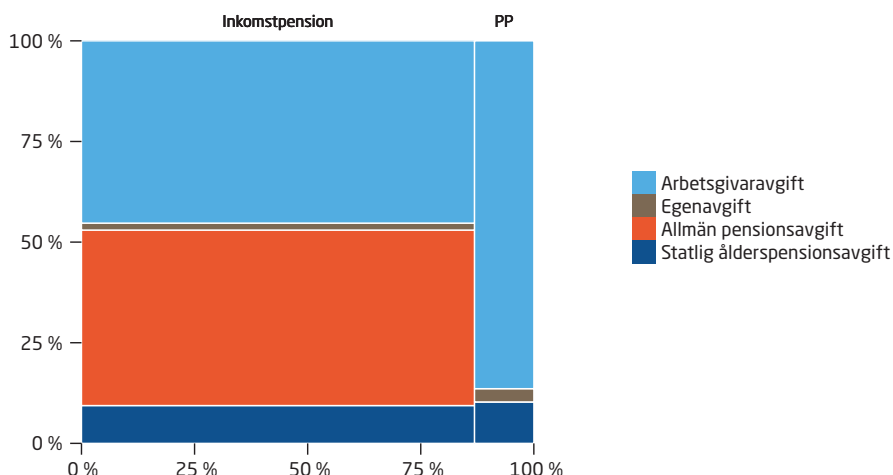
	Inkomst- pension	Premie- pension	Stats- budgeten	Summa 2012	Summa 2011
Arbetsgivaravgift	100 781	29 027	15 057	144 865	139 592
Egenavgift	3 843	1 105	575	5 523	4 774
Allmän pensionsavgift	97 050			97 050	93 196
Statlig ålderspensionsavgift	20 905	3 460		24 365	24 152
Regleringar m.m.	-814	3 047	877	3 110	2 485
Reglering år 2012 avseende år 2010	-399	-478	877	0	0
Uppbördsförlust, reglering	-327			-327	-325
Anpassning till AP-fondernas redovisning och till premiepensionssystemet	-88	3 525		3 437	2 810
Summa	221 765	36 639	16 509	274 913	264 199

* Avgifter som influtit till Försäkringskassan/Pensionsmyndigheten under 2012 och förts vidare till AP-fonderna, premiepensionssystemet respektive statsbudgeten.

Inom den allmänna pensionen finns flera olika avgifter, vilket framgår av tabellen ovan. Alla avgiftsinkomster går inte till pensionssystemet. Den del av ålderspensionsavgiften som förs till statsbudgeten avser avgifter på inkomstdelar ovanför den högsta inkomst för vilken pensionsrätt tillgodoräknas. Detta tak är före avdrag för allmän pensionsavgift 8,07 inkomstbasbelopp och 7,5 efter sådant avdrag. Eftersom dessa avgifter inte motsvaras av någon pensionsrätt är de skatter. Ålderspensionsavgift betalas av arbetsgivare och egenföretagare, den allmänna pensionsavgiften be-

talas av alla förvärvsaktiva som får pensionsrätt. Dessutom betalas statliga ålderspensionsavgifter från olika anslag i statsbudgeten för pensionsrätt som vissa transfereringar ger upphov till, exempelvis sjukpenning och arbetslöshetsersättning. Staten betalar också en pensionsavgift för så kallade pensionsgrundande belopp för till exempel barnår och studier.

Figur 8.1 Pensionsavgifter

Avgiftsinkomsterna ökade mellan 2011 och 2012. Orsaken är att lönesumman ökade mellan dessa år. Avgiftsinkomsterna till inkomstpensionssystemet ökade med 2,9 procent medan lönesumman ökade med ungefär 3,9 procent enligt Konjunkturinstitutet. Orsaken till att avgiftsinkomsterna inte ökade lika mycket som lönesumman är dels att de statliga ålderspensionsavgifterna ökade med mindre än en procent, dels negativa regleringsbelopp för tidigare år. Avgifterna till premiepensionssystemet ökade med 5,7 procent mellan 2011 och 2012, betydligt mer än ökningen av lönesumman. Detta beror bland annat på att en större andel av avgifterna fördes till premiepensionssystemet 2012 jämfört med 2011.

För att säkerställa att premiepensionssystemet för ett visst år har tillförts avgifter som motsvarar intjänad pensionsrätt och att statsbudgeten tillförts avgifterna på inkomstdelar över avgiftstaket görs en avstämning två år senare. En reglering görs därefter mellan statsbudgeten, premiepensionssystemet och AP-fonderna.

Differensen mellan Försäkringskassans/Pensionsmyndighetens redovisning av avgiftsinkomster och AP-fondernas redovisning av avgiftsinkomster (-88 miljoner kronor) förklaras huvudsakligen av periodiseringskillnader. Differensen mellan Försäkringskassans/Pensionsmyndighetens redovisning av avgiftsinkomster och redovisade avgiftsinkomster till premiepensionssystemet (3 525 miljoner kronor) förklaras bland annat av att även tilldelade förvaltningsavgifter och vissa justeringsbelopp ingår i beloppet för premiepensionssystemet (se not 18).

Tabell A Pensionsavgifter exklusive regleringar med mera fördelat efter avgiftsunderlag, 2012*
miljoner kronor

	Arbetsgivar-, egen- och statlig pensionsavgift	Allmän pensionsavgift	Summa
Förvärvsinkomster ¹	150 388	91 681	242 069
Transfereringar, se tabell B	7 892	5 369	13 261
Pensionsgrundande belopp, se tabell C	16 473		16 473
Summa	174 753	97 050	271 803

* Fördelningen av allmän pensionsavgift på de två typerna av avgiftsunderlag är beräknad, den framgår inte av redovisningssystemen.

1 Inklusive sjuklön och egenföretagarinkomster, exklusive transfereringar.

Allmän pensionsavgift tas ut med 7 procent på förvärvsinkomster och pensionsgrundande transfereringar som sjukpenning med mera, men inte sjuk- och aktivitetsersättning. Allmän pensionsavgift tas endast ut på dessa inkomster upp till taket på 8,07 inkomstbasbelopp.

Pensionsavgift, som betalas av arbetsgivare och egenföretagare på arbetsinkomster och av staten på nämnda transfereringar, uppgår till 10,21 procent. Statlig pensionsavgift på sjuk- och aktivitetsersättning och på så kallade pensionsgrundande belopp, som inte belastas med allmän pensionsavgift, är 18,5 procent.

Fördelningen i tabell A avser de avgifter som influerar till Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten under 2012.

Tabell B Pensionsavgifter som betalats för olika transfereringar, 2012*
miljoner kronor

	Statlig pensionsavgift	Allmän pensionsavgift	Summa
Sjukpenning	1 818	1 232	3 050
Rehabiliteringspenning	108	73	181
Närståendepenning	15	10	25
Arbets-skadeersättningar m.m.	235	159	394
Föräldraförsäkring	3 025	2 051	5 076
Vårdbidrag	260	177	437
Arbetslöshetsersättning m.m.	2 430	1 647	4 077
Utbildningsbidrag	0	18	18
Konstnärsnämnden	0	2	2
Smittbärandepenning	1	0	1
Summa	7 892	5 369	13 261

* Fördelningen av allmän pensionsavgift på de olika typerna av transfereringar är beräknad, den framgår inte av redovisningssystemen.

Tabell C Pensionsavgifter som betalats för sjuk-/aktivitetsersättning och pensionsgrundande belopp, 2012

miljoner kronor

Sjuk- och aktivitetsersättning ¹	7 685
Barnår	6 327
Studier ²	2 585
Plikttjänst ²	-124
Summa	16 473

1 Beloppet avser både avgiften på utbetald pensionsgrundande ersättning och på pensionsgrundande belopp. I båda fallen är avgifter 18,5 procent.

2 En mindre del av beloppet för studier respektive pliktjänst avser pensionsgrundande inkomst.

Noter och kommentarer avseende inkomstpension**Not 2 Pensionsutbetalningar med mera****Tilläggs- och inkomstpensionsutbetalningar och överföringar till Europeiska gemenskapen**

miljoner kronor

	2011	2012
Pensionsutbetalningar	219 675	236 020
Tilläggs pension	174 879	179 953
Inkomstpension	44 796	56 067
Överföringar till de Europeiska gemenskaperna	7	19
Summa	219 682	236 039

Under år 2012 utbetalades 236 020 miljoner kronor i pensioner från AP-fonderna. Detta belopp minskar pensionsskulden till de pensionerade.

Enligt lag (2002:125) om överföring av värdet av pensionsrättigheter till och från Europeiska gemenskaperna kan värdet av pensionsrättigheter för tjänstemän i Europeiska gemenskaperna överföras från AP-fonderna och premiepensionssystemet till Europeiska gemenskapernas tjänstepensionssystem. År 2012 överfördes nästan 19 miljoner kronor från AP-fonderna. Beloppet minskar pensionsskulden till de aktiva. Sammantaget belastades AP-fonderna med 236 039 miljoner kronor till följd av pensionsutbetalningar eller överföring av pensionsrätt.

Not 3 Avkastning på fonderat kapital**Avkastningen på fonderat kapital från Första-Fjärde samt Sjätte AP-fonden, 2012 ***

miljoner kronor

	Första	Andra	Tredje	Fjärde	Sjätte	*	Summa 2012	Summa 2011
Aktier och andelar	18 383	21 177	19 169	18 100	1 469	1	78 299	-43 234
Erhållna utdelningar	3 126	2 963	3 183	3 479	115		12 866	13 016
Resultat noterade och onoterade aktier och andelar, netto	15 257	18 214	15 986	14 621	1 354	1	65 433	-56 250
Obligationer och andra räntebärande tillgångar, netto	7 960	7 210	3 494	4 722	285		23 671	24 647
Räntenetto	3 431	3 362	2 221	2 665	288		11 967	12 218
Resultat räntebärande tillgångar, netto	4 529	3 848	1 273	2 057	-3		11 704	12 429
Övrigt kapital	-1 851	605	277	816	84		-69	2 487
Resultat derivatinstrument, netto	368	4 526	2 628	3 419	0		10 941	-2 094
Resultat valutakursförändringar, netto	-2 219	-3 921	-2 351	-2 603	84		-11 010	4 581
Provisionskostnader	-145	-203	-119	-39	0		-506	-437
Summa	24 347	28 789	22 821	23 599	1 838	1	101 395	-16 537

* Justeringskolumn är inkluderad för att justera för avrundningseffekter när fonderna summeras. Källa: Första, Andra, Tredje, Fjärde och Sjätte AP-fondernas årsredovisningar 2011 och 2012.

Resultat derivatinstrument, netto, innehåller numera alla derivat varför justering av räntenettet under Obligationer och andra räntebärande värdepapper gjorts.

Posten Provisionskostnader består av ej resultatbaserade avgifter. Resultatbaserade avgifter, courtage med mera har reducerat avkastningen (se kapitel Administrations- och kapitalförvaltningskostnader).

Not 4 Administrationskostnader**Administrationskostnader**

miljoner kronor

	2011	2012
Kostnader		
försäkringsadministrationen	853	879
Pensionsmyndigheten	476	499
Skatteförvaltningen m.fl. ¹	377	380
Kostnader fondförvaltningen	791	845
Första AP-fonden	155	177
Andra AP-fonden	159	169
Tredje AP-fonden	155	183
Fjärde AP-fonden	179	179
Sjätte AP-fonden	143	137
Summa	1 644	1 724

1 Inklusive Kronofogdemyndigheten.

För Första–Fjärde AP-fonden redovisas endast interna administrationskostnader. Externa förvaltningskostnader och depåkostnader benämns provisionskostnader och redovisas som en negativ intäkt (se not 3). I Sjätte AP-fondens administrationskostnader ingår även vissa externa förvaltningskostnader. För samtliga fonder gäller att resultatbaserade avgifter, transaktionskostnader med mera har reducerat avkastningen i not 3 (se kapitel Administrations- och kapitalförvaltningskostnader).

Beroende på infasningsregler som gäller fram till år 2020 belastar endast en del av administrationskostnaderna (82 procent år 2012, se not 11) de försäkrades pensionsbehållningar. Varje fond finansierar sina egna förvaltningskostnader med uttag ur den egna fonden.

Not 5 Värdet av förändringen i avgiftsinkomst**Utjämnad avgiftsinkomst***

miljoner kronor

	2011	2012
Förändring av utjämnad avgiftsinkomst	8 057	3 790
Utjämnad avgiftsinkomst 2012		219 466
Utjämnad avgiftsinkomst 2011	215 676	-215 676
Utjämnad avgiftsinkomst 2010	-207 619	
(Utjämnad omsättningstid 2012 + utjämnad omsättningstid 2011)/2		x 31,58193
(Utjämnad omsättningstid 2011 + utjämnad omsättningstid 2010)/2	x 31,66214	
Värdet av förändring i avgiftsinkomst	255 102	119 696

* Tid avser år.

Underlag för beräkning av utjämnad avgiftsinkomst
miljoner kronor

	2009	2010	2011	2012
Pensionsavgifter	202 712	205 068	215 575	221 765
Utjämnad avgiftsinkomst	200 300	207 619	215 676	219 466
Konsumentprisindex, juni	300,17	302,97	311,28	314,45

Hur den utjämnade avgiftsinkomsten beräknas framgår av bilaga B, Balanstalet.

Not 6 Värden av förändringen i omsättningstid

Utjämnad omsättningstid *
miljoner kronor

	2011	2012
Förändring av utjämnad omsättningstid	-0,00919	-0,15122
Utjämnad omsättningstid 2012		31,50632
Utjämnad omsättningstid 2011	31,65754	-31,65754
Utjämnad omsättningstid 2010	-31,66673	
(Utjämnad avgiftsinkomst 2012 + utjämnad avgiftsinkomst 2011)/2		x 217 571
(Utjämnad avgiftsinkomst 2011 + utjämnad avgiftsinkomst 2010)/2	x 211 648	
Värdet av förändring i omsättningstid	-1 945	-32 901

* Tid avser år.

Underlag för beräkning av utjämnad omsättningstid

	2009	2010	2011	2012
Omsättningstid	31,65754	31,50632	31,44136	
Intjänandetid	20,82729	20,62228	20,55182	
Utbetalningstid	10,83025	10,88404	10,88954	
Utjämnad omsättningstid	31,76198	31,66673	31,65754	31,50632

Den utjämnade omsättningstiden är medianen av de tre senaste årens omsättningstider. Hur omsättningstiden räknas beskrivs i bilaga B, Omsättningstiden. Eftersom intjänandetiden inte kan beräknas innan alla pensionsrätter fastställts, är det senaste året för vilket omsättningstiden kan beräknas året före redovisningsåret.

Not 7 Nya pensionsrätter och ATP-poäng

Till posten Nya pensionsrätter och ATP-poäng har lagts vissa andra belopp som har påverkat pensionsskuldens storlek. Innebörden av dessa justeringsbelopp framgår i följande tabeller.

Värdet av nya pensionsrätter

miljoner kronor

	2011	2012
Skattad pensionsrätt för inkomstpension	208 967	216 804
Skattat värde av intjänad ATP-poäng	2 916	2 020
Justeringsbelopp, nya pensionsrätter	6 369	6 307
Fastställd pensionsrätt för inkomstpension intjänad 2011	198 756	208 646
Skattad pensionsrätt för inkomstpension intjänad 2011	-196 345	-208 967
Justeringar som påverkat pensionsbehållningarna m.m.	-2 732	-2 583
Ändring i utbetalade belopp	6 690	9 211
Justeringsbelopp, nya ATP-poäng	-11 014	2 967
Effekt av skillnad mellan antagande avseende 2012 och skattningen 2011 m.m.	-12 585	-2 487
Värdet av övriga inbetalda utgifter avseende ATP ¹	2 822	2 250
Ändring i utbetalade belopp	-1 251	3 204
Summa	207 238	228 098

1 Exklusive värdet av ATP-poäng.

I och med att taxeringen för bokslutsåret inte är slutförd när bokslutet upprättas, kan värdet av intjänad pensionsrätt detta år endast skattas. Justeringar som påverkat pensionsbehållningarna avser justeringar, taxeringsförändringar med mera, se not 14 tabell A. Ändring i utbetalade belopp avser förändring i pensionsskulden till pensionerade till följd av andra ändringar i utbetalade belopp än indexering, se not 14 tabell C.

Av de ATP-poäng som tjänats in under ett år är det enbart en mindre del som kommer att ha betydelse för den framtida pensionen. Den del som beräknas bidra till höjd pension har redovisats i not 14 tabell B som skattat värde av intjänad ATP-poäng. Emellertid bidrar samtliga pensionsavgifter avseende ATP till en ökning av den beräknade pensionsskulden. Det sista år som ATP-poäng kan tjänas in är 2017. Detta innebär att pensionsavgifterna, med undantag av administrativt betingade diskrepanser, kommer att vara lika stora som tillgodoräknad pensionsrätt först 2018.¹

¹ Avgiftsinbetalningarna som avser ATP överstiger värdet av de intjänade ATP-poängen. Förhållandet förklaras av att i ATP-systemet upparbetas ofta pensionsfordran relativt tidigt under det förvärvsaktiva livet. En individ som vid 55 års ålder har sina 15 bästa intjänandeår bakom sig (och som arbetat i minst 30 år) kommer inte att öka sin ATP-poäng ytterligare och därmed höjs inte pensionen av att hon eller han fortsätter att arbeta och betala avgift till 65-årsdagen. Förhållandet illustrerar en av de negativa drivkrafter för den äldre arbetskraftens arbetsutbud som ATP-systemet gav upphov till.

Not 8 Indexering**Indexering, 2012**

miljoner kronor

	Aktiva	Pensionerade	Summa
Inkomstpension, indexering	253 264	36 097	289 361
Effekt av inkomstindex	162 828	34 334	197 162
Effekt av balanstal	90 436	1 763	92 199
Tilläggspension, indexering	23 393	90 686	114 079
Effekt av inkomstindex	15 040	85 194	100 234
Effekt av balanstal	8 353	4 374	12 727
Effekt av prisindex		1 118	1 118
Summa	276 657	126 783	403 440

Indexering, 2011

miljoner kronor

	Aktiva	Pensionerade	Summa
Inkomstpension, indexering	214 296	-16 407	197 889
Effekt av inkomstindex	203 831	11 168	214 999
Effekt av balanstal	10 465	-27 575	-17 110
Tilläggspension, indexering	25 720	-49 042	-23 322
Effekt av inkomstindex	24 464	33 877	58 341
Effekt av balanstal	1 256	-83 647	-82 391
Effekt av prisindex		728	728
Summa	240 016	-65 449	174 567

Pensionsskulden ändras med förändringen i inkomstindex när balanseringen i systemet inte är aktiverad. När balanseringen är aktiverad förändras pensionsskulden i stället med balansindex (med undantag av tilläggspensionsskulden för ålderspensionärer yngre än 65 år). Förändringen i balansindex består av förändringen i inkomstindex multiplicerat med gällande balanstal. Värdet av indexeringen avser den indexering som påverkat pensionsskulden den 31 december 2012. Pensionsskulden till aktiva 31 december 2012 har förräntats med förändringen i balansindex mellan åren 2012 och 2013 som var 5,8 procent varav förändringen i inkomstindex bidrog med 3,7 procent och balanstalet med 2,0 procent. Pensionsskulden till pensionerade samma datum omräknas med förändringen i balansindex årsskiftet 2011–2012, det vill säga med 5,2 procent. För dem som tagit ut tilläggspension före 65 års ålder indexeras pensionsskulden med förändringen i prisbasbeloppet fram tills de fyllt 65 år.

Not 9 Värdet av förändringen i medellivslängd**Värdet av förändringen i livslängd, 2012**

miljoner kronor

	Aktiva	Pensionerade	Summa
Inkomstpension		3 914	3 914
Tilläggs pension	1 287	7 679	8 966
Summa	1 287	11 593	12 880

Värdet av förändringen i livslängd, 2011

miljoner kronor

	Aktiva	Pensionerade	Summa
Inkomstpension		3 302	3 302
Tilläggs pension	1 700	9 032	10 732
Summa	1 700	12 334	14 034

Den livslängd som här avses är den tid som ett genomsnittligt pensionsbelopp antas utbetalas, så kallad ekonomisk livslängd, vilken uttrycks i termer av ekonomiskt delningstal. Vid beräkningen av dessa beaktas även normen om en tillväxt på 1,6 procent. Hur de ekonomiska delningstalen räknas beskrivs i bilaga B, formel B.6.4.

Högre ekonomisk medellivslängd ökar pensionsskulden för tilläggs pension, både avseende aktiva och pensionerade. För inkomst pensionen ökar endast pensionsskulden till de pensionerade om medellivslängden ökar.

Värdet av förändringen i medellivslängd är skillnaden mellan pensionsskulden beräknad med de ekonomiska delningstal som används det år redovisningen avser och pensionsskulden beräknad med de ekonomiska delningstal som användes föregående år.

Not 10 Uppkomna arvsvinster, fördelade arvsvinster**Uppkomna och fördelade arvsvinster**

miljoner kronor

	2011	2012
Uppkomna arvsvinster	10 624	11 353
60 år eller äldre	4 453	4 794
Yngre än 60 år ¹	6 171	6 559
Fördelade arvsvinster	12 491	13 400
60 år eller äldre	6 288	6 766
Yngre än 60 år	6 203	6 634

1 Avled året innan, fördelas innevarande år.

Pensionsbehållningar efter personer som avlidit (uppkomna arvsvinster) fördelas till de kvarlevande i samma ålder. Fördelningen görs som ett procentuellt påslag på pensionsbehållningen med hjälp av en arvsvinstfaktor. Före det år en årskull fyller 60 år fördelas faktiskt uppkomna arvsvinster. På grund av taxeringsförfarandet sker fördelningen med ett års fördröjning. Arvsvinstfaktorerna bestäms således av summa pensionsbehållningar för avlidna i samma ålder. Arvsvinsterna efter dem som avled före det 60:e levnadsåret år 2011 (födda 1952 eller senare) fördelades till motsvarande årskullar år 2012. Skillnaden mellan uppkomna och fördelade arvsvinster förklaras bland annat av årliga justeringar i pensionsbehållningarna för taxeringsändringar.

Från och med det år en årskull fyller 60 år fördelas inte de faktiskt uppkomna arvsvinsterna utan i stället de arvsvinster som beräknas uppkomma. Arvsvinstfaktorerna beräknas med utgångspunkt från den mortalitet som Statistiska centralbyrån observerat för en tidigare period. Bland annat i och med att denna mortalitet inte exakt överensstämmer med den faktiska dödligheten det aktuella året finns en skillnad mellan uppkomna och fördelade arvsvinster. Arvsvinsterna för dem som avled under det 60:e levnadsåret eller senare år 2012 (födda 1952 eller tidigare) fördelas samma år.

Not 11 Avdrag för administrationskostnader**Avdrag för administrationskostnader**

miljoner kronor

	2011	2012
Avdrag för administrationskostnader	1 479	1 391

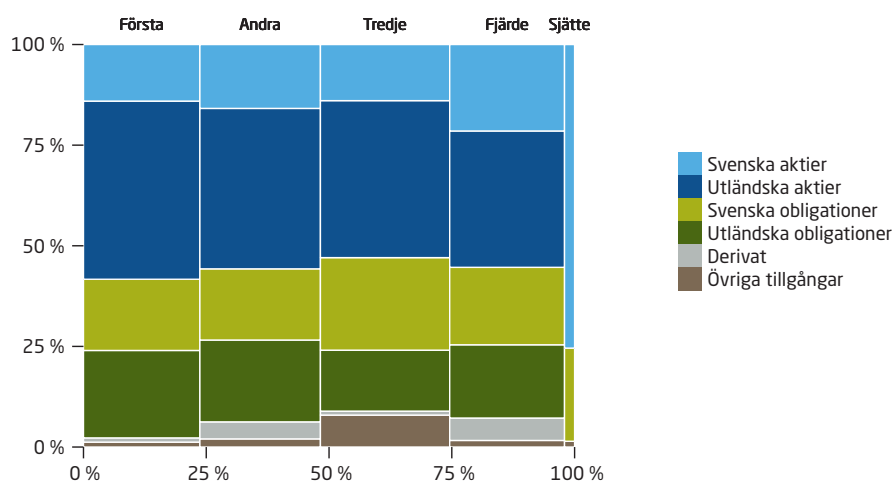
Administrationskostnaderna finansieras genom ett procentuellt avdrag från de försäkrades pensionsbehållningar. För att inte belasta yngre årskullar med en oproportionerligt stor kostnad under den tid ATP fasas ut införs kostnadsavdraget successivt. År 2012 finansierades 82 procent av kostnaden med avdrag från pensionsbehållningarna. Kostnadsavdraget ökar med 2 procentenheter per år och först 2021 motsvarar avdraget 100 procent av administrationskostnaden.

Beräkningen av förvaltningskostnadsfaktorn baseras på försäkringsadministrationens budgeterade kostnader och AP-fondernas kostnader för det aktuella året samt pensionsbehållningarna året innan (se bilaga A). Skillnaden mellan verkställt avdrag i kronor och fastställd kostnad beaktas i beräkningen av följande års kostnadsfaktor. Avdraget för administrationskostnaderna görs genom att pensionsbehållningarna multipliceras med förvaltningskostnadsfaktorn. Avdraget 2012 var 0,0300 procent och summeras till 1 391 miljoner kronor. År 2011 uppgick avdraget till 0,0340 procent.

Not 12 Fondtillgångar**Buffertfondens tillgångar och skulder, 2012**

miljoner kronor

	Första	Andra	Tredje	Fjärde	Sjätte	Summa 2012	Summa 2011
Tillgångar							
Aktier och andelar	136 657	135 159	137 766	127 937	15 302	552 821	498 955
Svenska aktier	32 941	38 494	36 273	49 646	15 302	172 656	155 807
Utländska aktier	103 716	96 665	101 493	78 291		380 165	343 148
Obligationer och andra räntebärande tillgångar, netto	92 359	92 224	99 226	86 530	4 696	375 035	356 883
Svenska obligationer	41 458	42 912	59 823	44 465	4 696	193 354	181 139
Utländska obligationer	50 901	49 312	39 403	42 065		181 681	175 744
Derivat	2 480	10 260	2 565	12 869		28 174	22 363
Övriga tillgångar	2 854	4 911	20 653	3 785	291	32 494	25 920
Summa Tillgångar	234 350	242 554	260 210	231 121	20 289	988 524	904 121
Skulder							
Derivat	-201	-873	-556	-1 205		-2 835	-10 694
Övrigt	-449	-227	-26 698	-285	-40	-27 699	-20 834
Summa Skulder	-650	-1 100	-27 254	-1 490	-40	-30 534	-31 528
Summa	233 700	241 454	232 956	229 631	20 249	957 990	872 593

Figur 8.2 Fondtillgångar

I posten Övriga tillgångar ingår kassa och bankmedel, förutbetalda kostnader och upplupna intäkter med mera. I posten Skulder ingår, förutom derivatinstrument, övriga skulder samt förutbetalda intäkter och upplupna kostnader.

Not 13 Avgiftstillgång

Utjämnad avgiftstillgång*

miljoner kronor

	2011	2012
Utjämnad avgiftstillgång	215 676	219 466
Utjämnad omsättningstid	x 31,65754	x 31,50632
Avgiftstillgång	6 827 772	6 914 566

* Tid avser år.

Se not 5 och 6 samt bilaga B för de värden respektive formler som använts vid beräkningen av utjämnad avgiftsinkomst och omsättningstid.

Not 14 Pensionsskuld

Pensionsskuld, 2012

miljoner kronor

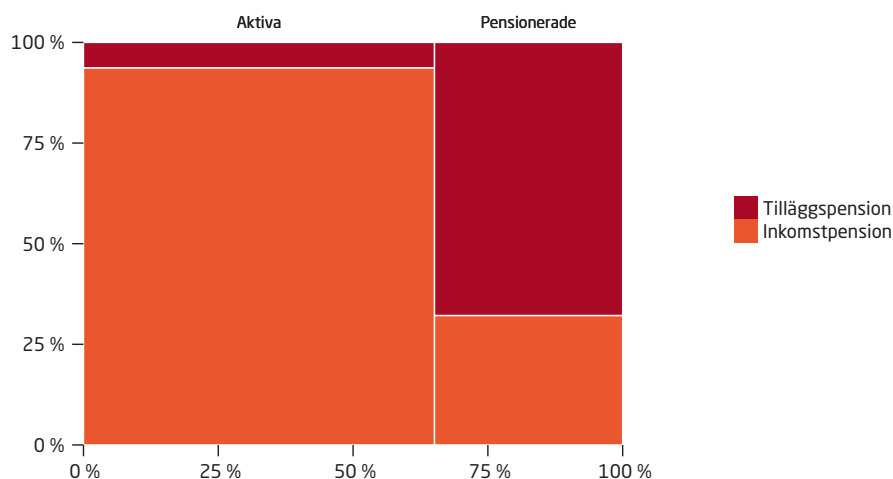
	Aktiva	Pensionerade	Summa
Inkomstpension	4 851 107	892 535	5 743 642
Tilläggs pension	326 314	1 882 360	2 208 674
Summa	5 177 421	2 774 895	7 952 316

Pensionsskuld, 2011

miljoner kronor

	Aktiva	Pensionerade	Summa
Inkomstpension	4 555 840	726 827	5 282 667
Tilläggs pension	409 316	1 851 279	2 260 595
Summa	4 965 156	2 578 106	7 543 262

Figur 8.3 Pensionsskuld, 2012

Pensionsskulden till pensionerade avseende tilläggs pension och inkomst pension beräknas på samma sätt. En årskulls skuld beräknas som produkten av årskullens pensionsutbetalningar i december månad, 12 och årskullens ekonomiska medellivslängd. Den totala skulden till pensionerade är summan av årskullarnas pensionsskulder. Den ekonomiska medellivslängden uttrycks i form av ekonomiska delningstal. Inkomst pensionsskulden avseende aktiva är summan av alla försäkrades pensionsbehållningar den 31 december 2012 med tillägg för den skattade intjänade pensionsrätten för 2012. Hur pensionsskulden till aktiva och pensionerade och de ekonomiska delningstalen beräknas framgår i bilaga B, formel B.6.1–B.6.4.

Tilläggs pensionsskulden avseende aktiva kan inte bestämmas direkt utifrån uppgifter ur intjänanderegistret. För att kunna beräkna tilläggs pensionsskulden uppskattas varje individs (avseende födda 1938–1953) tilläggs pension det år de fyller 65 år. Det beräknade årsbeloppet multipliceras med det ekonomiska delningstal som gäller för 65-åringar det år redovisningen avser. Personer äldre än 65 år som vid beräkningstidpunkten ännu inte tagit ut hela sin pension antas göra det nästföljande år. Nuvärdet av den beräknade pensionsskulden erhålls genom att reducera skulden med individens antagna framtida avgiftsinbetalningar och diskontera med en antagen framtida ökning i inkomstindex. Vid beräkningen av framtida tilläggs pensionen antas inkomsterna öka med 2 procent per år. Tilläggs pensionsskulden till aktiva minskar successivt på grund av utfasningen och är i princip borta 2018.

Tabell A Förklaring av pensionsskuldens förändring, inkomstpension aktiva *
miljoner kronor

	2011	2012
Pensionsskuld inkomstpension aktiva 31 december 2011	4 286 921	4 555 840
Varav skattad pensionsrätt för inkomstpension intjänad 2011	-196 345	-208 967
Pensionsbehållning 31 december 2011	4 090 576	4 346 873
Uppkomna arvsvinster, yngre än 60 år ¹	-6 171	-6 559
Justeringar som påverkat pensionsbehållningarna ²	-356	-361
Ingående pensionsbehållning 2012	4 084 049	4 339 953
Uppkomna arvsvinster, 60 år eller äldre	-4 453	-4 794
Taxeringsförändringar m.m. som påverkat pensionsbehållningarna	-2 376	-2 222
Fastställd pensionsrätt för inkomstpension intjänad 2011	198 756	208 646
Fördelade arvsvinster, 60 år eller äldre	6 288	6 766
Fördelade arvsvinster, yngre än 60 år	6 203	6 634
Indexering	214 296	253 264
Avdrag för administrationskostnader	-1 479	-1 391
Uttagen pension	-155 328	-173 610
Återkallade pensioner	917	1 057
Pensionsbehållning 31 december 2012	4 346 873	4 634 303
Skattad pensionsrätt för inkomstpension intjänad 2012	208 967	216 804
Pensionsskuld inkomstpension aktiva	4 555 840	4 851 107

* Siffrorna för 2011 visas endast som jämförelse.

1 Fördelas 2012.

2 Överföringar till de Europeiska gemenskaperna (se not 2), justeringar för avlidna, spärrade ärenden med mera.

Tabell B Förklaring av pensionsskuldens förändring, tilläggspension aktiva *
miljoner kronor

	2011	2012
Pensionsskuld tilläggspension aktiva 31 december 2011	511 476	409 316
Effekt av skillnad mellan antagande avseende 2012 och beskattningen 2011 m.m.	-12 585	-2 487
Ingående tilläggspensionsskuld 2012	498 891	406 829
Indexering	25 720	23 393
Skattat värde av intjänad ATP-poäng 2012	2 916	2 020
Uttagen pension	-122 733	-109 465
Värdet av övriga inbetalda avgifter avseende ATP	2 822	2 250
Värdet av förändringen i medellivslängd	1 700	1 287
Pensionsskuld tilläggspension aktiva	409 316	326 314

* Siffrorna för 2011 visas endast som jämförelse.

Tabell C Förklaring av pensionsskuldens förändring, tilläggs- och inkomstpension pensionerade, 2012
miljoner kronor

	Inkomst- pension	Tilläggs- pension	Summa
Pensionsskuld pensionerade 31 december 2011	726 827	1 851 279	2 578 106
Skuld tillkommande från aktiva ¹	172 553	109 465	282 018
Ändring i utbetalade belopp	9 211	3 204	12 415
Pensionsutbetalningar ²	-56 067	-179 953	-236 020
Indexering	36 097	90 686	126 783
Värdet av förändringen i medellivslängd	3 914	7 679	11 593
Summa	892 535	1 882 360	2 774 895

1 Inkomstpension: Netto av Uttagen pension och Återkallade pensioner, se tabell A. Tilläggs-pension: Se tabell B.

2 Se not 2.

Skulden till pensionerade förändras med indexeringen, ökar med livslängden och minskar med de utbetalningar som görs under året. Pensionen kan ändras av orsaker som nytt intjänande, ändrat civilstånd (gäller tilläggs-pension), taxeringsändringar med mera. Sådana skuldförändringar redovisas som ändring i utbetalade belopp (beloppsändringar). Skulden till pensionerade ökar också med nybeviljade pensioner. Denna ökning av skulden motsvaras av en minskning av pensionsskulden till aktiva.

Noter och kommentarer avseende premiepension**Not 15 Pensionsutbetalningar****Pensionsutbetalningar premiepension**

miljoner kronor

	2011	2012
Pensionsutbetalningar	1 905	2 298
Fondförsäkring	1 623	1 918
Traditionell försäkring	282	380
Överföringar till de Europeiska gemenskaperna	1	1
Summa	1 906	2 299

Vid pensioneringen kan pensionsspararen låta sitt tillgodohavande ligga kvar i fondförsäkringen. Då är den årliga pensionen beroende av värdeutvecklingen i de fonder som spararen har valt. Pensionsspararen kan också välja att gå över till traditionell försäkring, antingen i samband med pensioneringen eller senare. I traditionell försäkring betalas pensionen ut med ett nominellt garanterat belopp varje månad. Om förvaltning av den traditionella försäkringen ger en högre avkastning än den garanterade får pensionsspararna återbäring. Den betalas ut som ett tilläggsbelopp varje månad, vilket kan variera från år till år. Under år 2012 har 166 miljoner kronor betalats ut som tilläggsbelopp, vilket redovisas i not 23. År 2011 uppgick tilläggsbeloppet till 116 miljoner kronor.

Enligt lag (2002:125) om överföring av värdet av pensionsrättigheter till och från Europeiska gemenskaperna kan värdet av pensionsrättigheter för tjänstemän i Europeiska gemenskaperna överföras från AP-fonderna och premiepensionssystemet till Europeiska gemenskapernas tjänstepensionssystem. År 2012 överfördes 1 miljon kronor från premiepensionsverksamheten.

Not 16 Avkastning på fonderat kapital**Avkastning på fonderat kapital, 2012**

miljoner kronor

	Fond- försäkring	Traditionell försäkring	Summa 2012	Summa 2011
Avkastning				
Aktier och andelar	47 621	278	47 899	-44 031
Direktavkastning	6 884	30	6 914	5 025
Realiserade och orealiserade kursvinster	40 737	248	40 985	-49 056
Obligationer och andra räntebärande tillgångar, netto	516	255	771	1 477
Direktavkastning (räntenetto)	12	-3	9	11
Realiserade och orealiserade kursvinster	504	258	762	1 466
Valutakursresultat, netto	-844		-844	34
Summa Avkastning	47 293	533	47 826	-42 520
Förändring traditionell försäkring		1 021	1 021	836
Summa	47 293	1 554	48 847	-41 684

Avkastningen inkluderar realiserat och orealiserat valutakursresultat efter avdragen fondförvaltningskostnad. Den genomsnittliga fondförvaltarkostnaden efter avdragna rabatter uppgår till 0,32 procent av genomsnittligt kapital.

Pensionsskulden förändrades med avkastningen i premiepensionsfonderna som summerar till 47 826 (2011: 42 520) miljoner kronor.

Not 17 Administrationskostnader

Administrationskostnader

miljoner kronor

	2011	2012
Driftskostnader	333	358
Finansiella poster, netto	-78	37
Summa	255	395

Finansiella poster netto avser främst kostnader för lån, handelslagrets resultat och ränteintäkter (netto). Fondförvaltningskostnaderna tas direkt ur försäkringstillgångarna och ingår inte i premiepensionsverksamhetens driftskostnader. Totalt för år 2012 uppgick administrationskostnader till 366 miljoner kronor varav 8 miljoner kronor ingår i not 16, förändring traditionell försäkring. Motsvarande belopp för administrationskostnader år 2011 var 340 miljoner kronor varav 8 miljoner kronor ingår i not 16. En sammanställning av pensionssystemets brutto- respektive netto redovisade kostnader finns i avsnittet Administrations- och kapitalförvaltningskostnader.

Not 18 Nya pensionsrätter

Nya pensionsrätter

miljoner kronor

	2011	2012
Preliminära avgiftsmedel inklusive ränta för premiepension intjänad 2011/2012	31 513	33 108
Justeringsbelopp, fastställda pensionsrätter	1 206	1 370
Fastställd pensionsrätt inklusive ränta för premiepension intjänad 2009/10 och 2010/11	31 783	32 883
Preliminära avgiftsmedel för premiepension intjänad 2009/10 och 2010/11	-30 577	-31 513
Ändrade pensionsrätter	4	3
Tilldelade förvaltningsavgifter	1 948	2 158
Summa	34 671	36 639

I premiepensionsverksamheten motsvaras avgiftsinkomsten av nya pensionsrätter inklusive ränta för den period avgiftsmedlen förvaltas innan de placeras i de försäkrades fonder. Under året har ändrade pensionsrätter tillkommit från tidigare intjänandeår samt fördelade återförda fondförvaltningsavgifter.

Not 19 Uppkomna arvsvinster, fördelade arvsvinster**Uppkomna och fördelade arvsvinster**

miljoner kronor

	2011	2012
Uppkomna arvsvinster	892	1 062
Fördelade arvsvinster	892	1 062

Uppkomna och fördelade arvsvinster motsvaras av dödsfallskapital. Arvsvinster fördelas en gång per år, en mindre del fördelas även löpande under året vid byte från fondförsäkring till traditionell försäkring. År 2012 fördelades som arvsvinst 1 062 miljoner kronor, vilket bestämdes av hur mycket kapital som frigjorts genom dödsfall under kalenderåret 2011. Motsvarande arvsbelopp som fördelades 2011 uppgick till 892 miljoner kronor. I den fördelade arvsvinsten för 2012 (2011) ingår 19 (24) miljoner kronor som avser byte från fondförsäkring till traditionell försäkring. I posten ingår även minskningsmedel som avser den minskning av premiepensionsrätten som görs när premiepension överförs mellan makar. Under kalenderåret 2012 överförde totalt 8 348 personer ett sammanlagt belopp på 66 miljoner kronor mellan makar eller mellan registrerade partners. (Motsvarande för 2011 var 8 132 personer och 63 miljoner kronor).

Not 20 Avdrag för administrationskostnader**Administrationskostnader**

miljoner kronor

	2011	2012
Avdrag för administrationskostnader	437	426

Beloppet 426 miljoner kronor motsvarar de avgifter som Pensionsmyndigheten tog ut för att finansiera premiepensionsverksamhetens administrationskostnader 2012. 2011 uppgick motsvarande belopp till 437 miljoner kronor. Den genomsnittliga avgiften för år 2012 (2011) motsvarade 0,10 (0,11) procent av värdet på pensionsspararnas konton med ett tak på 110 (110) kronor. Under uppbyggnadsskedet och fram till 2018 finansieras premiepensionsverksamheten genom en kombination av avgiftsuttag och räntekontokredit för rörelsekapitalbehov samt låneramar hos Riksgäldskontoret. Avgiftsuttaget baserades på den prognostiserade kostnadsnivån för år 2012.

Not 21 Försäkringstillgångar**Försäkringstillgångar, 2012**

miljoner kronor

	Fond- försäkring	Traditionell försäkring	Tillfällig förvaltning	Summa 2012	Summa 2011
Aktier och andelar	436 941	3 670		440 611	360 422
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	34 042	7 183	31 455	72 680	71 786
Pågående handel och uppkomna arvsvinster	1 454	15		1 469	1 321
Summa	472 437	10 868	31 455	514 760	433 529

Uppkomna arvsvinster som tillhör år 2012 (2011) uppgår totalt till 1 105 (1 029) miljoner kronor, varav fondförsäkring 1 051 (984) miljoner kronor och traditionell försäkring 54 (44) miljoner kronor, och fördelas till pensionsspararna år 2013 (fördelades 2012).

Tillfällig förvaltning av preliminära avgiftsmedel avser intjänandeåret 2012. Per den 31 december 2012 fanns totalt 6 583 325 pensionssparare varav 6 375 314 hade sitt sparande placerat i fondförsäkring och 208 011 i traditionell försäkring. Av pensionsspararna var det 1 012 913 personer som fick utbetalning av pension.

Not 22 Övriga tillgångar**Övriga tillgångar**

miljoner kronor

	2011	2012
Pensionsmyndighetens administrativa fondandelslager (handelslager)	17	58
Övriga tillgångar	2 535	2 897
Summa	2 552	2 955

Pensionsmyndighetens administrativa fondandelslager används för att underlätta handeln med fondandelar genom att det minskar antalet handelstransaktioner med fondförvaltarna.

I övriga tillgångar ingår kassa och bank, pågående fondhandel, övriga fordringar samt upplupna ränteintäkter.

Not 23 Förändring i eget kapital**Förändring i eget kapital, 2012**

miljoner kronor

	Fond- försäkring	Traditionell försäkring	Summa 2012	Summa 2011
Eget kapital vid årets ingång:				
Konsolideringsfond	-1 022	2 370	1 348	446
Från konsolideringsfond utbetald återbäring		-166	-166	-116
Periodens resultat	31	1 021	1 052	1 018
Summa eget kapital	-991	3 225	2 234	1 348

Pensionsmyndigheten redovisar ett negativt eget kapital för fondförsäkringsverksamheten. Solvensreglerna i Försäkringsrörelselagen gäller inte för Pensionsmyndigheten, utan fram till och med år 2018 finansieras underskottet av krediter hos Riksgälden. År 2018 beräknas balans mellan tillgångar och skulder vara uppnådd. Traditionell försäkring redovisar ett positivt resultat som läggs i konsolideringsfonden i eget kapital. Medel i konsolideringsfonden fördelas till pensionsspararna och utbetalas som återbäring i samband med pensionsutbetalningarna.

Not 24 Pensionsskuld**Pensionsskuld**

miljoner kronor

	2011	2012
Fondförsäkring	394 468	472 434
Traditionell försäkring	6 485	7 629
Skulder avseende preliminära avgiftsmedel	30 191	31 459
Summa	431 144	511 522

Pensionsskulden är en skuld till förvärvsaktiva och pensionerade pensions sparare. Pensionsskuld, fondförsäkring är i huvudsak knuten till fondandelar och påverkas av hur marknadsvärdet i valda fonder utvecklas. Innehavet i fonderna värderas till bokslutsdagens kurs och motsvaras av tillgångsvärdet som återfinns i not 21.

Pensionsskuld, traditionell försäkring bestäms för varje försäkring som kapitalvärdet av återstående garanterade utbetalningar. Värdet beräknas med antaganden om framtida avkastning, livslängder och driftskostnader, tillgångsvärdet återfinns i not 21.

Information om hur de ekonomiska delningstalen för fondförsäkring och traditionell försäkring beräknas finns i bilaga A.

Skulder avseende preliminära avgiftsmedel motsvaras av tillgångarna som finns placerade i den tillfälliga förvaltningen, tillgångsvärdet återfinns i not 21.

Tabell A Utgående pensionsskuld, 2012
miljoner kronor

	Fond- försäkring	Traditionell försäkring	Skulder avseende preliminära avgiftsmedel
Premiepensionskapital 31 december 2011	472 435	7 629	31 459
Pensionsskuld 31 dec 2011	394 468	6 485	30 191
Värdeförändring	47 294	532	96
Fastställd pensionsrätt för premiepension 2011	32 572	311	-31 943
Preliminära avgiftsmedel för premiepension 2012			33 109
Tilldelade förvaltningsavgifter m.m.	2 151	7	
Uppkomna arvsvinster	1 003		
Reglering av preliminära avgiftsmedel tidigare år			27
Ändrade pensionsrätter för premiepension	3	0	
Skuldminskning på grund av uttagen pension 2012	-1 918	-380	
Byte till traditionell försäkring / från fondförsäkring	-1 703	1 703	
Fördelade arvsvinster ¹	-1 003	-59	
Avdrag för administrationskostnader	-426		
Förändring av pensionsskuld ²		-970	
Övrigt	-6	0	-21
Justering som påverkat premiepensionskapitalet ³	-1		
Summa	472 434	7 629	31 459

1 Arvsvinster, kapital som frigjorts under 2011, fördelas 2012.

2 Administrationskostnader -8 ingår i förändring av pensionsskuld, se not 17.

3 Överföringar till de Europeiska gemenskaperna m.m.

Pensionsskulden förändras med nyintjänande pensionsrätter, preliminära avgiftsmedel, ändrad omfattning av pensionsuttag, ändrade pensionsrätter på grund av taxeringsändringar, värdeförändring på tillgångarna, administrationskostnader, pensionsutbetalningar och uppskattning av den framtida dödligheten bland de försäkrade.

Not 25 Övriga skulder

Övriga skulder

miljoner kronor

	2011	2012
Övriga skulder	3 396	3 926
Pensionsmyndighetens gemensamma tillgångar, skulder och resultat netto	193	33
Summa	3 589	3 959

I övriga skulder ingår bland annat pågående fondhandel, lån hos Riksgäldskontoret, upplupna förvaltningsavgifter, samt upplupna räntekostnader.

Premiepensionens andel av Pensionsmyndighetens gemensamma tillgångar, skulder och resultat netto är en förenkling genom att ett nettobelopp redovisas och ingår för att balansräkningen ska balansera.

Bilaga A Beräkningsfaktorer

Enligt 58 kap. 10 § socialförsäkringsbalken (2010:110) (SFB) ska inkomstindex beräknas för varje år. Pensionsmyndigheten ska enligt regeringsbeslut beräkna och ta fram förslag till inkomstindex som regeringen sedan fastställer. Enligt förordningen (1998:1340) om inkomstgrundad ålderspension ska Pensionsmyndigheten årligen beräkna och fastställa arvsvinstfaktorer, förvaltningskostnadsfaktor samt delningstal.

Enligt 64 kap. 3 § SFB ska premiepensionsverksamheten bedrivas enligt försäkringsmässiga principer. Det är Pensionsmyndighetens tolkning av försäkringsmässiga principer som styr beräkningen av återbäringsränta, arvsvinst och delningstal för premiepensionen. Vidare ska Pensionsmyndigheten beräkna den avgift som finansierar premiepensionsverksamheten.

Inkomstindex

Förändringen i inkomstindex visar genomsnittsinkomstens utveckling. Med inkomst avses här pensionsgrundande inkomster utan takbegränsning, men efter avdrag för allmän pensionsavgift.

$$I_t = \left(\frac{u_{t-1}}{u_{t-4}} \cdot \frac{KPI_{t-4}}{KPI_{t-1}} \right)^{\frac{1}{3}} \cdot \frac{KPI_{t-1}}{KPI_{t-2}} \cdot k \cdot I_{t-1} \quad (\text{A.1.1})$$

$$u_t = \frac{Y_t}{N_t} \quad (\text{A.1.2})$$

t	kalenderår
I_t	inkomstindex år t
KPI_t	konsumtprisindex för juni månad år t
k	korrigeringsfaktor för skattningsfel i u_{t-2} och u_{t-3}
Y_t	summa pensionsgrundande inkomster år t utan takbegränsning för personer 16–64 år, efter avdrag för allmän pensionsavgift
N_t	antal personer 16–64 år som har pensionsgrundande inkomst år t

Indexförändringen består av två delar. Den första delen är genomsnittlig årlig förändring i medelinkomst under den senaste treårsperioden, inflationen frånräknad, och den andra är inflationen under den senaste tolv månadersperioden fram till juni månad. Pensionsgrundande inkomster är kända först efter taxeringen, det vill säga i december året efter inkomståret. Det innebär att de två senaste årens inkomst baseras på skattningar. Korrigering för skattningsfel görs i senare års index. Inflationen under treårsperioden räknas bort och det senaste årets inflation läggs tillbaka för att ge en snabbare anpassning av pensionerna till förändringar i inflationstakten än vad det ”rena” treåriga glidande medelvärde för inkomstutvecklingen skulle ha inneburit.

Förändringen i inkomstindex mellan år $t-1$ och år t påverkar pensionskulden för pensionerade år t via följsamhetsindexeringen av utbetald inkomst- och tilläggspension (se not 8 och not 14 tabell C). Förändringen i inkomstindex mellan år t och $t+1$ påverkar inkomstpensionskulden för aktiva år t via inkomstindexeringen av pensionsbehållningar (se not 8 och not 14 tabell A).

Balansindex

När balanseringen är aktiverad används balansindex i stället för inkomstindex.

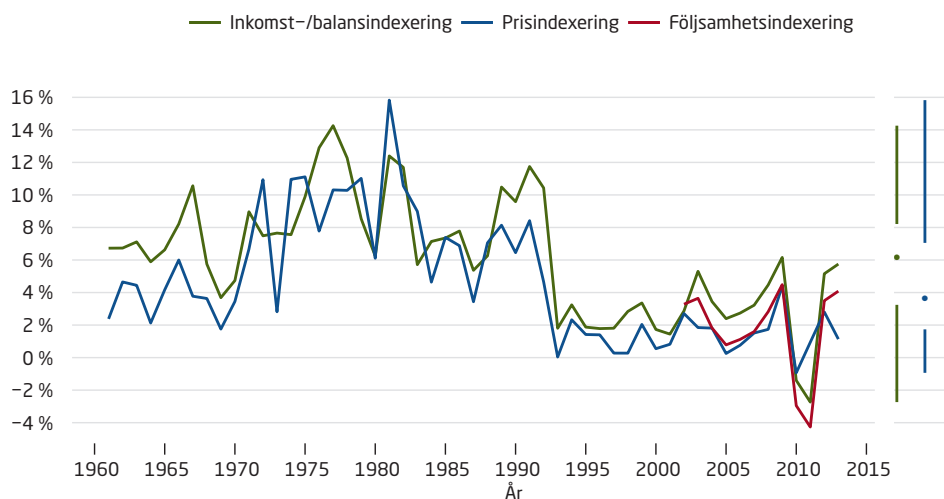
$$B_t = I_t \cdot BT_t \quad (\text{A.2.1})$$

$$B_{t+1} = B_t \cdot \left(\frac{I_{t+1}}{I_t} \right) \cdot BT_{t+1} = I_{t+1} \cdot BT_t \cdot BT_{t+1} \quad (\text{A.2.2})$$

B_t balansindex år t
 I_t inkomstindex år t
 BT_t balanstal år t

Årsskiftet $(t - 1) \rightarrow t$ sker indexeringen genom att pensionerna multipliceras med kvoten mellan balansindex år t och inkomstindex år $t - 1$ dividerat med 1,016 och pensionsbehållningar med kvoten mellan balansindex år t och inkomstindex år $t - 1$. Årsskiftet $t \rightarrow (t + 1)$ sker indexeringen på motsvarande sätt med kvoten mellan balansindex år $t + 1$ och balansindex år t . Indexeringen med balansindex upphör när produkten av balanstalen ≥ 1 , det vill säga när balansindex når inkomstindexets nivå.

Figur A.1 Indexering

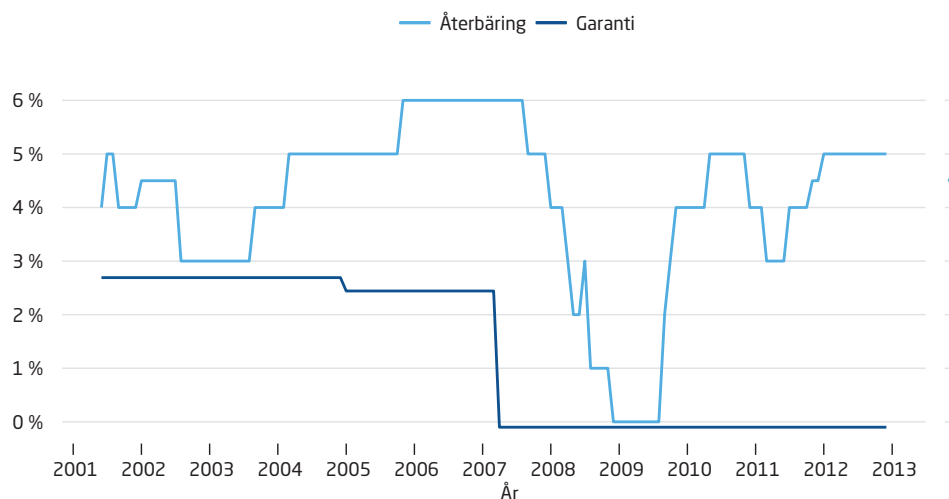
Punkten mellan de vertikala linjerna är medianvärdet. Startpunkt för den övre vertikala linjen är 75:e percentilen, slutpunkten är maxvärdet. Startpunkt för den nedre vertikala linjen är 25:e percentilen, slutpunkten är minimivärdet.

Återbäringsränta

Inom premiepensionen räknas det utbetalda beloppet om varje år. För traditionell försäkring gäller att det kan bli högre än det garanterade beloppet om försäkringsrörelsen ger bättre resultat än vad som antagits vid beräkningen av det garanterade beloppet. Resultatet i den traditionella rörelsen återspeglas i återbäringsräntan som används för att skriva upp de traditionella försäkringarnas värden.

Återbäringsräntan påverkar inte livförsäkringsavsättningarna eftersom pensionskulden beräknas utifrån garanterade belopp.

Figur A.2 Återbäringsränta och garanti

Punkten mellan de vertikala linjerna är medianvärdet. Startpunkt för den övre vertikala linjen är 75:e percentilen, slutpunkten är maxvärdet. Startpunkt för den nedre vertikala linjen är 25:e percentilen, slutpunkten är minimivärdet.

Arvsvinstfaktorer för inkomstpension

Avlidna personers pensionsbehållningar tillgodoräknas de kvarlevande i samma åldersgrupp i form av arvsvinster. För förvärvsaktiva sker det genom att de kvarlevandes pensionsbehållningar vid en årlig omräkning multipliceras med en arvsvinstfaktor för inkomstpension.

$$AF_{i,t} = \begin{cases} 1 + \frac{\sum_{j=2}^{17} PBd_{j-1,t-1}}{\sum_{j=2}^{17} PB_{j-1,t-1}}, & i = 2, 3, \dots, 17 \\ 1 + \frac{PBd_{i-1,t-1}}{PB_{i-1,t-1}}, & i = 18, 19, \dots, 60 \\ \frac{L_{i-1,t} + L_{i,t}}{L_{i,t} + L_{i+1,t}}, & i = 60, 61, \dots \end{cases} \quad (\text{A.41})$$

i ålder vid utgången av år t

$AF_{i,t}$ arvsvinstfaktor år t för åldersgruppen i

$PBd_{i,t}$ summan av pensionsbehållningarna för avlidna år t i åldersgruppen i

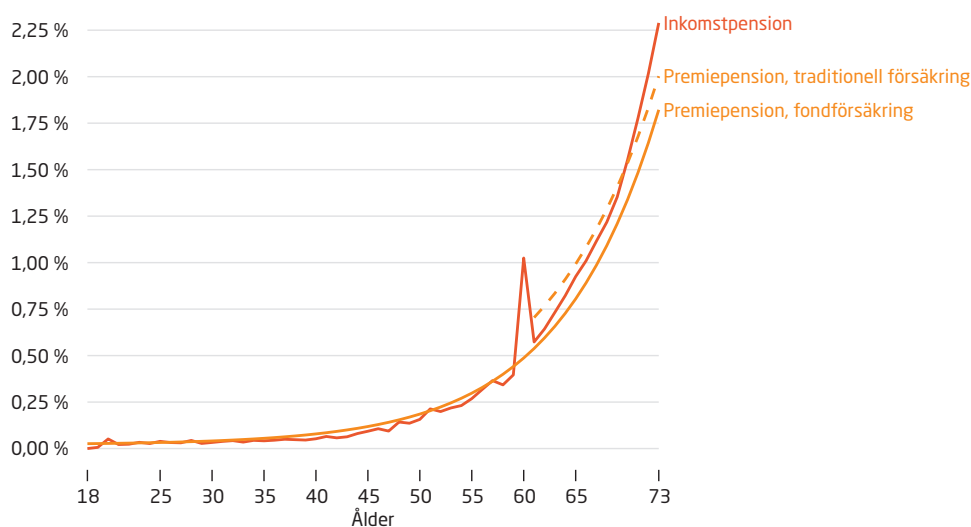
$PB_{i,t}$ summan av pensionsbehållningarna för kvarlevande år t i åldersgruppen i

$L_{i,t}$ antal kvarlevande personer år t i åldersgruppen i av 100 000 födda enligt SCB:s livslängdsstatistik för den femårsperiod som närmast har föregått det år då den försäkrade uppnådde 60 års ålder för $i = 60-64$ respektive 64 års ålder för $i = 65$ år eller äldre

Arvsvinstfaktorer för personer 60 år eller yngre beräknas som summan av pensionsbehållningar för avlidna dividerat med summan av pensionsbehållningar för kvarlevande i samma åldersgrupp. För gruppen 2–17-åringar beräknas en gemensam arvsvinstfaktor. På grund av viss fördröjning i informationen om vilka personer som avlidit under året görs arvsvinstfördelningen till personer 60 år eller yngre med ett års eftersläpning. För äldre personer beräknas arvsvinstfaktorerna utifrån livslängdsstatistik från SCB.

Arvsvinster som uppkommer efter pensioneringen inkluderas underförstått i delningstalet genom omfördelningen från dem som lever kortare än genomsnittet till dem som lever längre. För att arvsvinsttilldelningen ska ske efter samma princip för både förvärvsaktiva och pensionerade inom samma födelseår byts fördelningsmetoden från och med 60 års ålder. Genom att metodväxlingen sker när individen fyller 60 år undviks eftersläpningen i fördelningen av arvsvinster avseende året före pensionsuttaget för personer som tar ut pension från 61 år. Under det år en försäkrad fyller 60 år får hon eller han dubbla arvsvinster med anledning av de olika tillvägagångssätten.

Figur A.3 Arvsvinster

Arvsvinstfaktorer för inkomstpensionen för 60-åringar visas i diagrammet som de båda arvsvinstfaktorerna multiplicerade med varandra. Vid faktisk arvsvinstfördelning används dock de två faktorerna på olika underlag.

Arvsvinsternas påverkan på pensionskulden är begränsad eftersom innebörden är en omfördelning av avlidnas pensionsbehållningar till de kvarlevande. En effekt på inkomstpensionskulden till aktiva uppstår dock på grund av skillnaden mellan uppkomna och fördelade arvsvinster, som redovisas i not 10. För gruppen avlidna före det 60:e levnadsåret förklaras skillnaden av taxeringsändringar mellan det att arvsvinstfaktorerna beräknades och tillfället då fördelningen sker samt sent inkomna uppgifter om avlidna. För gruppen avlidna under det 60:e levnadsåret eller senare är orsaken skillnader i uppskattad och faktisk dödlighet samt att dödligheten kan variera beroende på den försäkrades inkomstnivå, det vill säga effekten av att låginkomsttagare inom respektive kön i genomsnitt har en kortare livslängd än höginkomsttagare.

Arvsvinstfaktorer för premiepension

I premiepensionssystemet beräknas arvsvinster som en procentsats på det premiepensionskapital de kvarlevande har. Procentsatsen motsvarar den ettåriga dödsrisken, det vill säga sannolikheten att avlida inom ett år. Arvsvinsterna delas ut en gång om året både för förvärvsaktiva och för pensionärer. Arvsvinsterna som uppkommer efter pensioneringen ingår, precis som för inkomstpensionen, i delningstalet. Om den försäkrade väljer efterlevandeskydd blir arvsvinsten betydligt lägre eftersom den då baseras på sannolikheten att den sist kvarlevande av först- och medförsäkrad avlider inom ett år.

Dödsrisken år t beräknas med hjälp av Makehams formel (se avsnitt Delningstal för premiepensionen). Värdena på a , b och c i formeln bestäms av kapitalet från pensionssparare som avlidit år $t - 1$ i förhållande till kvarlevande pensionssparares kapital samma år, räknat per åldersklass. Pensionskapitalet som används för att bestämma arvsvinsten år t motsvarar snittbehållningen på premiepensionskontot den sista i varje månad år $t - 1$. Arvsvinstbeloppen justeras med en faktor (som är nära 1) för att det totala belopp som fördelas år t så exakt som möjligt ska motsvara kapitalet från pensionssparare som avlidit år $t - 1$.

Arvsvinsterna för premiepension påverkar inte pensionskulden över tiden eftersom dödsfallskapital balanseras av tilldelad arvsvinst.

Värden vid bestämning av arvsvinst för 2011, tilldelad under år 2012

	a	b	c	faktor
Fondförsäkring	0,0002	0,000009	0,1039	1,0172
Traditionell försäkring	0,0005	0,000026	0,0910	0,9792

Förvaltningskostnadsfaktor för inkomstpension

Kostnaden för förvaltningen av inkomstpensionssystemet minskar de förvärsaktivass pensionsbehållningar. Avdraget görs genom att pensionsbehållningarna multipliceras med en förvaltningskostnadsfaktor vid en årlig omräkning.

$$FF_t = 1 - \left(\frac{B_t \cdot A_t + J_{t-1}}{PB_{t-1}} \right) \quad (\text{A.6.1})$$

FF_t	förvaltningskostnadsfaktor år t
B_t	budgeterade administrationskostnader år t
A_t	andel som belastar pensionsbehållningarna år t
J_t	justeringsbelopp, uppgår till skillnaden mellan det belopp som skulle ha dragits av från pensionsbehållningarna år t , baserat på kostnadsutfall år t och justeringsbeloppet år $t - 1$ samt det faktiska avdrag som gjordes från pensionsbehållningarna år t
PB_t	summan av pensionsbehållningar år t

Förvaltningskostnadsfaktorn beräknas utifrån en viss andel, A , av de budgeterade kostnaderna för år t . Fram till år 2021 är andelen som belastar pensionsbehållningarna mindre än 100 procent (se not 11). Därtill sker en justering avseende administrationskostnaden år $t - 1$. Justeringsbeloppet uppgår till skillnaden mellan det belopp som skulle ha dragits av från pensionsbehållningarna, baserat på kostnadsutfall och justeringsbeloppet året före samt det faktiska avdrag som gjordes från pensionsbehållningarna samma år.

Förvaltningskostnadsfaktorn påverkar inkomstpensionsskulden till aktiva genom avdraget från pensionsbehållningarna (se not 14 tabell A). Skillnaden mellan de totala administrationskostnaderna (se not 4) och avdraget på pensionsbehållningarna innebär en påfrestning på balanstalet.

Administrationsavgift för premiepension

Kostnaden för förvaltningen av premiepensionssystemet får motsvara högst 0,3 procent av de sammanlagda tillgodohavandena på pensionsspararnas premiepensionskonton. Avgiften, som dras från pensionsspararnas premiepensionskonton en gång per år, ska täcka premiepensionens totala driftskostnader inklusive räntor och andra finansiella kostnader.

Förvaltningskostnaden påverkar kapitalet i premiepensionssystemet och samtidigt, genom avdraget på pensionsbehållningarna, även premiepensionsskulden med samma belopp (se not 17 och not 20).

Delningstal för inkomstpension

Delningstalen för inkomstpension används för omräkningen av pensionsbehållningen till årsutbetalning och är ett mått på den beräknade återstående medellivslängden vid pensioneringstillfället med beaktande av den ränta om 1,6 procent (normen) som tillgodoräknas pensionen i förväg.

$$D_i = \frac{1}{12L_i} \sum_{k=i}^r \sum_{X=0}^{11} \left(L_k + (L_{k+1} - L_k) \frac{X}{12} \right) (1,016)^{-(k-i)} (1,016)^{\frac{-X}{12}}, \quad i = 61, 62, \dots, r \quad (\text{A.8.1})$$

- D_i delningstal för åldersgrupp i
 $k - i$ antal år som pensionär ($k = i, i + 1, i + 2$, etc.)
 X månader (0,1,...,11)
 L_i antal kvarlevande personer i åldersgrupp i av 100 000 födda enligt SCB:s livslängdsstatistik. Statistiken avser den femårsperiod som närmast föregick det år den försäkrade uppnådde 60 års ålder vid pensionsuttag före 65-årsåret respektive 64 års ålder vid senare pensionsuttag

För personer som tagit ut sin ålderspension före 65-årsåret sker en omräkning av utbetalt belopp vid årsskiftet det år de fyller 65 med anledning av omräknade delningstal. Omräkningen sker på grund av byte av statistikunderlag till den senaste livslängdsstatistik som är tillgänglig vid individens 65:e år. Den kontinuerliga ökningen av medellivslängden leder till att de omräknade delningstalen hittills blivit högre än de tidigare, vilket i sin tur innebär en sänkning av framtida månadsbelopp. Det resulterar i en marginell sänkning av inkomstpensionsskulden till pensionärer och är en delmängd av posten Ändring av utbetalade belopp i not 14 tabell C.

Efter 65 års ålder sker inte någon ytterligare omräkning av delningstalen. Den ökning av systemets pensionsskulden som de fasta delningstalen ger upphov till när medellivslängden ökar innebär en påfrestning på balanstalet.

Ett uttag av ålderspension innebär en överföring av pensionsskulden från aktiva till pensionerade. Själva omräkningen av pensionsbehållningen till årsutbetalning resulterar i en marginell förändring av pensionsskulden. Förändringen uppstår på grund av skillnaden mellan delningstalen och vad vi här kallar de ekonomiska delningstalen. För beskrivning av ekonomiska delningstal, se bilaga B, Pensionsskulden. De ekonomiska delningstalen används för att beräkna pensionsskulden till pensionerade.

Fastställda delningstal för inkomstpension *

	61 år	62 år	63 år	64 år	65 år	66 år	67 år	68 år	69 år	70 år
1938	17,87	17,29	16,71	16,13	15,56	14,99	14,42	13,84	13,27	12,71
1939	17,94	17,36	16,78	16,19	15,62	15,04	14,47	13,89	13,32	12,76
1940	18,02	17,44	16,86	16,27	15,69	15,11	14,54	13,96	13,39	12,82
1941	18,14	17,56	16,98	16,39	15,81	15,23	14,65	14,08	13,50	12,94
1942	18,23	17,65	17,06	16,48	15,89	15,31	14,74	14,16	13,59	13,02
1943	18,33	17,75	17,16	16,58	15,99	15,41	14,84	14,26	13,68	13,11
1944	18,44	17,86	17,28	16,70	16,11	15,54	14,96	14,38	13,80	13,23
1945	18,55	17,96	17,38	16,80	16,22	15,64	15,07	14,48	13,91	13,33
1946	18,64	18,05	17,47	16,89	16,31	15,73	15,16	14,57	13,99	13,41
1947	18,73	18,15	17,56	16,98	16,40	15,83	15,24	14,66	14,07	13,49
1948	18,83	18,24	17,66	17,07	16,49	15,91	15,33	14,74	14,16	13,58

* Delningstal fastställs årligen upp till 80 år, men i tabellen redovisas endast upp till 70 år.

Delningstal för premiepension

För att beräkna den årliga premiepensionen divideras värdet på premiepensionskontot med ett delningstal för premiepension. Till skillnad från inkomstpensionen bygger premiepensionens delningstal på prognostiserade framtida livslängder.

$$D_x = \int_0^{\infty} e^{-\delta t} \frac{l(x+t)}{l(x)} dt \quad (\text{A.9.1})$$

$$l(x) = e^{-\int_0^x \mu(t) dt} \quad (\text{A.9.2})$$

$$\mu(x) = a + be^{cx} \quad (\text{A.9.3})$$

D_x delningstal
 x exakt ålder vid beräkningstidpunkten

Delningstalen beräknas i kontinuerlig tid och med exakt ålder vid beräkningen men överensstämmer i princip med formeln för delningstalet för inkomstpensionen.¹ Överlevnadsfunktionen, $l(x)$, kan sägas motsvara de tal L som används vid beräkning av inkomstpensionen. Dödlighetsfunktionen, $\mu(x)$, är den så kallade Makehams formel som används för att beräkna den ettåriga dödsrisken. Värdena på a , b och c motsvarar SCB:s prognos för återstående livslängder åren 2012–2060 för individer födda 1949.² Vid beräkning av det garanterade beloppet i den traditionella försäkringen används SCB:s alternativ med låg dödlighet sänkt med ytterligare 10 procent. Däremot används SCB:s huvudalternativ för dödlighet vid beräkningen av pensionsbelopp som ska betalas ut. Detta för att den antagna utbetalningsprofilen ska bli så realistisk som möjligt och inte onödigt försiktig.

Den tillgodoräknade räntan, δ , är sedan 2007-04-01 4,0 procent före kostnadsavdrag i fondförsäkring. Premiépension i form av traditionell försäkring som betalas ut från och med 2007-04-01 och framöver beräknas med en ränta på för närvarande 2,3 procent och det garanterade beloppet med en ränta på 0,0 procent. Den ränta som används för beräkningen av det garanterade beloppet har tidigare varit betydligt högre, se diagrammet Återbäringsränta och garanti i avsnitt Återbäringsränta.

Sedan 2008-04-01 värderas de försäkringstekniska avsättningarna (FTA) med marknadsräntorna på likvida statskuldväxlar och statsobligationer som gäller vid värderingstidpunkten. På ovan nämnda räntor görs ett kostnadsavdrag motsvarande 0,1 procent.

För premiépension i form av fondförsäkring är pensionsskulden per definition lika med värdet av tillgångarna som i sin tur motsvarar det samlade värdet av alla fondandelar. För fondförsäkring ger därför en ändring av delningstalen ingen effekt på pensionsskulden. När det gäller traditionell försäkring är pensionsskulden lika med FTA. Den räknas ut genom att varje garanterat belopp multipliceras med ett delningstal. Delningstalet räknas ut på samma sätt som vid bestämning av pensionsbelopp, se formler ovan. Vid beräkning av FTA används dock olika dödlighetsantaganden för kvinnor och män. En sänkning av dödlighets- eller ränteantagandet ökar FTA.

¹Formeln avser utan efterlevandeskydd.

²Födda 1949 motsvarar den årskull som är närmast 65 år under perioden 2013–2015. Aktuella värden för belopp att utbetala i fondförsäkring: $a = 0,0061$, $b = 0,00000018$, $c = 0,1491$, $\delta = 3,8221$ procent vilket motsvarar en årlig räntefot på 3,8961 procent. För $x > 97$ ansluter $\mu(x)$ till en rät linje med lutning 0,001.

Delningstal för årligt belopp (fondförsäkring)

	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
Utan efterlevandeskydd	15,25	14,95	14,63	14,31	13,97	13,63	13,27	12,91	12,53	12,15
Med efterlevandeskydd										
Medförsäkrad 55 år	18,48	18,39	18,29	18,20	18,11	18,03	17,95	17,87	17,80	17,73
Medförsäkrad 60 år	17,70	17,57	17,44	17,31	17,19	17,07	16,96	16,85	16,75	16,65
Medförsäkrad 65 år	17,00	16,82	16,64	16,47	16,30	16,13	15,97	15,82	15,68	15,54
Medförsäkrad 70 år	16,43	16,21	15,98	15,76	15,54	15,32	15,10	14,89	14,69	14,49

Delningstal för årligt belopp (traditionell försäkring)

	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
Utan efterlevandeskydd	18,51	18,05	17,58	17,11	16,62	16,13	15,63	15,12	14,61	14,09
Med efterlevandeskydd										
Medförsäkrad 55 år	23,33	23,17	23,02	22,88	22,74	22,62	22,50	22,38	22,28	22,18
Medförsäkrad 60 år	22,01	21,79	21,58	21,38	21,19	21,01	20,84	20,68	20,53	20,39
Medförsäkrad 65 år	20,89	20,60	20,32	20,05	19,78	19,53	19,29	19,07	18,85	18,65
Medförsäkrad 70 år	20,04	19,68	19,33	18,99	18,65	18,32	18,00	17,69	17,40	17,11

Delningstal för garanterat årligt belopp (traditionell försäkring)

	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
Utan efterlevandeskydd	27,45	26,63	25,80	24,97	24,14	23,30	22,47	21,64	20,81	19,98
Med efterlevandeskydd										
Medförsäkrad 55 år	36,39	36,07	35,78	35,50	35,25	35,01	34,79	34,59	34,40	34,22
Medförsäkrad 60 år	33,58	33,14	32,73	32,35	32,00	31,67	31,36	31,08	30,82	30,58
Medförsäkrad 65 år	31,41	30,84	30,30	29,78	29,29	28,83	28,40	28,00	27,63	27,29
Medförsäkrad 70 år	29,89	29,21	28,55	27,90	27,29	26,69	26,12	25,58	25,06	24,58

Värdeförändring, premiepension

I kapitlet Pensionssystemets värdeförändringar används två olika mått för att beräkna värdeförändring inom premiepensionssystemet. Dessa mått är tidsviktad avkastning och kapitalviktad avkastning. Nedan beskrivs dessa mått kortfattat.

Kapitalviktad avkastning

Den kapitalviktade avkastningen tar hänsyn till kapitalflödet på kontot genom att väga samman avkastningen med det kapital som finns på kontot under motsvarande period. Det innebär att avkastningen under perioder där det förvaltade kapitalet varit stort väger tyngre i beräkningen än avkastningen under perioder då kapitalet varit litet. De kassaflöden som ingår i beräkningen är inbetalade pensionsrätter och pensionsutbetalningar. Räntan på de preliminära pensionsrätterna, avkastningen på fonderna i portföljen, administrationsavgiften till Pensionsmyndigheten, förvalt-

ningsavgiften till fondbolagen, rabatten på förvaltningsavgiften och arvsvinster räknas inte som kassaflöden utan påverkar direkt avkastningen.

När den kapitalviktade avkastningen beräknas söks den så kallade internräntan. Internräntan är den diskonteringsränta som resulterar i att nuvärdet av alla kassaflöden, inklusive portföljens utgående värde med omvänt tecken, blir lika med noll.

Kapitalviktad avkastning (kallas även internränta eller IRR) beräknas genom att lösa ekvationen

$$\sum_{t=0}^T \frac{C_t}{(1+r)^{\frac{t}{365}}} = 0 \quad (\text{A.10.1})$$

- r internräntan under perioden uttryckt i årstakt
- t antalet dagar sedan starttidpunkten
- T sluttidpunkten
- C_t transaktion (kassaflöde) vid tidpunkten t
- C_T slutvärdet, det vill säga kontovärdet per dagen värderingen görs

Ekvationen kräver att slutvärdet är negativt så ett värde av X kr ger en transaktion på $-X$ kr. C_T är alltså alltid ≤ 0 .

För att beräkna internräntan krävs alltså kännedom om utgående portföljvärde (marknadsvärde), alla kassaflöden till och från portföljen, samt tidpunkten för dessa kassaflöden. Internräntan kan sägas ta fram den "bankkontoränta" som, givet insättningar och uttag, resulterat i aktuellt slutvärde.

Ovanstående formel för internräntan är den som normalt används i finansiella sammanhang. Den kan även skrivas på följande sätt, som stämmer med hur förräntningen på ett bankkonto sker i verkligheten:

$$\sum_{t=0}^{T-1} C_t \cdot (1+r)^{\frac{T-t}{365}} = C_T \quad (\text{A.10.2})$$

Här förräntas varje insättning C_t från insättningstidpunkten t till slutdatum T . C_T är större än eller lika med noll och är behållningen vid beräkningstillfället.

Tidsviktad avkastning

Tidsviktad avkastning renser bort effekterna av in- och utflöden av kapital, det vill säga om det har kommit in nya pensionsrätter eller om det har betalats ut pensioner så inverkar det inte på den framtänkade avkastningen. Den tidsviktade avkastningen mäter alltså avkastningen för en insatt krona under en viss tidsperiod. När tidsviktad avkastning beräknas för en period vägs avkastningen för delperioderna samman med lika vikter. En delperiod utgörs av tiden mellan två kassaflöden. Ekvationen nedan beskriver den tidsvägda avkastningen.

$$R_t = \left(\prod_{t=0}^T \frac{MV_{t+1}}{MV_t + C_t} \right) - 1 \quad (\text{A.10.3})$$

- R_t avkastningen under perioden
- t antalet dagar sedan starttidpunkten
- T sluttidpunkten
- MV_t marknadsvärdet vid tidpunkten t
- C_t transaktion (kassaflöde) vid tidpunkten t

Tidsviktad avkastning kan användas för rättvisande jämförelser av avkastningen mellan fonder där fondförvaltare inte kan avsätta mer kapital vid goda avkastningsförhållanden eller omvänt. Måt-

tet kan även användas för att jämföra med relevanta marknadsindex eller med andra förvaltares avkastning. I premiepensionssystemet kan inte pensionsspararen fritt bestämma in- eller utflödet av kapital till premiepensionskontot. Däremot avgör spararen om och när de placerade pensionsmedlen ska föras över till en annan fond. Fondbolagen har inget inflytande över kapitalflödet i fonden.

Värdeutvecklingsmått för systemet

Hur går det för fonderna?

- Tidsviktad avkastning (premiepensionsindex)

Hur går det för spararna?

- Kapitalviktad avkastning
-

Värdeutvecklingsmått för spararna

Hur går det för *mina* fonder?

- Tidsviktad avkastning per fond
- Tidsviktad avkastning för fondportföljen

Hur går det för *mitt* konto/*min* pension?

- Kapitalviktad avkastning
-

Bilaga B Matematisk beskrivning av balanstalet

Utdrag ur förordningen (2002:780) om beräkning av balanstal¹

Enligt 58 kap. 14 § socialförsäkringsbalken (2010:110) ska balanstal årligen beräknas. Pensionsmyndigheten ska enligt förordning (2002:780) beräkna balanstalet som regeringen sedan fastställer. Balanstalet beräknas enligt följande:

Balanstalet, BT

$$BT_{t+2} = \frac{AT_t + \overline{BF}_t}{S_t} \quad (\text{B.1.1})$$

$$AT_t = \bar{A}_t \cdot \overline{OT}_t \quad (\text{B.1.2})$$

$$\overline{BF}_t = \frac{BF_t + BF_{t-1} + BF_{t-2}}{3} \quad (\text{B.1.3})$$

$$\bar{A}_t = \frac{A_t + A_{t-1} + A_{t-2}}{3} \cdot \left(\frac{A_t}{A_{t-3}} \cdot \frac{KPI_{t-3}}{KPI_t} \right)^{\frac{1}{3}} \cdot \left(\frac{KPI_t}{KPI_{t-1}} \right) \quad (\text{B.1.4})$$

$$\overline{OT}_t = \text{median}[OT_{t-1}, OT_{t-2}, OT_{t-3}] \quad (\text{B.1.5})$$

t	kalenderår om variabeln avser flöden, utgången av av kalenderåret om variabeln avser stockar
AT_t	avgiftstillgång år t
BF_t	buffertfond, det samlade marknadsvärdet av tillgångarna hos Första-Fjärde och Sjätte AP-fonden år t . Med marknadsvärde avses det värde som, enligt 6 kap. 3 § lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder och 4 kap. 2 § lagen (2000:193) om Sjätte AP-fonden, ska upptas i fondernas årsredovisningar
\overline{BF}_t	utjämnat värde för buffertfonden år t
S_t	pensionsskulden år t
\bar{A}_t	utjämnad avgiftsinkomst till fördelningssystemet år t
\overline{OT}_t	utjämnad omsättningstid år t
A_t	avgiftsinkomst till fördelningssystemet år t
OT_t	omsättningstid år t
KPI_t	konsumentprisindex för juni månad år t

¹Vissa redigeringar har gjorts för att förenkla framställningen.

Genomsnittlig pensionsålder, \bar{R}

$$\bar{R}_t = \frac{\sum_{i=61}^{R_t^*} U_{i,t}^* \cdot D_{i,t}}{\sum_{i=61}^{R_t^*} U_{i,t}^*}, \quad \bar{R} \text{ avrundas till närmaste heltal} \quad (\text{B.2.1})$$

- i ålder vid utgången av året
 R_t^* den äldsta åldersgrupp som det under år t nybeviljats pension för
 $U_{i,t}^*$ summan av nybeviljat månatligt pensionsbelopp till personer i åldersgruppen i år t
 $D_{i,t}$ delningstal år t vid ålder i

Omsättningstiden, OT

$$OT_t = IT_t + UT_t \quad (\text{B.3.1})$$

Intjänandetiden, IT

$$IT_t = \frac{\sum_{i=16}^{\bar{R}_t-1} \bar{PR}_{i,t} \cdot L_{i,t} \cdot (\bar{R}_t - i - 0,5)}{\sum_{i=16}^{\bar{R}_t-1} \bar{PR}_{i,t} \cdot L_{i,t}} \quad (\text{B.4.1})$$

$$\bar{PR}_{i,t} = \frac{\frac{PR_{i,t}}{N_{i,t}} + \frac{PR_{i+1,t}}{N_{i+1,t}}}{2}, \quad i = 16, 17, \dots, \bar{R}_t - 2 \quad (\text{B.4.2})$$

$$\bar{PR}_{\bar{R}_t-1,t} = \frac{PR_{\bar{R}_t-1,t}}{N_{\bar{R}_t-1,t}} \quad (\text{B.4.3})$$

$$L_{i,t} = L_{i-1,t} \cdot h_{i,t}, \quad i = 17, 18, \dots, \bar{R}_t - 1 \text{ där } L_{16,t} = 1 \quad (\text{B.4.4})$$

$$h_{i,t} = \frac{N_{i,t}}{N_{i-1,t-1}}, \quad i = 17, 18, \dots, \bar{R}_t - 1 \quad (\text{B.4.5})$$

- $PR_{i,t}$ summan av 16 procent av pensionsgrundande inkomster beräknade enligt 59 kap. socialförsäkringsbalken och 16 procent av pensionsgrundande belopp beräknade enligt 60 kap. samma balk intjänandeår t för åldersgruppen i för individer som inte registrerats som avlidna år t
 $N_{i,t}$ antalet individer i åldersgruppen i som någon gång fram till och med intjänandeår t tillgodoräknats pensionsgrundande inkomst eller pensionsgrundande belopp och som inte har registrerats som avlidna
 $L_{i,t}$ andel personer i åldersgrupp i år t
 $h_{i,t}$ utveckling av andel personer i åldersgrupp i år t

Utbetalningstiden, UT

$$UT_t = \frac{\sum_{i=\bar{R}_t}^{R_t} 1,016^{-(i-\bar{R}_t+0,5)} \cdot L_{i,t}^* \cdot (i - \bar{R}_t + 0,5)}{\sum_{i=\bar{R}_t}^{R_t} 1,016^{-(i-\bar{R}_t+0,5)} \cdot L_{i,t}^*} \quad (\text{B.5.1})$$

$$L_{i,t}^* = L_{i-1,t}^* \cdot he_{i,t} \quad \text{där } L_{60,t}^* = 1 \quad (\text{B.5.2})$$

$$he_{i,t} = \frac{U_{i,t}}{U_{i,t} + Ud_{i,t} + 2 \cdot Ud_{i,t}^*}, \quad i = 61, 62, \dots, R_t \quad (\text{B.5.3})$$

- R_t den äldsta åldersgrupp som uppburit pension år t
- $U_{i,t}$ summan av pensionsutbetalningar i december år t till åldersgruppen i
- $Ud_{i,t}$ summan av sista månatliga pensionsbelopp till personer i åldersgruppen i som fick pension utbetalad i december år $t - 1$, men inte i december år t
- $Ud_{i,t}^*$ summan av sista månatliga pensionsbelopp till personer i åldersgruppen i som fick sin pension beviljad under år t och som inte fick pension utbetalad i december år t
- $L_{i,t}^*$ andel kvarstående utbetalningar till åldersgrupp i år t
- $he_{i,t}$ pensionsutbetalningarnas utveckling på grund av dödsfall år t , åldersgrupp i

Pensionsskulden, S

$$S_t = SA_t + SP_t \quad (\text{B.6.1})$$

$$SA_t = PB_t + IPR_t + TP_t \quad (\text{B.6.2})$$

$$SP_t = \sum_{i=61}^{R_t} U_{i,t} \cdot 12 \cdot \left(\frac{De_{i,t} + De_{i,t-1} + De_{i,t-2}}{3} \right) \quad (\text{B.6.3})$$

$$De_{i,t} = \frac{\sum_{j=i}^{R_t} \frac{1}{2} \cdot (L_{j,t}^* + L_{j+1,t}^*) \cdot 1,016^{i-j-1}}{L_{i,t}^*}, \quad i = 61, 62, \dots, R_t \quad \text{där } L_{R_t+1}^* = 0 \quad (\text{B.6.4})$$

- SA_t pensionsskuld år t avseende pensionsåtagande som inte börjat utbetalas (pensionsskulden till förvärsaktiva)
- SP_t pensionsskuld år t till pensionerade i fördelningssystemet avseende pensioner som utbetalas
- PB_t summan pensionsbehållningar år t enligt 62 kap. 2, 5 och 7 §§ socialförsäkringsbalken
- IPR_t skattad pensionsrätt för inkomstpension intjänad under år t enligt 61 kap. 5–10 §§ samma balk
- TP_t skattat värde för tilläggspension år t till personer som inte börjat att lyfta sin tilläggspension
- $De_{i,t}$ ekonomiskt delningstal för åldersgrupp i år t

Bilaga C Ordlista

administrationsavgift*

avgift för att täcka kostnader för förvaltning och drift (se bilaga A).

den allmänna pensionen

pension enligt lag. Den allmänna pensionen regleras i socialförsäkringsbalken och består huvudsakligen av inkomstpension, tilläggspension, premiepension och garantipension.

allmän pensionsavgift

den del av pensionsavgiften, 7 procent av inkomsten upp till avgiftstaket, som den enskilde betalar själv via inkomstskatten.

AP-fonderna

juridiskt och administrativt består fördelningssystemets buffertfond av fem olika fonder; Första, Andra, Tredje, Fjärde och Sjätte Allmänna Pensionsfonden. Pensionsavgifterna tillfaller Första–Fjärde AP-fonderna i lika delar och de betalar pensionsutgifter i lika delar. Den Sjätte AP-fonden tilldelas inte några avgiftsinkomster och betalar inte pensioner. Ur fördelningssystemets perspektiv kan, i vissa avseenden, de fem buffertfonderna betraktas som en enda.

arvsvinst*

avlidna personers pensionsbehållning eller premiepensionskapital som ärvs av övriga sparare (se bilaga A).

ATP

se tilläggspension.

avgiftsbestämt pensionssystem

pensionssystem där pensionsrätten i kronor tillgodoräknas med samma belopp som den pensionsavgift som betalats av eller för individen. I ett avgiftsbestämt pensionssystem bärs den finansiella risken, som kommer av att avkastningen på systemets tillgångar respektive dödligheten varierar över tiden, av den försäkrade. Detta innebär att pensionens värde kan variera.

avgiftsinkomst

summan av de pensionsavgifter som betalas till fördelningssystemet under ett år. I beräkningen av avgiftstillgången används en utjämnad avgiftsinkomst.

avgiftstak

den högsta inkomst som utgör underlag för allmän pensionsavgift och statlig ålderspensionsavgift och som motsvarar 8,07 inkomstbasbelopp.

avgiftstillgång

värdet av avgiftsflödet till inkomstpensionen. Beräknas genom att multiplicera den utjämnade avgiftsinkomsten med omsättningstiden.

*Belopp och värden finns under statistik och publikationer på pensionsmyndighetens hemsida, www.pensionsmyndigheten.se.

avgiftsunderlag

de inkomster och belopp som pensionsavgift ska betalas för. Huvudsakligen förvärvsinkomster, men också ersättningar från socialförsäkringen som exempelvis sjukpenning och arbetslöshetsersättning samt pensionsgrundande belopp.

avkastning

inkomst som är resultatet av en investering. För aktier kan avkastningen bestå av utdelning och kursförändring. Här används begreppet för den direktavkastning och värdeförändring som buffertfonden samt premiepensionsfonderna erhåller.

balansering

metod för att återställa den finansiella balansen i systemet för inkomst- och tilläggspension inom den allmänna pensionen. Balanseringen aktiveras om balanstalet faller under 1,0000, det vill säga när systemets pensionsskuld är större än systemets tillgångar och avslutas när balansindex når samma nivå som inkomstindex.

balansindex*

när balanseringen är aktiv indexerar pensionsbehållningar och pensioner med förändringen i ett balansindex i stället för inkomstindex (se bilaga A).

balanstal

tal som uttrycker förhållandet mellan tillgångar, det vill säga avgiftstillgång och buffertfond, och pensionsskuld i systemet för inkomstpension och tilläggspension (se bilaga B).

buffertfond

hanterar periodiska skillnader mellan pensionsavgifter och pensionsutgifter i ett fördelnings-system. En buffertfonds främsta syfte är att stabilisera pensionsutbetalningarna och/eller pensionsavgiften i förhållande till ekonomiska och demografiska variationer. Buffertfonden i den allmänna pensionen består av fem olika fonder: Första–Fjärde och Sjätte AP-fonderna.

delningstal*

tal som speglar den beräknade återstående livslängden vid pensioneringstillfället med beaktande av den ränta som tillgodoräknas pensionen (se bilaga A). Ekonomiska delningstal används vid beräkning av pensionsskulden (se bilaga B).

fond

juridisk enhet som förvaltas av ett fondbolag. Fondbolaget investerar i värdepapper som en investerare kan köpa andelar i.

fonderat system

pensionssystem där inbetalda premier avsätts och sparas till dess pension aktualiseras. Premiepensionssystemet är ett exempel på ett fonderat system.

fondförsäkring

försäkring utan garanterat pensionsbelopp. Den försäkrade bestämmer själv inriktningen på sitt sparande genom val av fonder och står själv risken för kapitalets utveckling.

*Belopp och värden finns under statistik och publikationer på pensionsmyndighetens hemsida, www.pensionsmyndigheten.se.

fondstyrka

buffertfondens storlek i kronor vid utgången av ett år dividerad med samma års pensionsutbetalningar. Ett mått på buffertfondens storlek i förhållande till betalningsströmmen.

fondtillgång

värdet av tillgångarna vid utgången av fastställelseåret.

följsamhetsindexering

omräkningen av pensioner med förändring i inkomstindex eller balansindex varvid förändringen i index reduceras med den ränta om 1,6 procent som tillgodoräknats i delningstalet. Observera att det inte finns något följsamhetsindex, utan endast följsamhetsindexering. Om inkomstindex för år t betecknas med I_t beräknas följsamhetsindexeringen enligt:

$$\text{Följsamhetsindexering (vid årsskiftet } t - 1/t) = \frac{I_t/I_{t-1}}{1,016}$$

fördelningssystem

system där krav saknas på att pensionsskulden ska motsvaras av fonderade tillgångar av en viss storlek. Ofta beskrivs fördelningssystem som system där avgiftsinkomsterna direkt används för att finansiera pensionsutgifterna. Denna beskrivning är inte helt korrekt i fördelningssystem med buffertfond.

förmånsbestämt pensionssystem

pensionssystem där den finansiella risken, som kommer av att avkastningen på systemets tillgångar respektive dödligheten varierar över tiden, bärs av försäkringsgivaren. I ett nationellt pensionssystem är försäkringsgivaren lika med skattebetalarna, vilket innebär att avgiften/skatten till systemet kan komma att variera. Pensionen är i förväg bestämd till ett visst belopp eller till en viss nivå av exempelvis slutlön eller medelinkomst.

förräntning

här används ordet synonymt med indexering.

försäkringstekniska avsättningar

medel som ska garantera försäkringsgivarens åtaganden i traditionell försäkring. Motsvarande tillgångar måste följaktligen placeras försiktigt så att försäkringstagarna kan få sina utbetalningar under sin pensionstid.

garantipension

den del av den allmänna pensionen som betalas ut till den som saknar inkomstgrundad pension eller vars inkomstgrundade pension inte överstiger ett visst belopp.

garantiregel/garantitillägg

regel som garanterar de som är födda mellan 1938 och 1953 en pension lägst motsvarande vad de tjänat in till och med 1994 i ATP-systemet.

indexering*

omräkningen av pensionsbehållningar med förändringen i inkomstindex, eller balansindex, respektive omräkningen av pensioner genom följsamhetsindexering.

*Belopp och värden finns under statistik och publikationer på pensionsmyndighetens hemsida, www.pensionsmyndigheten.se.

inkomstbasbelopp*

basbelopp som räknas om varje år med förändringen i inkomstindex. Inkomstbasbeloppet används främst för att beräkna avgifts- och intjänandetaket.

inkomstgrundad ålderspension

inkomst- och tilläggspension samt premiepension.

inkomstindex*

förändringen i inkomstindex visar genomsnittsinkomstens utveckling. Med inkomst avses här pensionsgrundande inkomst utan takbegränsning, men efter avdrag för allmän pensionsavgift, (se bilaga A).

inkomstpension

den del av den allmänna pensionen där avgiften, 16 procent av pensionsunderlaget, betalas till ett fördelningssystem.

Internränta

se kapitalviktad avkastning.

Intjänandetak*

7,5 inkomstbasbelopp. Den högsta inkomst, efter avdrag för allmän pensionsavgift, som pensionsrätt tillgodoräknas för. Endast inkomst upp till intjänandetaket grundar pensionsrätt.

intjänandetid

speglar skillnaden i år mellan förväntad genomsnittlig intjänandeålder och genomsnittlig pensionsålder.

kapitalviktad avkastning

kapitalviktad avkastning går också under namnet internränta. Inom premiepensionen används måttet för att utvärdera enskilda konton, men även för systemet i sin helhet. Hänsyn tas till tidpunkten och storleken på alla inbetalda pensionsrätter och utbetalda pensioner samt till behållningen i slutet av perioden. Den kapitalviktade avkastningen svarar mot den genomsnittliga årsräntan under perioden och kan till exempel jämföras med en bankränta. I Pensionsmyndighetens beräkning av den kapitalviktade avkastningen för premiepensionen räknas förutom fondernas värdeförändring även arvsvinster, rabatter och förvaltningsavgifter som avkastning. För mer detaljerad information se bilaga A.

omsättningstid

speglar den förväntade tiden från det att pensionsrätt tjänas in till det att den betalas ut som inkomstpension. Omsättningstiden beräknas som summan av intjänandetiden och utbetalningstiden. Omsättningstiden används för att värdera avgiftsflödet. Den bestäms av reglerna för intjänande och utbetalning av pension och av varje åldersgrupps förvärvs- och dödlighetsmönster.

pensionsavgift

se allmän pensionsavgift, ålderspensionsavgift och statlig ålderspensionsavgift.

*Belopp och värden finns under statistik och publikationer på pensionsmyndighetens hemsida, www.pensionsmyndigheten.se.

pensionsbehållning

summan av fastställda pensionsrätter för inkomstpension som årligen omräknats med hänsyn till inkomstindex (eller balansindex), arvvinster och administrationsavgifter.

pensionsgrundande belopp

underlag för tillgodoräkning av pensionsrätt som inte bygger på någon faktisk inkomst. Pensionsgrundande belopp kan tillgodoräknas för sjuk- eller aktivitetsersättning, år med små barn (barnår) och studier.

pensionsgrundande inkomst

den inkomst som, tillsammans med pensionsgrundande belopp, används för att räkna ut den försäkrades pensionsrätt. I princip årsinkomsten (förvärvsinkomst, sjukpenning, föräldrapenning, arbetslöshetsersättning med mera) minskad med den allmänna pensionsavgiften. För att vara pensionsgrundande måste årsinkomsten från och med 2003 överstiga 42,3 procent av ett prisbasbelopp.

pensionsnivå

här, genomsnittlig pension i förhållande till genomsnittlig pensionsgrundande inkomst för personer 16–64 år.

pensionspoäng

används för beräkning av tilläggspension. Pensionspoäng kan tjänas in till och med 64 års ålder av personer födda före 1954. Poängen beräknas enligt:

$$\text{Pensionspoäng} = \frac{\text{PGI} - \text{HPBB}}{\text{HPBB}}$$

PGI pensionsgrundande inkomst

HPBB det förhöjda prisbasbeloppet

pensionsrätt

pensionsrätten är 18,5 procent av pensionsunderlaget, lika stor som den sammanlagda pensionsavgiften som tillfaller pensionssystemet. Pensionsrätten för inkomstpension är 16 procent och pensionsrätten för premiepension 2,5 procent av pensionsunderlaget för personer födda 1954 eller senare.

pensionsskuld

här, pensionsåtagandet vid utgången av varje år. Pensionsskulden till förvärvsaktiva avseende inkomstpension beräknas som summan av alla individers pensionsbehållningar. Pensionsskulden till pensionerade beräknas genom att multiplicera pensionsbeloppet för varje årskull med årskullens ekonomiska delningstal. Fram till år 2018 tillkommer också en beräkning av pensionsskulden till förvärvsaktiva avseende tilläggspension. Pensionsskulden för premiepension beräknas för fondförsäkring som det samlade värdet av alla fondandelar. Pensionsskulden för traditionell försäkring beräknas som varje garanterat belopp multiplicerat med ett delningstal.

pensionsunderlag

summan av pensionsgrundande inkomster och pensionsgrundande belopp, dock högst upp till intjänandetaket.

premiepension

den del av den allmänna pensionen där avgiften, som är 2,5 procent av pensionsunderlaget, placeras i fonder efter individens egna val.

prisbasbelopp*

ett belopp som i den allmänna pensionen bland annat används för att beräkna garantipension. Prisbasbeloppet räknas varje år om med förändringen i konsumentprisindex (juni månad). Det finns även ett förhöjt prisbasbelopp. Det används för att beräkna pensionspoäng och följer också förändringen i konsumentprisindex.

statlig ålderspensionsavgift

pensionsavgift som betalas av staten. Avgiften är 10,21 procent på pensionsgrundande socialförsäkringsersättningar, utom sjuk- och aktivitetsersättning. För sjuk- och aktivitetsersättning och så kallade pensionsgrundande belopp är avgiften 18,5 procent.

tidsviktad avkastning

tidsviktad avkastningen används för att beskriva en fonds eller ett index värdeförändring. Måttet visar avkastningen på en insättning som gjorts i början av perioden. Hänsyn tas inte till om ytterligare insättningar eller uttag gjorts under perioden. För mer detaljerad information se bilaga A.

tilläggs pension

motsvarar tidigare ATP plus folkpension och utbetalas till personer födda före 1938. För personer födda 1938–1953 betalas ett visst antal tjugodelar av den inkomstgrundade pensionen ut i form av tilläggs pension och resterande antal tjugodelar i form av inkomstpension och premiepension. Antalet tjugodelar bestäms av födelseåret. ATP-systemet var ett förmånsbestämt pensionssystem. Tilläggs pensionens ATP-del motsvarar 60 procent av genomsnittet av de 15 högsta pensionspoängen och folkpensionsdelen motsvarar 96 procent av ett prisbasbelopp för ogifta och 78,5 procent för gifta pensionärer. Det krävs 30 inkomstår för oavkortad pension.

traditionell försäkring

försäkringsgivaren garanterar ett visst nominellt pensionsbelopp beroende på försäkringstagarens pensionskapital. I traditionell försäkring kan den försäkrade inte själv påverka hur kapitalet förvaltas och det blir därför försäkringsgivaren som väljer risknivå för placeringen och som står risken.

utbetalningstid

speglar skillnaden i år mellan genomsnittlig pensionsålder och förväntad genomsnittlig utbetalningsålder.

ålderspensionsavgift

betalas av arbetsgivaren via arbetsgivaravgiften och av egenföretagare via egenavgiften. Ålderspensionsavgiften är 10,21 procent. Den tas ut på hela inkomsten, men den del av avgiften som belöper på inkomstdelar över avgiftstaket tillfaller inte pensionssystemet utan staten.

*Belopp och värden finns under statistik och publikationer på pensionsmyndighetens hemsida, www.pensionsmyndigheten.se.

skrivna nettoinvandring tillgodoräknade månad avdraget nettoredovisade
räkning skriva samtidigt endast omsättningstid demografisk gjort
at utgår övre antalet orange relevant utgör not skillnaden avsnitt öka
ed uppgifter antalet orange relevant utgör not skillnaden avsnitt öka
bestäms aktiverad sänka försäkrad garantipension omkring
garanterade medianvärdet förändring kommande eftersom döda
längre ger män rätt premiepensionssystemet minus
k ännu buffertfond per mer allmän född tro individ
uppgick del talet två skuld olika balanstalet samt först
värdet andra miljarder avser senare
ika tar inkomsten använda vill
ggspension sist resultat
na årskull gör årlig framgång
tt försäkring tillväxt betydande ste
ing genomsnittlig sett anställd just
mindre redovisa påverka skatt lägre bilaga
kallad arvsvinst följa scb redovisning tre
ovan bra ökad gå linje scenarier total leva söks fördel
åledes föras beloppet utbetald värdera medellivslängd fall
överstiga aktiv variera mått årsredovisning började sätt sverige gift pengar
skäl därefter avgiftsinkomst hänsyn däremot nivå valt består
kraft kort prisbasbelopp nya pessimistiska inklusive prognos minst
sjätte förvaltningsavgiften premiepensionsfonder därför startpunkt diagrammet
stställd förordning värdering återbäringsränta precis punkt brutto förenkla
git premiepensionskontot uppgår avdrag uttryck fjärde dag anledning go
mel diskontera positivt konton nedre samlad risk vanlig tillfällig gav typfal

Vad är Orange rapport?

Orange rapport 2012 beskriver den *allmänna* pensionens finansiella ställning vid utgången av 2012, utvecklingen under 2012 samt tre scenarier för framtiden.

Totalt beräknas de årliga avgifterna och premierna till allmän, tjänste- och privat pension till 410 miljarder kronor 2012, varav den allmänna pensionens 258 miljarder kronor utgör 63 procent. Det fonderade kapitalet i den allmänna pensionen, det vill säga i AP- och premiepensionsfonderna, uppgick till 1 473 miljarder kronor den 31 december 2012. Det motsvarar 40 procent av det skattade totala fonderade pensionskapitalet i Sverige. Pensionsmyndigheten utbetalade 238 miljarder kronor i inkomst- och premiepension år 2012. Det motsvarar 70 procent av totalt utbetalda pensioner samma år.

Orange rapport 2012 handlar - förenklat - om 63, 40 respektive 70 procent av helheten i Sveriges pensionsverksamhet.